

České vydání

Informace a oznámení

Svazek 58

8. října 2015

Obsah

I Usnesení, doporučení a stanoviska

STANOVISKA

Evropský hospodářský a sociální výbor

508. plenární zasedání ESHV ve dnech 27. a 28. května 2015

2015/C 332/01	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Dlouhodobá sociální péče a deinstitucionalizace (průzkumné stanovisko)	1
2015/C 332/02	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu „Dokončení HMU – politický pilíř“ (stanovisko z vlastní iniciativy)	8
2015/C 332/03	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Podpora tvořivosti, podnikání a mobility ve vzdělávání a odborné přípravě (stanovisko z vlastní iniciativy).	20
2015/C 332/04	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu „Průmyslová politika EU pro odvětví výroby potravin a nápojů“.	28
2015/C 332/05	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Žít zítřkem. 3D tisk jako nástroj k posílení evropského hospodářství (stanovisko z vlastní iniciativy).	36
2015/C 332/06	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu „Ochrana investorů a urovnávání sporů mezi investorem a státem v obchodních a investičních dohodách EU se třetími zeměmi“.	45

III Přípravné akty

EVROPSKÝ HOSPODÁŘSKÝ A SOCIÁLNÍ VÝBOR

508. plenární zasedání ESHV ve dnech 27. a 28. května 2015

2015/C 332/07	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu směrnice Rady, kterou se mění směrnice 2011/16/EU, pokud jde o povinnou automatickou výměnu informací v oblasti daní (COM(2015) 135 final – 2015/0068 (CNS)) a k návrhu směrnice Rady, kterou se zrušuje směrnice Rady 2003/48/ES (COM(2015) 129 final – 2015/0065 (CNS))	64
2015/C 332/08	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu rozhodnutí Rady o hlavních směrech politik zaměstnanosti členských států (COM(2015) 098 final – 2015/0051 (NLE))	68
2015/C 332/09	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k „návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady, kterým se mění nařízení (ES) č. 1007/2009 o obchodování s produkty z tuleňů“ (COM(2015) 45 final – 2015/0028 (COD))	77
2015/C 332/10	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady o změně nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1236/2010, kterým se stanoví systém kontroly a vynucování platný v oblasti vymezené Úmluvou o budoucí multilaterální spolupráci při rybolovu v severovýchodním Atlantiku [COM(2015) 121 final – 2015/0063 (COD)].	81

I

(Usnesení, doporučení a stanoviska)

STANOVISKA

EVROPSKÝ HOSPODÁŘSKÝ A SOCIÁLNÍ VÝBOR

508. PLENÁRNÍ ZASEDÁNÍ ESHV VE DNECH 27. A 28. KVĚTNA 2015

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Dlouhodobá sociální péče a deinstitucionalizace

(průzkumné stanovisko)

(2015/C 332/01)

Zpravodajka: Gunta ANČA

Spoluzpravodaj: José Isaías RODRÍGUEZ GARCÍA-CARO

Dopisem ze dne 25. září 2014 a podle článku 304 SFEU požádal pan Rihards KOZLOVSKIS, úřadující ministr zahraničních věcí a ministr vnitra Lotyšské republiky, jménem lotyšského předsednictví Evropský hospodářský a sociální výbor o vypracování průzkumného stanoviska k tématu

„Dlouhodobá sociální péče a deinstitucionalizace“.

Specializovaná sekce Zaměstnanost, sociální věci, občanství, kterou Výbor pověřil přípravou podkladů na toto téma, přijala stanovisko dne 7. května 2015.

Na 508. plenárním zasedání, které se konalo ve dnech 27. a 28. května 2015 (jednání dne 27. května), přijal Evropský hospodářský a sociální výbor následující stanovisko 139 hlasy pro, 1 hlas byl proti a 3 členové se zdrželi hlasování.

1. Závěry a doporučení

EHSV:

1.1. vyzývá ke zvýšení povědomí o situaci osob žijících v ústavních zařízeních, a to pomocí jednotných a rozčleněných údajů, a k vypracování ukazatelů dodržování lidských práv;

1.2. vyzývá členské státy, aby v rámci národních programů reforem (NPR) zavedly antidiskriminační opatření a podpořily právo osob se zdravotním postižením na plné zapojení se do společnosti a ekonomiky;

1.3. konstatuje, že úsporná opatření vedla ke snížení rozpočtů místních a regionálních orgánů, což má přímý dopad na dostupnost sociálních služeb. V některých členských státech se proto objevuje sklon k institucionalizaci;

1.4. doporučuje, aby členské státy využívaly evropské strukturální a investiční fondy s cílem podpořit přechod od institucionální péče ke komunitní péči, pro rozvoj sociálních a zdravotnických služeb a odbornou přípravu pracovníků v oblasti podpůrných služeb;

- 1.5. doporučuje, aby členské státy reformovaly dlouhodobou péči na základě analýzy nákladů a přínosů a přijaly dlouhodobý plán zahrnující investice do lidí a služeb namísto snižování finančních prostředků;
- 1.6. zdůrazňuje, že „deinstitucionalizace“ je proces vzniku alternativních podpůrných služeb na komunitní úrovni, který vyžaduje dlouhodobou politickou strategii a alokaci odpovídajících finančních prostředků;
- 1.7. naléhavě žádá členské státy, aby uznaly muže a ženy se zdravotním postižením za stejné subjekty práva jako ostatní osoby ve všech aspektech života a případně usnadnily rozhodování v této oblasti ⁽¹⁾;
- 1.8. doporučuje rozvoj vysoce kvalitních komunitních služeb jako klíčový krok v procesu deinstitucionalizace ⁽²⁾. Je velmi nevhodné uzavírat ústavní zařízení, aniž by lidé měli přístup k alternativním službám;
- 1.9. domnívá se, že pokud bude péče poskytována doma, měl by být zajištěn nezbytný rozvoj odborných služeb za dostupné ceny;
- 1.10. doporučuje, aby pracovníci v celé Evropě absolvovali odbornou přípravu pro práci v komunitních službách a aby byli informováni o procesu deinstitucionalizace;
- 1.11. doporučuje, aby komunitní služby byly k dispozici na místní úrovni a byly cenově dostupné a přístupné pro všechny;
- 1.12. zdůrazňuje význam přístupu k zaměstnání, jenž umožňuje, aby se lidé opouštějící ústavní péči mohli plně zapojit do společnosti. Specializované služby zaměstnanosti, odborného vzdělávání a odborné přípravy by měly být dostupné bez diskriminace všem, kteří je potřebují;
- 1.13. doporučuje, aby se vytvářela partnerství mezi všemi zúčastněnými stranami zapojenými do procesu deinstitucionalizace;
- 1.14. zdůrazňuje, že různé skupiny uživatelů mají odlišné potřeby, a tudíž je třeba vypracovat konkrétní opatření ve spolupráci se všemi příslušnými zúčastněnými stranami, a to i s uživateli a jejich zastupujícími organizacemi, rodinnými příslušníky, poskytovateli služeb, hospodářskými odvětvími a orgány veřejné správy;
- 1.15. vyzývá Evropskou komisi, aby přijala evropský rámec kvality komunitních služeb, a znovu opakuje, že je naléhavě potřeba závazných norem s cílem zajistit co nejvyšší kvalitu;
- 1.16. naléhavě vyzývá členské státy, aby zřídily nezávislou a účinnou kontrolu a nezávislé a účinné sledování za účelem zajištění dodržování regulativních a jakostních norem v sociálních službách;
- 1.17. doporučuje bojovat proti záporným stereotypům, zvyšovat informovanost ve školách a ve společnosti prostřednictvím inkluzivního vzdělávání a mediálních kampaní.

2. Úvod

- 2.1. Procesy deinstitucionalizace a dodržování lidských práv se v Evropě v průběhu téměř celého minulého století vyvíjely odlišně. Proto je obtížné získat srovnatelné údaje z různých zemí.
- 2.2. EHSV má za to, že v naší měnící se společnosti je důležité analyzovat situaci lidí, kteří v EU vyžadují sociální péči a náročnou pomoc, a vypracovat tak odpovídající řešení a vyměnit si osvědčené postupy.

⁽¹⁾ Jak je stanoveno v článku 12 Úmluvy OSN o právech osob se zdravotním postižením.

⁽²⁾ To platí rovněž pro uzavírání psychiatrických léčeben, musí existovat alternativní řešení.

2.3. EHSV proto:

2.3.1. poznamenává, že v Evropě žije více než jeden milion dětí a dospělých se zdravotním postižením v zařízeních ústavní péče ⁽³⁾;

2.3.2. „institucí“ se rozumí jakékoli zařízení ústavní péče, kde jsou obyvatelé izolováni od širší komunity a/nebo nuceni žít společně. Tito rezidenti nemají dostatečnou kontrolu nad svým životem nebo rozhodnutími, která se jich dotýkají, a nároky samotného zařízení mají obvykle přednost před individuálními potřebami rezidentů ⁽⁴⁾;

2.3.3. poukazuje na to, že vysoce kvalitní sociální péče v rámci místní komunity vede k lepším výsledkům, pokud jde o kvalitu života, než ústavní péče, přičemž podporuje sociální začleňování a snižuje riziko segregace ⁽⁵⁾;

2.3.4. zakazuje jakoukoliv formu diskriminace a zneužití, kterou by muži a ženy a děti se zdravotním postižením nebo bez, lidé vyžadující náročnou pomoc nebo ti, jež mají psychosociální postižení, mohli zakusit v zařízeních ústavní péče nebo v situacích, kdy se jim dostává sociální péče;

2.3.5. odkazuje na doporučení uvedená v předchozích stanoviscích EHSV ⁽⁶⁾;

2.3.6. připomíná závazky EU a jejích členských států vyplývající z Úmluvy OSN o právech osob se zdravotním postižením (UNCRPD) ⁽⁷⁾, aby byla respektována lidská důstojnost, svoboda a právo lidí žít nezávisle a aby lidé měli možnost volby, kde a s kým budou žít a současně měli přístup k podpůrným službám na komunitní úrovni, a to včetně osobní asistence;

2.3.7. poukazuje na to, že v souladu s Úmluvou OSN o právech dítěte (CRC) by dítě v zájmu „plného a harmonického rozvoje osobnosti“ mělo „vyrůstat v rodinném prostředí, v atmosféře štěstí, lásky a porozumění“. Rodiče mají hlavní odpovědnost, pokud jde o výchovu jejich dětí, a je na státu, aby pomáhal rodičům, zejména těm nejchudším, prostřednictvím adekvátních nástrojů sociální ochrany. Děti mají právo na ochranu před újmou nebo zneužitím. V případě, že jejich rodina není schopna poskytnout péči, kterou potřebují, navzdory odpovídající podpoře ze strany státu, mají děti právo na náhradní rodinnou péči;

2.3.8. opětovně zdůrazňuje, že lidé se zdravotním postižením, a zejména s duševním postižením, mají kdekoli právo na uznání své osoby jako subjektu práva.

3. Přejít od institucionální péče ke komunitní péči

EHSV:

3.1. vítá skutečnost, že mnohé země v současnosti reformují způsob poskytování péče a pomoci pro děti a dospělé, a to nahrazováním některých nebo všech dlouhodobých stacionářů rodinnými a komunitními službami ⁽⁸⁾;

3.2. žádá, aby proces deinstitucionalizace probíhal způsobem, který respektuje práva uživatelských skupin, minimalizuje riziko poškození zdraví a zajišťuje pozitivní výsledky pro všechny dotčené osoby. Nové systémy péče a pomoci musí respektovat práva, důstojnost, potřeby a přání každého jednotlivce a jejich rodiny;

⁽³⁾ Děti a dospělí se zdravotním postižením (včetně osob s psychickými problémy). Platí pro EU a Turecko. Zdroj: Mansell, J., Knapp, M., Beadle-Brown, J. and Beecham, J. (2007): *Deinstitutionalisation and community living – outcomes and costs: report of a European Study*. Svazek 2: Main Report Canterbury: Tizard Centre, University of Kent (následně „zpráva DECLOC“).

⁽⁴⁾ Zpráva ad hoc skupiny odborníků o přechodu od institucionální péče ke komunitní péči
<http://ec.europa.eu/social/BlobServlet?docId=4017&langId=en>

⁽⁵⁾ Společné evropské pokyny pro přechod od institucionální péče ke komunitní péči (www.deinstitutionalisationguide.eu).

⁽⁶⁾ Úř. věst. C 204, 9.8.2008, s. 103. Úř. věst. C 181, 21.6.2012, s. 2. Úř. věst. C 44, 15.2.2013, s. 28.

⁽⁷⁾ Viz <http://www.un.org/disabilities/convention/conventionfull.shtml>

⁽⁸⁾ Některé příklady z oblasti dlouhodobé péče lze nalézt v Eurobarometru týkajícím se zdravotní a dlouhodobé péče (http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/ebs/ebs_283_en.pdf). Další vhodné příklady rušení ústavní péče lze nalézt v Společných evropských pokynech pro přechod od institucionální ke komunitní péči (www.deinstitutionalisationguide.eu).

3.3. je přesvědčen, že každý občan má právo zvolit si místo, kde chce žít, a způsob života.

4. Deinstitutionalizace pro různé zájmové skupiny

4.1. EHSV uznává, že péče o děti, osoby se zdravotním postižením, včetně osob s psychosociálním postižením, a seniory se velmi liší. Proto by postup deinstitutionalizace dlouhodobé péče měl zohlednit konkrétní potřeby všech skupin uživatelů.

4.2. Komunitní péče, včetně profesionální péče a péče poskytované v rámci rodinného a sociálního prostředí, přináší přidanou hodnotu, jež chybí v institucionálních zařízeních.

4.3. Institucionální struktura by proto měla být přizpůsobena tak, aby doplňovala komunitní sociální a zdravotnické služby, pokud tyto nejsou k dispozici, a během přechodného období.

4.4. Vést nezávislý život neznamená, že lidé musí žít izolovaně. Naopak to znamená, že v komunitě, kde se rozhodli žít, mají na výběr ze specializovaných služeb a současně zde jsou k dispozici všechny obvyklé služby.

4.5. Deinstitutionalizace znamená zajistit ty správné služby, ale rovněž vytvořit vhodné komunitní prostředí. Je nezbytné připravit na tuto změnu širokou veřejnost, zvýšit informovanost a bojovat proti stigmatizaci. Jinak spíše než k deinstitutionalizaci dojde k nové institucionalizaci vytvořením „ghett“ osob s psychosociálním postižením, kteří budou žít ve společnosti, ale kvůli negativním postojům budou nadále izolováni. Klíčovou roli hrají v tomto ohledu sdělovací prostředky.

4.6. EHSV bere na vědomí rozdíly mezi členskými státy EU, zejména pokud se jedná o definici dlouhodobé péče. Tyto rozdíly se mohou rovněž týkat druhu poskytované péče a zahrnutých služeb. Podobně existují výrazné rozdíly v jednotlivých členských státech mezi regiony a městy, a to zejména mezi městskými a venkovskými oblastmi ⁽⁹⁾. EHSV se domnívá, že to by nemělo odůvodňovat nedostatečný pokrok učiněný členským státem, který má své vlastní charakteristické zvláštnosti, a podporuje postupný přechod ke komunitním službám.

4.7. V předchozím průzkumném stanovisku ⁽¹⁰⁾ EHSV doporučil hodnocení péče poskytované na dálku a asistovaného žití v přirozeném prostředí a vytvoření plošné a decentralizované infrastruktury v blízkosti místa bydliště, jež by umožnila být se seniory v přímém kontaktu. Chtěli bychom zopakovat toto doporučení a podpořit adekvátní proces deinstitutionalizace pro seniory, děti, osoby se zdravotním postižením v každém věku a osoby s psychosociálním zdravotním postižením ⁽¹¹⁾.

4.8. Uvedené skupiny uživatelů zahrnují jedince, u nichž může být schopnost přijímat rozhodnutí snížena nebo nedostatečná z důvodu věku, zdravotního postižení nebo závislosti. EHSV proto vyzývá členské státy, aby v rámci postupné a řízené deinstitutionalizace poskytly těmto osobám maximální ochranu, aby jejich práva byla vždy dodržena a jim osobně byla poskytnuta nejlepší možná komunitní péče, včetně pomoci při rozhodování.

4.9. EHSV věnuje pozornost dopadu, jenž přechod od institucionální péče ke komunitní péči může mít pro pracovníky v této oblasti. Všechny orgány a zúčastněné strany zapojené do tohoto procesu musí spolupracovat, aby zajistily, že proces deinstitutionalizace bude dopadat na pečovatele pozitivně a postupně. Vždy by měly být zohledněny důstojné pracovní podmínky.

4.10. Alternativou k institucionální péči nejsou služby poskytované doma, ale služby v komunitě, a proto je třeba zaručit investice do infrastruktury služeb.

⁽⁹⁾ Dlouhodobá péče v Evropské unii. ISBN 978-92-79-09573-3. Lucemburk: Úřad pro úřední tisky Evropské unie.

⁽¹⁰⁾ Úř. věst. C 44, 11.2.2011, s. 10.

⁽¹¹⁾ Tamtéž.

4.11. EHSV vítá vhodné příklady, například volno z důvodu péče, částečný úvazek z důvodu péče a uznávání pojištění pro neformální pečovatele ⁽¹²⁾. Vyzývá Komisi a členské státy, aby podporovaly výměnu osvědčených postupů.

4.12. EHSV si je vědom důležitosti pečovatelů. Neformální pečovatelé, kteří pracují dobrovolně, se snaží zakomponovat pečovatelské povinnosti do svého osobního života. To může vést k tzv. „pečovatelskému syndromu“, kdy je pečovatel, na němž leží největší zátěž, fyzicky a psychicky vyčerpán. Evropská unie musí zajistit, aby: opatření ke sladění pracovního a rodinného života a odpovědnost za péči vycházely z rovnoprávnosti a povinnosti v rámci neformální péče byly rozděleny rovnoměrně a spravedlivě ⁽¹³⁾, byla dodržována základní práva pečovatelů, neformální a rodinná péče byla uznávána a podporována stejně jako role dobrovolníků při poskytování formální a neformální péče ⁽¹⁴⁾.

4.13. EHSV si je vědom, že četné zranitelné skupiny, které bývají umísťovány do ústavní péče, představují neúměrně velkou část bezdomovecké populace. EHSV proto vyzývá členské státy, aby vypracovaly takové strategie a programy deinstitucionalizace, které by plně braly v úvahu bezdomovectví a nutnost poskytovat komunitní služby, které by mu předcházely a reagovaly na ně.

4.14. Rozvoj a profesionalizace práce v cizí domácnosti má pro dosažení rovnosti na pracovišti strategický význam, jelikož tuto práci vykonávají převážně ženy a stejně tak jsou to ženy, které potřebují hlídání dětí, pečovatelskou službu pro starší osoby a úklidové služby do domácnosti, aby se v profesním životě vyrovnaly mužům. Tyto služby jsou prospěšné jak pro jednotlivce, tak pro celou společnost. Vytvářejí nová pracovní místa, naplňují potřeby stárnoucí společnosti a usnadňují sladování soukromého a pracovního života. Zlepšují kvalitu života a sociální začlenění a usnadňují starším občanům život v jejich domovech ⁽¹⁵⁾.

4.15. EHSV uznává potřebu odborné přípravy v oblasti deinstitucionalizace pro odborníky v celé Evropě. Například nová generace psychiatrů bude muset být vyškolená tak, aby bylo zajištěno, že budou postupovat v souladu s Úmluvou OSN o právech osob se zdravotním postižením.

4.16. EHSV je znepokojen tím, že lidé jsou v některých případech umísťováni do ústavních zařízení bez procesu konzultace nebo dodržení jasných postupů. Výbor uznává význam formálního posouzení potřeb lidí v oblasti dlouhodobé péče. Tento postup musí respektovat zásady lidské důstojnosti a vést k rozvoji individualizovaných služeb.

5. Dopad finanční krize na sociální služby

5.1. EHSV si je vědom, že poskytování dlouhodobé péče uvedeným uživatelským skupinám, které ji vyžadují, je jedním z největších sociálních a hospodářských problémů, jimž Evropská unie čelí, zejména v době ekonomické krize, jako je tomu nyní.

5.2. Sdělení o sociálních investicích ⁽¹⁶⁾ objasňuje, že ekonomická krize ohrožuje naše systémy sociální ochrany, neboť nezaměstnanost vzrostla, daňové příjmy se propadly a počet lidí odkázaných na dávky se zvýšil. EHSV v této souvislosti souhlasí s Komisí, že je třeba podpořit členské státy při koncipování strategií dlouhodobé péče, jež minimalizují dopad ekonomické krize.

⁽¹²⁾ V Rakousku existují odpovídající právní předpisy. Příklady:

Volno a částečný úvazek z důvodu péče: S cílem zajistit lepší rovnováhu mezi prací a péčí mají pracovníci od 1. ledna 2014 možnost dohodnout se na (neplaceném) volnu z důvodu péče nebo na částečném úvazku z důvodu péče (s adekvátním krácením platu) po dobu jednoho až tří měsíců. V tomto období mají zákonný nárok na příspěvek na péči, na ochranu proti propuštění a na sociální pojištění (nepříspěvkové zdravotní a důchodové pojištění). Příspěvek na péči se rovná potenciální podpoře v nezaměstnanosti. Smyslem tohoto volna nebo částečného úvazku z důvodu péče je umožnit dotčeným pracovníkům, aby (pře)organizovaly svůj režim péče, zejména v případě okamžité nutnosti postarat se o blízkého příbuzného nebo uvolnění pečovatele na určitou dobu.

Důchodové pojištění pro příbuzné v roli pečovatelů: Pečovatelé, kteří se starají o blízkého člena rodiny na plný nebo převažující pracovní úvazek, mají k dispozici tyto možnosti, jak uplatnit nárok na nepříspěvkové důchodové pojištění: být nadále pojištěn v systému důchodového pojištění, mít osobní pojištění v rámci důchodového pojištění, být nadále pojištěn v systému zdravotního pojištění nebo mít v jeho rámci osobní pojištění. Příspěvky na sociální pojištění hradí spolková vláda, což znamená, že příbuzným v roli pečovatelů nevznikají žádné náklady.

⁽¹³⁾ Mezi ženami a muži a mezi generacemi.

⁽¹⁴⁾ Doporučení Sociální platformy k péči:

http://www.socialplatform.org/wp-content/uploads/2013/03/20121217_SocialPlatform_Recommendations_on_CARE_EN1.pdf

⁽¹⁵⁾ Úř. věst. C 12, 15.1.2015, s. 16.

⁽¹⁶⁾ COM(2013) 83 final.

5.3. Ve svém stanovisku ⁽¹⁷⁾ k danému sdělení EHSV uvádí, že sociální investice pro růst a soudržnost by také měly být využity k posílení sociálních služeb. To by mohlo rovněž podpořit vytváření pracovních míst v sektoru služeb a rozvoj nových služeb na komunitní úrovni.

5.4. Ekonomická krize měla negativní dopad na schopnost osob se zdravotním postižením žít nezávisle a na rodiny a zranitelné skupiny, které již byly vystaveny vyššímu riziku chudoby a sociálního vyloučení.

5.5. Balíček opatření v oblasti sociálních investic bude řešit problémy související s ekonomickou krizí a demografickými změnami ⁽¹⁸⁾.

5.6. EHSV je přesvědčen, že krize měla významný negativní dopad na uznávání sociálních práv, neboť rozpočty pro uvedená opatření byly kráceny. Výbor proto naléhavě vyzývá Radu, Komisi a členské státy, aby zajistily, že sociální investice budou využity pro politiky sociální ochrany s cílem přinejmenším obnovit úroveň, která existovala před ekonomickou krizí ⁽¹⁹⁾.

5.7. EHSV zdůrazňuje, že vypořádat se s potřebami vyplývajících z prodloužení střední délky života znamená řešit složité otázky mezigenerační spravedlnosti a solidarity. Konečným cílem musí být situace, kdy starší a staří lidé v Evropě budou moci prožít důstojné a bezpečné stáří i v případě, že budou potřebovat péči, a zároveň je třeba zajistit, aby tím nebyly nadměrně zatíženy mladší generace ⁽²⁰⁾.

5.8. I když rozdíly v rámci EU v oblasti dlouhodobé ústavní nebo komunitní péče již byly zřejmé, krize ještě prohloubila už tak značné hospodářské a sociální rozdíly v EU. Zvýraznila rozdíly v konkurenceschopnosti a sociální soudržnosti, zvýšila sklon k polarizaci růstu a rozvoje a viditelně ovlivnila spravedlivé rozdělení příjmů, bohatství a blahobytu mezi členskými státy a regiony ⁽²¹⁾.

6. Využití finančních prostředků EU v oblasti dlouhodobé sociální péče a pro deinstitucionalizaci

EHSV:

6.1. s politováním konstatuje, že v minulém programovém období byly evropské strukturální fondy využity pro segregující zařízení namísto ve prospěch komunitní péče;

6.2. vítá nařízení o evropských strukturálních a investičních fondech (ESI fondy) na nové období 2014–2020, která podporují přechod od institucionální ke komunitní péči, přičemž financování z Evropského fondu pro regionální rozvoj má zlepšit infrastrukturu pro sociální a zdravotní péči;

6.3. navrhuje, aby přístup založený na financování z více fondů urychlil přechod ke komunitní péči, včetně využití Evropského sociálního fondu pro „měkká“ opatření, jako je odborná příprava pracovníků v podpůrných službách a vytváření nových sociálních služeb;

6.4. vítá nařízení o společných ustanoveních ohledně ESI fondů, v němž je zahrnuta tematickou podmíněností ex ante, pokud jde o boj proti chudobě a sociálnímu vyloučení, a které stanoví požadavek pro členské státy, aby vytvořily strategii deinstitucionalizace;

6.5. doporučuje, aby členské státy využívaly evropské strukturální a investiční fondy s cílem podpořit přechod z péče v institucionálním prostředí na komunitní péči, pro rozvoj sociálních a zdravotnických služeb a odbornou přípravu pracovníků v oblasti podpůrných služeb;

6.6. konstatuje, že nástroj předvstupní pomoci a Evropský rozvojový fond by měly být využívány tak, aby bylo posíleno právo žít v komunitě a vyrůstat v rodinném prostředí;

6.7. je si vědom skutečnosti, že přechod od institucionálních služeb ke komunitním službám je složitý proces. Vyzývá proto Komisi a členské státy, aby vypracovaly sdělení a politický postup s cílem podpořit deinstitucionalizaci, a to zejména v době ekonomické krize.

⁽¹⁷⁾ Úř. věst. C 271, 19.9.2013, s. 91.

⁽¹⁸⁾ Jeho smyslem je, aby byl mimo jiné přínosem pro děti a mladé lidi, zdravotně postižené lidi, lidi bez domova a starší lidi. Cíle tohoto balíčku jsou: zajistit, aby systémy sociální ochrany odpovídaly potřebám občanů; dosáhnout toho, aby sociální politiky byly zjednodušeny a lépe cíleny a aktualizovat strategie aktivního začleňování v členských státech. (Nástroje pro využití finančních prostředků Evropské unie pro přechod od institucionální ke komunitní péči – <https://deinstitutionalisationdotcom.files.wordpress.com/2015/03/annex-1-en-orig.pdf>).

⁽¹⁹⁾ Úř. věst. C 170, 5.6.2014, s. 23 a Úř. věst. C 226, 16.7.2014, s. 21.

⁽²⁰⁾ Úř. věst. C 204, 9.8.2008, s. 103.

⁽²¹⁾ Úř. věst. C 12, 15.1.2015, s. 105.

7. Kvalitní komunitní služby

EHSV:

- 7.1. vyzývá Evropskou komisi, aby přijala evropský rámec kvality komunitních služeb, a znovu opakuje, že je naléhavě potřeba přísných závazných norem s cílem zajistit co nejvyšší kvalitu;
- 7.2. dochází k závěru, že služby musí být k dispozici na komunitní úrovni, a to i v odlehklých a venkovských oblastech, a jednotlivci musí obdržet odpovídající individuální rozpočty, aby si mohli svobodně vybírat služby, které potřebují;
- 7.3. domnívá se, že komunitní služby by měly být rozvíjeny v úzké spolupráci s uživateli a jejich zastupujícími organizacemi a že z jejich strany by měla být definována kvalita, a to ve spolupráci s dalšími příslušnými zúčastněnými stranami, včetně poskytovatelů služeb, orgánů veřejné správy a odborových organizací;
- 7.4. naléhavě vyzývá členské státy, aby zřídily nezávislou a účinnou kontrolu a nezávislé a účinné sledování za účelem zajištění dodržování regulativních a jakostních norem jak v oblasti komunitních služeb, tak ve službách poskytovaných v ústavních zařízeních;
- 7.5. doporučuje, aby komunitní služby byly k dispozici na místní úrovni a byly cenově dostupné a přístupné pro všechny;
- 7.6. domnívá se, že tyto služby musí podléhat schválení ze strany příslušných orgánů a být akreditovány certifikačními orgány;
- 7.7. podpůrné technologie a technické pomůcky mají pro osoby se zdravotním postižením, včetně dětí a starších osob, zásadní význam pro život v komunitě. Tyto technologie jsou nejužitečnější, pokud jsou v souladu s preferencemi uživatele a respektují soukromí.

V Bruselu dne 27. května 2015.

předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Henri MALOSSE

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu „Dokončení HMU – politický pilíř“**(stanovisko z vlastní iniciativy)**

(2015/C 332/02)

Zpravodajové: Carmelo CEDRONE a Joost VAN IERSEL

Dne 22. ledna 2015 se Evropský hospodářský a sociální výbor, v souladu s čl. 29 odst. 2 jednacího řádu, rozhodl vypracovat stanovisko z vlastní iniciativy k tématu

„Dokončení HMU – politický pilíř“.

Specializovaná sekce Hospodářská a měnová unie, hospodářská a sociální soudržnost, kterou Výbor pověřil přípravou podkladů na toto téma, přijala stanovisko dne 6. května 2015.

Na 508. plenárním zasedání, které se konalo ve dnech 27. a 28. května 2015 (jednání dne 27. května 2015), přijal Evropský hospodářský a sociální výbor následující stanovisko 183 hlasy pro, 16 hlasů bylo proti a 16 členů se zdrželo hlasování.

Preamble

V souvislosti s novým funkčním obdobím Evropského parlamentu a Evropské komise přijal EHSV v červenci 2014 stanovisko k tématu „Dokončit HMU – příští evropské legislativní období“. V listopadu 2014 zpravodajové toto stanovisko aktualizovali. Cílem bylo formulovat ucelený soubor politik k posílení struktury a účinnosti hospodářské a měnové unie (HMU).

EHSV rozlišuje čtyři pilíře: měnový a finanční pilíř, makroekonomický a mikroekonomický pilíř, sociální pilíř a politický pilíř. Všechny čtyři pilíře jsou vzájemně provázány. Pokud jde o měnový a finanční pilíř, ekonomický pilíř a sociální pilíř, EHSV již přijal řadu stanovisek. Nyní se EHSV konkrétněji zabývá otázkami souvisejícími s celkovým politickým a institucionálním rozměrem HMU, který je zcela v rukou členských států a Evropské rady. Tento rozměr udává základní skupina zemí HMU, ale připojit se mohou i další země, jež potenciálně chtějí přijmout euro a které se chtějí vydat touto cestou.

1. Závěry a doporučení

1.1. Po šesti letech finanční a ekonomické krize se zdá, že je obtížnější než kdy jindy předvídat hospodářskou a sociální budoucnost. Vzhledem ke geopolitickým a ekonomickým problémům pouze pevná HMU bude schopna zajistit stabilitu do budoucna.

1.2. HMU je i nadále křehká – viz dále zjištění a analýza SWOT. EHSV je toho názoru, že přetrvávající nerovnováhy a také vytvoření atmosféry důvěry v Evropě si žádají účinnější a demokratičtější správu ekonomických záležitostí, a to zejména v eurozóně.

1.3. EHSV si je vědom skutečnosti, že rozhodné kroky nelze přijmout v krátkém horizontu, ale je třeba vzít náležitě v potaz dvě okolnosti: a. Evropa si nemůže dovolit svá rozhodnutí dlouze odkládat a b. prvním předpokladem je dohoda eurozóny na zásadách nezbytných hospodářských politik, jež bude provádět efektivní správa.

1.4. Souběžně s hospodářskou konvergencí je nutná demokratická legitimita, pevný politický rámec a sdílený pocit „společného osudu“. V této souvislosti lze přijmout konkrétní opatření v rámci stávající Smlouvy a právních předpisů. Ve střednědobém horizontu by revize Smlouvy měla přinést institucionální ustanovení korespondující s nezbytnými požadavky skutečné hospodářské a politické unie.

1.5. Potřebujeme ucelenou strukturu Evropské rady, vlád členských států, Evropského parlamentu, vnitrostátních parlamentů a Evropské komise odrážející demokratickou legitimitu, odpovědnost a transparentnost, jenž bude moci účinně jednat v zájmu občanů a hospodářských subjektů.

1.6. Již nyní je zřejmé, že stávající systém pravidel, který je základem EU a zejména eurozóny, způsobil nejasnosti právní, institucionální a demokratické. V důsledku toho je třeba změnit metodu. Vzhledem k politické a hospodářské dynamice si EU již nemůže uchovat stávající institucionální uspořádání. EHSV proto zastává názor, že prohloubení procesu integrace v eurozóně je nezbytné.

1.7. V tomto duchu EHSV předkládá plán s těmito kroky:

1.7.1. 1. etapa

- 1) stálý předseda Euroskupiny;
- 2) zahájení činnosti meziparlamentní konference;
- 3) „parlamentarizace“ eurozóny (hlavní výbor EP se všemi poslanci ze zemí HMU).

1.7.2. 2. etapa

- 4) Rada pro legislativní záležitosti HMU;
- 5) hlasování poslanců zemí eurozóny o otázkách týkajících se HMU;
- 6) výkonný orgán (vláda) HMU (stávající Euroskupina a Komise);
- 7) posílení pravomocí a působnosti meziparlamentní konference (EP a vnitrostátní parlamenty).

1.7.3. 3. etapa

- 8) posílení pravomocí EP v rámci HMU (demokratická legitimita) a vytvoření skutečných evropských politických stran;
- 9) Komora států (HMU) (vlády);
- 10) oddělení legislativní a výkonné pravomoci;
- 11) zrušení jednomyslného hlasování.

1.8. Kromě toho by bylo vhodné podniknout následující kroky s cílem připravit a uskutečnit výše uvedené etapy:

— konference občanské společnosti organizovaná společně EHSV/VR a předsednictvím EU a Komisí;

- meziparlamentní konference;
- návrhy EP na postup podle neměnné Smlouvy a na přezkum Lisabonské smlouvy;
- ústavní konvent;
- případně zvážení možnosti vyhlášení celoevropského referenda.

2. Zjištění

2.1. K hospodářské a měnové unii se již nyní vztahuje rozsáhlé „acquis“. HMU má společnou měnu a centrální banku; do určité míry zajišťuje koordinaci fiskálních a hospodářských politik; vydává pro země závazná rozhodnutí, která v zásadě omezují jejich hospodářskou a fiskální autonomii, ukládají podmínky v případě jakéhokoli expanzivního opatření v členských státech a zavazují je k provádění ekonomických a sociálních reforem.

2.2. To znamená, že HMU je federací „ve vývoji“, která v tuto chvíli funguje jako „strážce“, ale dosud nevystupuje společně. Je poměrně výrazně odhodlána plnit vytyčené cíle a pomohla vytvořit „veřejný prostor“ k diskusi. Členské státy se ve prospěch HMU vzdávají větší části své suverenity, i když její řízení zůstává primárně v rukou technokratické struktury.

2.3. Tuto unii je třeba dobudovat, a to vytvořením nezbytných podmínek, jež zajistí, že země, které jsou její součástí nebo které se k ní chtějí připojit, dosáhnou nejen stability, ale také rozvoje a prosperity. Mělo by pro ně být výhodnější se k eurozóně připojit než zůstat mimo.

2.4. Vypuknutí finanční krize v roce 2008 a následné události, společně s katastrofálními důsledky pro reálnou ekonomiku a evropskou společnost, byly varovným signálem pro všechny, kdo až do té doby věřili, že struktura HMU bude i nadále fungovat více či méně uspokojivě a že efekty přelévání budou harmonicky přispívat ke sbližování členských států.

2.5. Krátce po úvodních šocích začaly evropské instituce hledat krátkodobá řešení pro nejnaléhavější problémy. Skutečnost, že byly vytvořeny mechanismy, které uchovaly HMU, euro a eurozónu nedotčeny, byla velkým úspěchem, i když došlo také k prodloužení a závažným opomenutím, jako je absence společného plánu na podporu růstu a zaměstnanosti.

2.6. Ohromným úspěchem rovněž je, že za mimořádně obtížných okolností byly podniknuty produktivní kroky, přinejmenším částečně, pro vytvoření pevnějších základů HMU. EHSV ocenil všechna tato opatření, ale také kritizoval jejich omezení a prezentoval další myšlenky, které jsou vhodnější pro řešení krize.

2.7. Finanční a hospodářská krize přešla do přetrvávajícího hospodářského útlumu s velkými ekonomickými nerovnováhami mezi ekonomikami členských zemí. O šest let později je značná část EU v nezáviděníhodné situaci, kdy se potýká s nízkým růstem a snižující se zaměstnaností. Ekonomické a sociální dopady mluví samy za sebe.

2.8. I přes dosažený pokrok zůstává HMU neúplná. Situace je velmi složitá. Navzdory nadějným známkám oživení panuje v řadě zemí ekonomická stagnace, nedostatek pracovních míst a chudoba způsobené povětšinou nejrozličnějšími hluboce zakořeněnými příčinami, které krize ještě více zviditelnila a zvýraznila: historií, tradicemi správy (nebo její absencí), odlišným vývojem růstu, rozdílnými ekonomickými a sociálními systémy a rozdílnými vnějšími politikami.

2.9. V eurozóně přetrvávají neshody mezi představiteli stabilní unie, jež by byla tažena hospodářským sblíčováním a reformami v členských státech, a zastánci okamžitého vytvoření fiskální unie. Tyto rozpory vedou rovněž k rozdílným názorům na to, jaká hospodářská politika by měla být na úrovni členských států i na úrovni EU tou hlavní, a to jak mezi politiky, tak mezi sociálními partnery.

2.10. Odlišné názory a postupy vyostřily atmosféru nedůvěry nejen na politické úrovni, ale také mezi veřejností v různých zemích, jakkoli povrchní se může vzájemná kritika zdát. Tento vývoj se proměnil v sebenaplňující prorocství; omezuje potenciální manévrovací prostor pro tvůrce politik a mezi občany způsobuje vlny strachu z EU.

2.11. Protože v HMU převládá především rozhodování na mezivládní úrovni a technokratické řízení, působí tento nedostatek demokratické legitimacy a důvěryhodnosti vážné problémy, které rovněž zvyšují rozdíly mezi partnerskými zeměmi.

2.12. EU není výjimkou. Jiné velké státy, jako jsou USA, Čína, Rusko, Indie, Brazílie, a celá řada menších zemí také trpí srovnatelnými potížemi. Avšak ve srovnání s USA a asijským kontinentem („asijskou továrnou“) má EU, a zejména eurozóna, nesporně velké potíže, aby překážky překonala.

2.13. EHSV v zásadě věří, že navzdory tomu, že skutečný stav evropské ekonomiky ovlivňuje mnoho odlišných a komplexních aspektů, účinnější politické řízení HMU by mělo výrazně pomoci vytvořit stabilnější prostředí pro řešení současných i budoucích problémů. V každém případě bude silnější HMU nezbytná pro ochranu některých klíčových evropských zájmů ve světě.

2.14. EHSV si je vědom toho, že konečné řešení není v současné době na dosah. Rovněž si uvědomuje, že dnešní dynamika, složitost a dilemata jsou překážkami podrobného plánu. Na druhou stranu se stávající institucionální a správní nedostatky nemohou již déle projevovat, aniž by dlouhodobě poškodily důvěru a hospodářské výsledky. EHSV proto považuje za nepřijatelné, aby plán pro budoucnost vznikl opožděně, bylo na něj rezignováno nebo zcela chyběl.

2.15. Z tohoto důvodu se EHSV domnívá, že je nevyhnutelná vážná diskuse o náležité struktuře HMU, z níž vyplyne shoda ohledně hospodářských a sociálních cílů i dohodnuté správy ekonomických záležitostí.

2.16. Od vzniku HMU se debata o vyšší nebo nižší míře evropské integrace točí kolem suverenity států. EHSV zdůrazňuje, že se jedná o nesprávné paradigma, protože suverenity jednotlivých států se zvolna vytrácí. Ve stávajícím pojetí globalizace a s ní souvisejících problémů se zdá, že není jiné schůdné možnosti, jak lépe ukotvit společnou nebo sdílenou svrchovanost v EU, a zejména v eurozóně. To bude vyžadovat řádně sdílenou správu ekonomických záležitostí nebo ekonomickou vládu. Budoucí podoba HMU je tedy podobně úzce svázána s dalšími klíčovými „suverénními“ politikami, jako je společná bezpečnostní a obranná politika a energetická unie a jejich další vývoj.

3. SWOT analýza současné situace v HMU

Silné stránky	Slabé stránky
— Větší uvědomění, že Evropané čelí společné budoucnosti společně; — výjimečná, i když omezená, úloha ECB (jako nadnárodní instituce); — Evropský mechanismus stability a nedávné uznání pravidel flexibility; — lepší rozpočtová kázeň členských států; — lepší politické přijímání pravidel schválených na úrovni EU vládami, zejména pokud jde potřebu strukturálních reforem ve všech členských státech; — větší koncentrace EU na zlepšení správy a jednodušší administrativu ve všech členských státech; — vznik bankovní unie a rozhodovací proces týkající se jednotného mechanismu pro řešení krizí; — kvantitativní uvolňování ze strany ECB; — aktivnější, ale stále omezená, role EIB a navržený investiční plán pro Evropu; — evropský semestr a doporučení pro jednotlivé země, což znamená větší zapojení EU při identifikaci slabých míst ve vnitrostátních rozpočtech a správě; — větší transparentnost ve veřejné diskusi o vývoji v partnerských zemích; — širší shoda ve všech členských státech na potřebě podporovat růst a konkurenceschopnost, jakož i zlepšit podmínky pro domácí a zahraniční investice; — navzdory rozdílům v Evropě zajišťují evropské sociální modely nejlepší stabilní vývoj ve společnosti.	— Přetrvávající ekonomické nerovnováhy v eurozóně, které mají sklon se zvyšovat; — chybějící solidarita mezi členskými státy i v rámci jednotlivých členských států; — přetrvávající jednomyslné hlasování v důležitých záležitostech; — velmi zdoluhavé diskuse, jež jsou nutné k pokroku, a to i v otázkách, které již byly dohodnuty; — navzdory euru se nevytváří „společný osud“, zatímco hospodářská a fiskální politika zůstávají do značné míry v kompetenci členských států ⁽¹⁾; — nedostatek demokratické legitimacy; — slabá pozice Komise při provádění evropských pravidel a evropského semestru; — nízká úroveň provádění schválených pravidel v členských státech: nadměrné schodky, doporučení pro jednotlivé země; — negativní účinky výlučně úsporných opatření; — historicky zakořeněné národní předsudky, jež rovněž vedou ke stálému podezřívání mezi členskými státy; v menší míře mezi ministerstvy financí; — nízká úroveň zapojení vnitrostátních parlamentů a občanské společnosti do rozhodovacího procesu a/nebo osvětových kampaní ve většině členských států; — nedostatečná komunikace, zejména ze strany politického vedení v členských státech; — rozpor mezi veřejným míněním a politickými stranami v Evropě a v eurozóně; — zaměření se na krátkodobá řešení, žádná dlouhodobá perspektiva, natož zapojení; — nedokončená bankovní unie, dosud žádné rozhodnutí ohledně rámce vkladů; — skutečný celoevropský kapitálový trh je stále vzdálenou představou, pokud banky budou i nadále řízeny na úrovni jednotlivých členských států; — neúplný a roztržitý vnitřní trh; — chybějící dlouhodobá politická vize ohledně budoucí podoby HMU/EU.

⁽¹⁾ Příprava dalších kroků k lepší správě ekonomických záležitostí v eurozóně – analytická zpráva, kterou představil Jean-Claude Juncker dne 12. 2. 2015, s. 1.

Příležitosti	Hrozby
— posílení správy ekonomických záležitostí v eurozóně; — posílení demokratické legitimacy; — správné provádění dohodnutých pravidel; — opatření k budování důvěry, jež vedou ke stabilnímu investičnímu prostředí; — přilákání investic v rámci EU i ze zahraničí a také prostřednictvím investičního plánu pro Evropu; — úspěch programu kvantitativního uvolňování ECB; — konvergence rozpočtových a fiskálních politik na základě dohodnutých zásad: další provádění vnitrostátních politik v dohodnutém společném rámci; — smluvní ujednání mezi členskými státy a EU; — řešení ekonomických nerovnováh ve společném rámci; — dohoda ohledně vnitrostátních reforem, jakož i iniciativ pro růst a vytváření pracovních míst; — přijatelné řešení pro Řecko a další země, jež se obávají prosazování konvergence; — udržení Británie za rozumných podmínek aniž by byl ohrožen pokrok dosažený jinými; — úspěšná spolupráce ECB, Komise a Rady, zejména v eurozóně; — spolehlivá správa ekonomických záležitostí v eurozóně; — potvrzení proaktivní úlohy Komise, včetně důsledného uplatňování „metody Společenství“; — dokončení bankovní unie a celoevropského kapitálového trhu; — vytvoření podmínek pro zavedení eurobondů za účelem investování; — společný základ daně z příjmů právnických osob; — plánování daňového základu pro rozpočet EU, a to souběžně s jeho navýšením; — jednotný hlas Evropy na mezinárodních fórech.	— EU/eurozóna: dělají příliš málo, příliš pozdě; — negativní veřejné smýšlení/euroskepticismus; — chybějící důvěra investorů, a to jak v rámci jednotlivých zemí, tak v zahraničí; — deflace; — stále nízký růst ve srovnání s hlavními světovými konkurenty; — probíhající mezinárodní (vojenské) konflikty, zejména v přímém sousedství EU; — nedostatečná připravenost na novou ekonomickou krizi; — zvyšující se ekonomická různorodost v Evropské unii/eurozóně; — „Grexit“ (nebo něco podobného); — „Brexit“ (nebo stagnující současná bilance, pokud jde o vztah Spojeného království a eurozóny); — stagnace bankovní unie; — zachování vazby mezi národními bankami a členskými státy, neexistence celoevropského kapitálového trhu; — selhání provádění pravidel ve finančním sektoru; — obecné selhání provádění pravidel na vnitřním trhu vedoucí k rostoucí roztržtosti; — stagnující pokrok v dalších klíčových oblastech, jako je energetická unie, digitální unie a SBOP; — neúspěch programu kvantitativního uvolňování ECB.

4. Návrhy týkající se politik HMU a orgánů Unie

4.1. Demokracie, transparentnost a legitimita

4.1.1. Zásadní výzvy v rámci hospodářské a měnové unie, která je spojena se značným převodem pravomocí členských států na Evropskou unii, jsou spjaty s jejím demokratickým rozměrem a zejména jejím parlamentním rozměrem, účinností systému rozhodování, dodržováním zásad odpovědnosti a loajální spolupráce a také s transparentností (se zviditelněním) způsobu jejího fungování. EHSV se domnívá, že tyto problémy vyžadují politickou unii, která obnoví a zajistí účast občanů a aktivní zapojení všech zúčastněných stran do procesu evropské integrace.

4.1.2. Dosažení politické unie je proces, který se musí uskutečnit postupně. Některé podmínky a opatření by mohly být zavedeny beze změny Smluv EU. Existují však další, které změnu Smluv nezbytně vyžadují.

4.1.3. EHSV doporučuje, aby v zájmu vzájemné odpovědnosti a spolupráce byly způsoby účasti, které existují na vnitrostátní úrovni, řádně uplatňovány rovněž na úrovni Unie, zejména:

- skutečné evropské politické strany;
- vytváření politických většin a menšin na základě volebních programů;
- sjednocení termínů voleb do Evropského parlamentu.

4.1.4. Ve všech státech a v celé EU představuje otázka demokracie velmi závažné slabé místo (stačí připomenout úlohu trojky v rámci nové správy ekonomických záležitostí). Krize odhalila, že vztah mezi volenými zástupci a těmi, jež zastupují, se stále více vytrácí. Z toho plyne, že je nutné se touto otázkou naléhavě zabývat v rámci procesu dokončení hospodářské a měnové unie a jejích čtyř částí nebo pilířů integrace – bankovní unie, fiskální unie, hospodářské unie (ta by podle Výboru měla zahrnovat i sociální unii) a konečně politické unie.

4.1.5. K dosažení této politické unie z počátku v zemích, které si ji přejí, a za použití zásady diferencované integrace EHSV navrhuje, aby byla závčasou použita forma konventu, který bude pověřen nalezením řešení nad rámec Lisabonské smlouvy. EHSV se zavazuje vypracovat návrhy pro efektivní zapojení občanské společnosti do činnosti tohoto konventu.

4.2. Legislativní pravomoc:

Zastupitelská demokracie: Evropský parlament a vnitrostátní parlamenty

4.2.1. Primární prostor pro zastupitelskou demokracii v rámci hospodářské a měnové unie je v Evropském parlamentu, v němž zasedají poslanci ze zemí, které přistoupily k jednotné měně nebo se na tento krok připravují.

Návrh A

Aby činnost těchto poslanců byla jasná, jednotná a efektivní, EHSV navrhuje zvážit vytvoření stálého fóra v rámci EP, kam by byli tito poslanci začleněni s cílem podpořit odpovědnost institucí odpovědných za správu jednotné měny a zároveň vytvořit veřejný prostor pro dialog a konzultace, vypracovávat dokumenty týkající se hospodářských a měnových záležitostí, jež budou předloženy shromáždění k rozhodnutí, a hlasovat pro ně a zajistit rovné zohledňování zásad solidarity a loajální spolupráce při provádění politik v HMU.

4.2.2. Zastupitelská demokracie by v rámci HMU nebyla úplná, pokud by způsob rozhodování opomíjel dvojí legitimitu – na vnitrostátní i evropské úrovni – jež je v systému *sui generis*, kterým evropský model je, zásadní.

Návrh B

EHSV navrhuje posílit a současně rozšířit působnost meziparlamentní konference (pův. článek 13 rozpočtového paktu) a dát jí pravomoc projednávat a vydávat závazná stanoviska v oblasti růstu, konkurenceschopnosti, zaměstnanosti a daňové a sociální politiky. Kromě toho by Evropský parlament měl ustavit vlastní interní fórum k HMU, jehož by se v roli pozorovatelů účastnili poslanci parlamentů členských zemí eurozóny a zemí, které se na vstup do eurozóny připravují. Meziparlamentní konference by mohla zahrnovat předsedy rozpočtových výborů a výborů pro průmysl ze zemí HMU a předsedy výborů Evropského parlamentu pro rozpočet, hospodářství a měnu, průmysl, výzkum a energetiku a soudržnost. Prohloubení postupu spolurozhodování musí potvrdit legitimitu nových legislativních návrhů.

Návrh C

Pokud jde o vnitrostátní parlamenty, ty by se měly zřetelně angažovat v diskusích o politikách EU, k čemuž již v některých zemích dochází, například účasti Komise v parlamentních rozpravách. Tyto osvědčené postupy by mohly být šířeny. Záměrem je, aby se političtí aktéři na úrovni členských států viditelněji zapojili do jednání o politikách EU, které se jich přímo týkají.

Rada

4.2.3. V tomto politickém kontextu bude existovat lepší základ pro užší spolupráci a konzultace mezi eurosummitem a/nebo Euroskupinou – a v tomto případě rovněž mezi zeměmi připravujícími se na vstup do eurozóny – a EP a vnitrostátními parlamenty. V souladu s logikou předcházejícího bodu by ministři zemí eurozóny a zemí, které chtějí vstoupit do eurozóny, mohli vykonávat zákonodárnou pravomoc v záležitostech týkajících se HMU společně s EP.

4.2.4. Činnost Rady by měla být posílena snahou orgánů veřejné správy jednotlivých členských států, které musí jít ruku v ruce s tímto vývojem, zejména prostřednictvím vzájemné výměny úředníků a prohloubení dvoustranných vztahů.

4.2.5. EHSV zdůrazňuje, že rozšíření hlasování kvalifikovanou většinou a v určitém okamžiku zrušení jednomyslného hlasování usnadní prohloubení integrace v rámci politické unie.

4.2.6. Lépe strukturovaná spolupráce a konzultace tak v rámci politické unie posílí účinnost politik v klíčových oblastech HMU. Unie jako celek z toho bude těžit.

4.2.7. Jak je naznačeno v tabulce v bodě 5, lze učinit mnohé, aniž by se musela měnit Smlouva. Většina politik týkajících se HMU by se mohla uskutečňovat přímo mezi jednotlivými zeměmi na základě posílené spolupráce; bylo by výhodnější, aby HMU fungovala v rámci stále posílené spolupráce, což by rovněž umožnilo poslancům EP ze zemí eurozóny a kandidátských zemí jednat efektivněji.

4.2.8. EHSV navrhuje obnovení tzv. jumbo zasedání Rady v rámci Euroskupiny, čímž by byl umožněn pravidelný dialog mezi ministry financí, hospodářství a sociálních věcí na jedné straně a sociálními partnery a občanskou společností na straně druhé.

4.3. Výkonná moc

Výkonný orgán pro HMU, Komise

4.3.1. Po uplynutí přechodného období vedoucího nakonec ke změně Smlouvy se začne formovat řídicí orgán HMU. Jeho předseda by měl ve všech ohledech vystupovat jako ministr pro ekonomiku a finance eurozóny a jako místopředseda Komise, podobně jako vysoká představitelka pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku.

4.3.2. V evropském modelu *sui generis* bude Evropská komise (menší a efektivnější) i nadále sehrávat zásadní úlohu. „Metoda Společenství“ a stávající právo iniciativy Komise budou pro prohlubování HMU také velmi důležité. V rámci politické unie by jí tato role měla být zajištěna.

4.3.3. Evropská komise by měla i nadále hrát „dvojí roli“ a být prostředníkem mezi EU a HMU do té doby, než bude zřízen samostatný výkonný orgán pro HMU. Aniž by bylo dotčeno stávající právo iniciativy Komise, měly by být nalezeny způsoby a prostředky, jak do procesu řádně zapojit Evropský parlament, aby byla zachována legitimita nového legislativního návrhu.

4.3.4. EHSV navrhuje jmenovat trvalého předsedu Euroskupiny, který může přímo v Bruselu lépe spolupracovat s Komisí, Parlamentem, vládami a vnitrostátními parlamenty. V souladu s postupem použitým předsedou Junckerem by místopředseda Komise mohl předsedat zasedáním Euroskupiny. Mohl by také zastupovat HMU v mezinárodních orgánech.

4.4. EHSV

4.4.1. To vše znamená, že bychom měli být odhodlanější než kdykoli dříve, abychom vybudovali pevnější, konstruktivnější vztahy s občany Evropy a našli cesty, jak je zapojit do veřejného života. Měly by být zaručeny jasné formy konzultací o konkrétních otázkách se zapojením sociálních partnerů a občanské společnosti, zejména v eurozóně, protože tyto organizace hrají důležitou úlohu v oblastech politik, které HMU přímo ovlivňuje. Často také ovlivňují výsledek politik na vnitrostátní úrovni. Na evropské úrovni může EHSV působit jako prostředník vůči občanské společnosti, odpovědný za účast organizované občanské společnosti v rozhodovacím procesu EU, aniž by byla dotčena role sociálních partnerů v rámci sociálního dialogu, a to prostřednictvím:

- a) fóra organizované občanské společnosti ke konkrétním tématům, včetně těch, které se zabývají posouzením omezení v rámci procesu evropské integrace a vyhledáváním nových forem účasti;
- b) specifického fóra pro eurozónu s cílem posoudit smysl a pocit sounáležitosti jako způsob překonání předsudků a zvýšení vzájemné důvěry;
- c) stanovisek ve formě iniciativ v předlegislativní fázi k některým otázkám zvláštního významu pro veřejnost, k nimž Evropský parlament a Rada musejí vydávat právní předpisy.

5. Právní nástroje a předmětná problematika

5.1. Aby bylo dosaženo čtyř unii v souladu se zprávou čtyř předsedů a ve shodě se čtyřmi pilíři EHSV⁽²⁾, řadu opatření či politik lze uskutečnit v rámci platné Smlouvy (první sloupec v tabulce níže). O jiných však musí být rozhodnuto společně na evropské úrovni (v eurozóně) na základě nové rozhodovací metody a nových nástrojů a za použití posílené spolupráce stanovené ve stávající Smlouvě (druhý sloupec tabulky) nebo prostřednictvím změn ve Smlouvě nebo, je-li to nezbytné, s pomocí nové smlouvy o HMU (třetí sloupec tabulky). Závěrem tabulka shrnuje tyto fáze a předkládá institucionální návrhy a přípravné iniciativy týkající se politického pilíře HMU (čtvrtý sloupec).

⁽²⁾ I na základě stanoviska EHSV: Dokončit hospodářskou a měnovou unii – návrhy EHSV pro příští evropské legislativní období (Úř. věst. C 451, 16.12.2014, s. 10).

5.2. Rámcová analýza možných variant k dokončení HMU ⁽³⁾

(I) Politiky v rámci stávající Smlouvy	(II) Posílená/strukturovaná spolupráce Překlenovací ustanovení (článek 136 SFEU)	(III) Nad rámec Lisabonské smlouvy	Institucionální etapy pro uskutečnění politického pilíře: pro eurozónu a země, které si to přejí
<u>Finanční, fiskální a měnový pilíř</u> — zdanění podle společného konsolidovaného základu daně z příjmů právnických osob — dokončení bankovní unie, kapitálového trhu a evropského dohledu — finanční pomoc členskému státu, který se potýká s obtížemi (článek 122 SFEU) — provádění národních programů reforem	<u>Finanční, fiskální a měnový pilíř</u> — posílení ESM — doplnění mandátu ECB — společná fiskální politika HMU — (fiskální) a rozpočtová unie — sdílení dluhu (nebo pomocí článku 125 SFEU?) — mechanismus solidarity a konkurenceschopnosti namířený proti nerovnováhám a asymetrickým šokům (fiskální unie) — platební bilance HMU	<u>Finanční, fiskální a měnový pilíř</u> — vlastní zdroje — zřízení Evropského měnového fondu coby dluhové agentury — eurobondy na nový dluh — fiskální harmonizace	<u>1. Etapa</u> 1. stálý předseda Euroskupiny 2. zahájení činnosti meziparlamentní konference 3. „parlamentarizace“ eurozóny (hlavní výbor EP se všemi poslanci zemí HMU)

⁽³⁾ Tamtéž.

(I) Politiky v rámci stávající Smlouvy	(II) Posílená/strukturovaná spolupráce Překlenovací ustanovení (článek 136 SFEU)	(III) Nad rámec Lisabonské smlouvy	Institucionální etapy pro uskutečnění politického pilíře: pro eurozónu a země, které si to přejí
<u>Ekonomický pilíř</u> — posílení a realizace Junckerova plánu — opatření na podporu investic, růstu a zaměstnanosti — eurobondy EIB — strategie šíření znalostí (Digitální agenda) — dokončení vnitřního trhu (jednotný trh s energií, jednotný digitální trh, jednotný trh v oblasti výzkumu) — flexibilita v rámci pravidel Paktu o stabilitě a růstu — lepší provádění evropského semestru a smluvních ujednání (CCI)	<u>Ekonomický pilíř</u> — správa makroekonomických a mikroekonomických záležitostí v HMU — výzkum a inovace — úzká koordinace setkání na summitech hlav států a předsedů vlád zemí eurozóny, Euroskupiny a pracovní skupiny pro euro — nové právní předpisy pro eurozónu — investice do sociální infrastruktury — participativní demokracie v ekonomickém sektoru	<u>Ekonomický pilíř</u> (v případě, že nebude vydán mandát pro posílenou spolupráci v HMU) — vysoký představitel EU pro hospodářskou/fiskální politiku — povinná koordinace hospodářských politik (změna článku 5 SFEU) — většinové hlasování o makroekonomické a mikroekonomické politice postupem spolurozhodování s Parlamentem (poslanci zemí HMU) — převedení pravomocí, počínaje průmyslem a energetikou	<u>2. Etapa</u> 4. Rada pro legislativní záležitosti HMU 5. hlasování poslanců zemí eurozóny o otázkách týkajících se HMU 6. výkonný orgán (vláda) HMU (stávající Euroskupina a Komise) 7. posílení pravomocí a působnosti meziparlamentní konference (EP a vnitrostátní parlamenty)
<u>Sociální pilíř a práva</u> — přistoupení k Evropské úmluvě o lidských právech — odborná příprava a vzdělávání — rámcová směrnice o službách obecného zájmu — začleňování hlediska rovnosti žen a mužů — ukazatele rozvoje — přistoupení k Sociální chartě Rady Evropy — dodržování standardů práv — horizontální sociální doložka (článek 9 SFEU)	<u>Sociální pilíř</u> — koordinace sociálních politik — harmonizace systémů sociálního zabezpečení — přistěhovalecká politika — individuální a přeshraniční důchodové nároky — minimální příjem pro občany — evropské veřejné statky — podpora zaměstnanosti — trh práce, mobilita, uznávání kvalifikací — kvalita veřejných služeb	<u>Sociální pilíř</u> — většinové hlasování o politice v oblasti sociálních věcí, zaměstnanosti, vzdělávání a zdravotnictví — změna Listiny práv ohledně omezení vlastnických práv — převedení řady pravomocí z oblasti podpůrné úlohy mezi pravomoci sdílené (především vzdělávání a odborná příprava)	<u>3. Etapa</u> 8. posílení pravomocí EP v rámci HMU (demokratická legitimita) a vytvoření skutečných evropských politických stran 9. Komora států (HMU) (vlády) 10. oddělení legislativní a výkonné pravomoci 11. zrušení jednomyslného hlasování

(I) Politiky v rámci stávající Smlouvy	(II) Posílená/strukturovaná spolupráce Překlenovací ustanovení (článek 136 SFEU)	(III) Nad rámec Lisabonské smlouvy	Institucionální etapy pro uskutečnění politického pilíře: pro eurozónu a země, které si to přejí
<u>Politický pilíř</u> — parlamentarizace HMU — hlavní výbor (poslanci zemí eurozóny) — stálý předseda Euroskupiny — Rada pro legislativní záležitosti — interinstitucionální dohody — provádění politiky sousedství — dvoustranné a mnohostranné obchodní dohody EU	<u>Politický pilíř</u> — hlasování poslanců zemí HMU o otázkách týkajících se HMU; — posílení meziparlamentní konference (článek 13 rozpočtového paktu) — evropská obrana — zahraniční politika — jednotné vystupování v Radě bezpečnosti OSN — vnější zastupování HMU — evropský veřejný žalobce — Evropský dobrovolnický sbor humanitární pomoci	<u>Politický pilíř</u> — nová Smlouva o HMU — Evropský parlament (poslanci zemí HMU) a stálá posílená spolupráce (nový článek 136 SFEU) — posílení EP (řádný legislativní postup, právo vyvinout iniciativu v případě nečinnosti EK) — Komora států (vlády+) — zrušení jednomyslného hlasování — superkvalifikovaná většina pro změnu Smluv — evropský výkonný orgán (pro HMU) — evropské strany a volební programy a nadnárodní kandidátní listiny — oddělení pravomocí — zahraniční politika	<u>Iniciativy</u> — shromáždění občanské společnosti podporované EHSV/VR ve spolupráci s předsednictvím EU a Komisí — meziparlamentní konference — návrhy EP na postup podle stávající Smlouvy a na přezkum Lisabonské smlouvy — ústavní konvent — případně zvážení možnosti vyhlášení celoevropského referenda

V Bruselu dne 27. května 2015.

předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Henri MALOSSE

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Podpora tvořivosti, podnikání a mobility ve vzdělávání a odborné přípravě

(stanovisko z vlastní iniciativy)

(2015/C 332/03)

Zpravodajka: Vladimíra DRBALOVÁ

Dne 16. října 2014 se Evropský hospodářský a sociální výbor, v souladu s čl. 29 odst. 2 jednacího řádu, rozhodl vypracovat stanovisko z vlastní iniciativy k tématu

Podpora tvořivosti, podnikání a mobility ve vzdělávání a odborné přípravě.

Specializovaná sekce Zaměstnanost, sociální věci, občanství, kterou Výbor pověřil přípravou podkladů na toto téma, přijala stanovisko dne 7. května 2015.

Na 508. plenárním zasedání, které se konalo ve dnech 27. a 28. května 2015 (jednání dne 27. května 2015), přijal Evropský hospodářský a sociální výbor následující stanovisko 88 hlasy pro, 8 hlasů bylo proti a 21 členů se zdrželo hlasování.

1. Závěry a doporučení

1.1. EHSV podporuje společnou iniciativu Evropské komise a trojice předsednictví Evropské rady, jejímž záměrem je zaměřit se na podnikatelské vzdělávání ⁽¹⁾ a podporovat podnikatelské myšlení v Evropě.

1.2. EHSV doporučuje, aby se členské státy vrátily ke strategickému rámci evropské spolupráce v oblasti vzdělávání a odborné přípravy (ET 2020), který vychází ze stále ještě velmi platné Agendy z Osla z roku 2006.

1.3. EHSV doporučuje, aby členské státy vypracovaly vlastní strategie podnikatelského vzdělávání nebo zapracovaly podnikatelské koncepce do svých vnitrostátních strategií celoživotního učení.

1.4. EHSV požaduje postupný rozvoj klíčových schopností (kompetencí), jak je popsáno v doporučeních EP a Rady z roku 2006 ⁽²⁾, s cílem přispět k lepší přizpůsobivosti, zaměstnatelnosti, sociálnímu začlenění a mobilitě.

1.5. Vysoce kvalitní stáže, praxe, učňovské vzdělávání, duální nebo jiné systémy učení se v praxi, programy pro začínající podniky a podnikatelské inkubátory, dobrovolnictví a sportovní aktivity mohou usnadnit přechod ze školy do zaměstnání nebo k samostatné výdělečné činnosti.

1.6. Je zapotřebí výrazně zlepšit postupy uznávání znalostí získaných mimo školu, přičemž studenti, pedagogové a zaměstnavatelé musí být zapojeni do navrhování procesů uznávání, které je musí motivovat ⁽³⁾.

1.7. Podnikatelské vzdělávání je třeba vidět v kontextu celkového společenského, nejen podnikatelského prostředí. Podnikatelské dovednosti by měly být součástí všech úrovní vzdělávání a odborné přípravy přiměřeně již od raného věku tak, aby bylo možné je neustále rozvíjet napříč učebními osnovami.

⁽¹⁾ Definice uvedená v odstavci 5.3.

⁽²⁾ Doporučení ze dne 18. prosince 2006, Úř. věst. L 394, 30.12.2006, s. 10.

⁽³⁾ Úř. věst. C 214, 8.7.2014, s. 31.

1.8. EHSV podporuje návrh Evropské komise členskými státy, aby vytvořily referenční rámec schopností pro podnikání v kontextu rámce klíčových kompetencí. To by pomohlo zajistit koordinovaný přístup napříč jednotlivými úrovněmi vzdělávání a zohledňování neformálního a informálního učení.

1.9. EHSV vyzývá členské státy, aby zavedly programy pro učitele, školitele a vedoucí pracovníky v oblasti vzdělávání zaměřené na rozvoj podnikatelských dovedností a postojů. Vzdělávací zařízení by na druhé straně měla nabízet studijní prostředí, jež podporuje podnikatelské myšlení a je otevřeno širšímu společenství.

1.10. EHSV by rád zdůraznil význam partnerství mezi různými zainteresovanými stranami – státní správou, školami, podniky, službami zaměstnanosti a rodinami, přičemž upozorňuje zejména na úlohu sociálních partnerů při rozvoji odborných a průřezových kompetencí odpovídajících realitě.

1.11. EHSV vyzývá členské státy, aby využívaly všechny dostupné programy a nástroje, které podporují podnikání ve vzdělávání a odborné přípravě, tvořivost, inovace a mobilitu. EHSV vyzývá Komisi, aby členské státy odpovídajícím způsobem podporovala při provádění programu Erasmus + a zaručila, že všechny nástroje tohoto programu budou řádně fungovat.

2. Evropský politický rámec

2.1. Jednou z priorit závěrů Evropské rady ze dne 26. a 27. června 2014, jak je stanoveno v příloze I nazvané *Strategická agenda pro Unii v čase změn* ⁽⁴⁾, bylo napomáhat při rozvoji dovedností a podporovat rozvoj talentu a životní příležitosti pro všechny prostřednictvím podpory dovedností vyžadovaných moderní ekonomikou a celoživotního učení.

2.2. S cílem přispět k přezkumu strategie Evropa 2020 zahájilo italské předsednictví ⁽⁵⁾ politickou diskusi o budoucí úloze vzdělávání a odborné přípravy ve vnitrostátních a unijních programech pro růst. Lotyšské předsednictví rovněž nadále podporuje příležitosti v digitální oblasti a také podnikatelské vzdělávání, zejména na regionální úrovni ⁽⁶⁾.

2.3. Rada pro vzdělávání, mládež, kulturu a sport zdůraznila ve svých závěrech ze dne 12. prosince 2014 ⁽⁷⁾, že podnikavost i vzdělávání jsou prioritami strategie Evropa 2020 pro inteligentní a udržitelný růst podporující začlenění. Rozvíjení podnikatelského myšlení může být pro občany značným přínosem v jejich profesní a životní dráze.

3. Obecné připomínky

3.1. Zaměření na podnikatelské vzdělávání představuje návrat k **Agendě z Osla týkající se podnikatelského vzdělávání v Evropě** ⁽⁸⁾, což urychlí podporu podnikatelského smýšlení ve společnosti a také **strategického rámce evropské spolupráce v oblasti vzdělávání a odborné přípravy („ET 2020“)** ⁽⁹⁾.

3.2. Tvořivost a inovace mají zásadní význam pro rozvoj podniků a pro konkurenceschopnost Evropy v mezinárodním měřítku. Investice do vzdělávání a odborné přípravy pro rozvoj dovedností mají zásadní význam pro podporu růstu a konkurenceschopnosti. Prvním úkolem je podpora procesu, v němž by si všichni občané osvojili klíčové průřezové kompetence, jako jsou kompetence v oblasti digitálních technologií, schopnost učit se, smysl pro iniciativu a podnikání a kulturní povědomí ⁽¹⁰⁾.

⁽⁴⁾ Dokument EUCO 79/14, s. 15.

⁽⁵⁾ Program italského předsednictví „Evropa – nový začátek“, s. 72.

⁽⁶⁾ Konference lotyšského předsednictví v Rize, 11. a 12. února 2015 s názvem „Podnikání v regionech s cílem posílit konkurenceschopnost Evropské unie“.

⁽⁷⁾ Závěry Rady o podnikavosti ve vzdělávání a odborné přípravě ze dne 12. prosince 2014, Úř. věst. C 17, 20.1.2015, s. 2.

⁽⁸⁾ Oslo Agenda for Entrepreneurship Education in Europe, 2006 – http://ec.europa.eu/enterprise/policies/sme/promoting-entrepreneurship/education-training-entrepreneurship/policy-framework/2006-conference/index_en.htm

⁽⁹⁾ Závěry Rady ze dne 12. května 2009 o strategickém rámci evropské spolupráce v oblasti vzdělávání a odborné přípravy („ET 2020“), Úř. věst. C 119, 28.5.2009, s. 2.

⁽¹⁰⁾ V souladu se strategickým cílem č. 4 (ET 2020): Zlepšit kreativitu a inovace, včetně podnikatelských schopností, na všech úrovních vzdělávání a odborné přípravy (závěry Rady ze dne 12. května 2009).

3.3. Také konference SSTP o „podpoře začínajících podniků při vytváření růstu a pracovních míst“⁽¹¹⁾ jasně ukázala, že podnikatelské vzdělávání by mělo být zvažováno v kontextu širšího společenského prostředí. Podnikatelské prostředí by nicméně mělo směřovat k usnadnění zahájení podnikání, snižování byrokracie a vytváření pracovních příležitostí. Pobídky ke zvažování, zahájení a rozvoji podnikání mohou být účinně propojeny s řadou dalších aktivních politik na trhu práce a také je třeba je vidět v kontextu širšího rámce pro podporu a rozvoj podnikání.

3.4. Přezkum iniciativy „Small Business Act“⁽¹²⁾ představuje jedinečnou příležitost k posílení vazeb mezi opatřeními zaměřenými na malé a střední podniky a podnikatelským vzděláváním za použití všech dostupných nástrojů, jako je např. program COSME. Podpora zvyšování kvalifikace v malých a středních podnicích a všech forem inovací je jednou z 10 hlavních zásad pro vytvoření rovných podmínek pro malé a střední podniky v rámci EU.

4. Klíčové kompetence

4.1. Začlenění prvků podnikatelského vzdělávání do vzdělávání a odborné přípravy by mělo všem studentům bez ohledu na jejich pohlaví, sociálně-ekonomické zázemí nebo zvláštní potřeby umožnit rozvinout dovednosti a schopnosti potřebné k podnikání.

4.2. Kromě základních dovedností, jako je čtení, psaní a počítání, vyžaduje podnikavost postupný rozvoj řady klíčových kompetencí, jak je popsáno v doporučeních EP a Rady z roku 2006, včetně smyslu pro iniciativu a podnikání a schopnosti převádět myšlenky do praxe. To předpokládá tvořivost, schopnost zavádět novinky a nést rizika i plánovat a řídit projekty s cílem dosáhnout určitých cílů.

4.3. Komunikace v cizích jazycích je nezbytným předpokladem k zajištění toho, aby se evropští občané mohli svobodně pohybovat, pracovat a studovat v celé Evropě, a jsou pro mladé lidi stále důležitější⁽¹³⁾.

4.4. Digitální podnikání má v době jednotného digitálního trhu zásadní význam pro tvorbu nových pracovních míst, pro inovativní nápady a pro klastry, které urychlují tempo inovací. EU musí vytvořit politický rámec, který bude podporovat dovednosti v oblasti informačních a komunikačních technologií (IKT) a vybízet členské státy, aby si navzájem vyměňovaly zkušenosti o tom, jak mohou zvýšit počet a zlepšit kvalitu absolventů s dovednostmi v IKT podle potřeb jednotlivých společností.

4.5. Musíme využít obrovského potenciálu žen a prozkoumat jejich specifický přístup k vedení a k řízení podniků. Členské státy by měly v úzké spolupráci s příslušnými zúčastněnými stranami provádět programy, které se zaměřují na rozvoj obchodních a podnikatelských dovedností a na zapojení podniků vedených ženami do celosvětových dodavatelských řetězců⁽¹⁴⁾.

5. Jak podporovat „podnikatelské myšlení“

5.1. Podnikatelské dovednosti jsou důležité pro život obecně a pro to, aby lidé získali větší kontrolu nad svou budoucností. Podnikatelské dovednosti by měly být součástí všech úrovní vzdělávání a odborné přípravy přiměřeně již od raného věku tak, aby bylo možné je neustále rozvíjet napříč učebními osnovami.

⁽¹¹⁾ 35. schůze Střediska pro sledování trhu práce EHSV, 13. listopadu 2014.

⁽¹²⁾ COM(2008) 394.

⁽¹³⁾ Strategický rámec EK: 1) barcelonský cíl dohodnutý v roce 2002 hlavami států a předsedy vlád a 2) stát a vláda. Sdělení z roku 2008 Mnoho jazyčnost: přínos pro Evropu i společný závazek nastiňuje činnost Komise v této oblasti.

⁽¹⁴⁾ Research Report 2013, Entrepreneurs: What can we learn from them? Část 2/3 – Inspiring female entrepreneurs, CIPD (Chartered Institute of Personnel and Development).

5.2. Všichni žáci by měli mít možnost účastnit se programů pracovní praxe, jež by napomohly rozvíjet tyto dovednosti, přičemž nástroje pro posuzování pokroku a prokázání nabytí podnikatelských dovedností by se měly zaměřit na zlepšování kvality budoucích pracovních zkušeností. Dobrým příkladem je finský pracovní program, který stanoví školení v oblasti podnikání na různých úrovních vzdělávání, „Yrittäjyyskasvatus“⁽¹⁵⁾.

5.3. Vzdělávání v oblasti podnikání je definováno jako „soubor formálního učení pro účely informování, vzdělávání a výchovy každého, kdo se chce účastnit sociálně-ekonomického rozvoje, prostřednictvím projektu na podporu podnikatelského ducha, zakládání podniků nebo rozvoje podnikání“⁽¹⁶⁾.

5.3.1. Evropa v dnešní době upíná veškerou svou naději k podpoře a rozvoji duálních systémů a podobných forem učení se prací. Členské státy, které takové systémy mají, dosahují dlouhodobě dobrých výsledků a jejich míra nezaměstnanosti mladých lidí je pod průměrem EU.

5.3.2. Stáže jsou důležitým prostředkem k řešení nezaměstnanosti a nesouladu mezi dostupnými a požadovanými dovednostmi a k zajištění hladkého přechodu ze vzdělávacího systému na trh práce. Zařazování stáží do vzdělávacích osnov by se mělo dostat větší podpory⁽¹⁷⁾.

5.3.3. Stáže, které mají podpořit podnikatelského ducha zaměstnanců, a podnikání vycházející z podnětu zaměstnanců či sociální podnikání mohou být úspěšnými příklady programů s účastí zaměstnanců zaměřených na dosažení hospodářských a sociálních cílů organizací, pro něž pracují.

5.3.4. Cenný přínos pro rozvoj dovedností může mít dobrovolná činnost. Hlavními poskytovateli neformálního vzdělávání jsou organizace mládeže. Svými vzdělávacími programy přispívají k rozvoji řady průřezových kompetencí, jako je týmová práce, řízení mezilidských vztahů, smysl pro iniciativu či podstupování rizik. Mladí lidé se mohou učit ze svých chyb v bezpečném prostředí (na rozdíl od skutečných podmínek podnikání).

5.4. V roce 2012 zveřejnila Evropská komise zprávu s názvem *Entrepreneurship Education at School in Europe* (Vzdělávání v oblasti podnikání na školách v Evropě)⁽¹⁸⁾ se zaměřením na národní strategie, výukové programy a výsledky učení. Podnikatelské vzdělávání je v současnosti podporováno ve většině evropských zemí a na základě řady různých přístupů: 1) specifické strategie/akční plány zaměřené výhradně na podnikatelské vzdělávání, 2) rozsáhlejší vzdělávací či hospodářské strategie začleňující cíle pro podnikatelské vzdělávání a 3) jednotlivé či opakující se iniciativy v oblasti podnikatelského vzdělávání.

5.5. Ne všichni lidé jsou rození podnikateli. Podnikatelský duch jim pouze umožňuje více způsobů, jak dosáhnout úspěchu v profesní a životní dráze. Je však třeba podporovat ty, kdo mají k podnikání talent a mají odvahu využít svého podnikatelského ducha k činům.

5.5.1. Podnikatelské inkubátory jsou středisky inovací a podnikatelských aktivit. Jsou k dispozici na mnoha vysokých školách a poskytují bezpečné prostředí, v němž mohou studenti získat odborné poradenství pro přeměnu podnikatelských nápadů do praxe a podstupovat riziko bez nebezpečí negativního dopadu a kultury neúspěchu. Studenti ekonomicky zaměřených škol s těmito inkubátory mohou mít přímější cestu k zapojení se do zakládání podniku nebo k zahájení vlastního podnikání.

5.5.2. Podnikatelské dovednosti lze rovněž získat prostřednictvím programů rozvoje dovedností prováděných mimo veřejné systémy vzdělávání. Tyto programy mohou zahrnovat coaching a mentoring ze strany zkušených školitelů, podnikatelů a odborníků na podnikání. Ti nejenom pomáhají předávat potenciálním podnikatelům cenné podnikatelské know-how, ale umožňují jim též budovat síť kontaktů se stávajícími podniky a podnikateli.

⁽¹⁵⁾ Finské ministerstvo školství (2009), pokyny pro podnikatelské vzdělávání, Helsinky.
Finské ministerstvo práce a hospodářství (2012), přezkum podnikání v roce 2012.

⁽¹⁶⁾ Viz definice Unesco a UNEVOC.

⁽¹⁷⁾ Úř. věst. C 214, 8.7.2014, s. 36.

⁽¹⁸⁾ Eurydice, April 2012, *Entrepreneurship education at school in Europe*.

5.5.3. Školení v oblasti podnikatelských dovedností poskytovaná obchodními a průmyslovými komorami v celé Evropě ukazují rozmanitost způsobů učení a praxí, které lidem pomáhají hledat a uskutečňovat podnikatelské záměry, najít a získat potřebné zdroje a přebírat rizika spojená s podnikáním: Entrepreneurial Skills Pass (Rakousko) ⁽¹⁹⁾, Startup@campus (Belgie) ⁽²⁰⁾, Incuba'School (Francie), Long night of Startups (Německo) ⁽²¹⁾, New Entrepreneurs Day (Španělsko) a BRight & YOUNG (Belgie) ⁽²²⁾.

5.6. Zainteresované strany a organizace občanské společnosti mohou hrát klíčovou úlohu v účinném přispívání k zavádění a provádění iniciativ zaměřených na podporu podnikání a rozvoj podnikatelského myšlení. Příkladem je finská nadace „Startup Sauna“ ⁽²³⁾ založená finskými podnikateli ve spolupráci s několika zainteresovanými veřejnými subjekty.

6. Jak rozpoznat podnikatelské dovednosti a zvýšit jejich transparentnost

6.1. Přetrvávající obtíže při uznávání a transparentnosti dovedností a kvalifikací brání rozvoji správné kombinace dovedností a kvalifikací, jakož i mobilitě potřebné k dosažení lepšího souladu mezi dovednostmi a pracovními místy nezbytnými ke zvýšení konkurenceschopnosti a prosperity.

6.2. Na evropské úrovni byla stanovena řada nástrojů s cílem usnadnit spolupráci prostřednictvím transparentnosti a uznávání dovedností a schopností získaných v rámci odborného vzdělávání a přípravy a vysokoškolského vzdělávání v celé EU ⁽²⁴⁾.

6.3. Kromě těchto nástrojů si řada iniciativ klade za cíl překonat nesoulad mezi nabízenými a požadovanými dovednostmi, a to konkrétně evropská klasifikace dovedností, kompetencí, kvalifikací a povolání (ESCO) a Přehled dovedností EU. Na podporu mobility máme rovněž rámec Europass, včetně Europass-životopisu a Evropského znalostního pasu, a nedávný přezkum směrnice o uznávání odborných kvalifikací ⁽²⁵⁾.

6.4. Zajištění větší soudržnosti mezi evropským rámcem kvalifikací (ERK), evropským systémem přenosu a akumulace kreditů (ECT a ECVET) a vícejazyčnou evropskou klasifikací dovedností, kompetencí, kvalifikací a povolání (ESCO) by mohlo pomoci zajistit uznávání kvalifikací, ověřování neformálního a informálního učení a poskytování celoživotní poradenství. Tento proces musí být i nadále komplexní a měl by být doprovázen hodnocením nejrůznějších souvisejících nástrojů, aby byla zajištěna jejich účinnost.

6.5. Sdělení Přehodnocení vzdělávání ⁽²⁶⁾ dále uvádí, že je třeba uznat, zhodnotit a ověřit dovednosti, které lidé získávají mimo školu, a tím poskytnout kvalifikační profil pro potenciální zaměstnavatele. Uznávání kvalifikací získaných mimo školu je důležité, uvažujeme-li o někom jako o kandidátovi na pracovní místo, nicméně toto bříme hodnocení a ověřování těchto kvalifikací by neměli nést pouze zaměstnavatelé.

6.6. Politiky a rámce na podporu přenositelnosti kvalifikací se navíc obecně vztahují k platným právním předpisům EU a existuje řada vnitrostátních iniciativ v oblasti uznávání získaných kompetencí na úrovni členských států. Systematický přezkum a monitorování těchto vnitrostátních iniciativ by se měly zaměřit na určení osvědčených postupů a podporu vzájemného učení a společných zásad ⁽²⁷⁾.

⁽¹⁹⁾ Entrepreneurial Skills Pass, Rakousko.

⁽²⁰⁾ Startup@campus, Belgie.

⁽²¹⁾ The Long night of the Startups (Německo).

⁽²²⁾ BRight & YOUNG (Belgie).

⁽²³⁾ Teknologiateollisuus (2012), Uusi Startup-säätiö vauhdittamaan suomalaisia kasvuyrityksiä, Helsinki.

⁽²⁴⁾ Hlavním nástrojem je evropský rámec kvalifikací (ERK), který platí pro všechny typy a úrovně kvalifikací. Nástroje v oblasti odborného vzdělávání a přípravy nástroje zahrnují evropský systém kreditů pro odborné vzdělávání a přípravu (ECVET) a evropský referenční rámec pro zajišťování kvality v oblasti odborného vzdělávání a přípravu (EQAVET). Nástroje vysokoškolského vzdělávání zahrnují Evropské normy a pokyny pro zabezpečování kvality (ESG) a evropský systém přenosu a akumulace kreditů (ECTS).

⁽²⁵⁾ Směrnice 2013/55/EU.

⁽²⁶⁾ COM(2012) 669 final.

⁽²⁷⁾ Údaje se zakládají na nadcházející zprávě Eurofound (2015) Youth Entrepreneurship in Europe, EF 1507.

6.7. EHSV podporuje návrh EK vytvořit referenční rámec schopností pro podnikání v kontextu rámce klíčových kompetencí a rozdělit schopnosti na jednotlivé položky na základě deskriptorů a úrovní výsledků učení stanovených v ERK. To pomůže zajistit koordinovaný přístup mezi jednotlivými úrovněmi vzdělávání a zohledňování neformálního a informálního učení.

6.8. EHSV oceňuje následující dvě společné iniciativy Evropské komise a OECD:

- 1) **Entrepreneurship360** ⁽²⁸⁾ je zaměřena na posílení podnikatelského ducha ve školách a v rámci technických institucí a institucí odborné přípravy a poskytuje volně dostupný nástroj pro sebehodnocení, který bude podporovat instituce a jednotlivé učitele tím, že jim pomůže rozvíjet jejich strategie a postupy s cílem podporovat podnikání.
- 2) **HEInnovate** je internetový nástroj, který pomáhá institucím vysokoškolského vzdělávání podporovat myšlení v mezinárodním kontextu, zaměřené na větší podnikavost a inovativnost ⁽²⁹⁾.

7. Úloha učitelů, školitelů a vedoucích pracovníků v oblasti vzdělávání

7.1. Učitelé a pedagogové hrají klíčovou roli při usnadňování učení a dalším šíření myšlenek. Začlenit nové vzdělávací procesy a technologické učební pomůcky do výuky ve třídách není jednoduchý úkol. Vyžaduje kvalifikované učitele s motivací k provedení změn ⁽³⁰⁾. Ti musejí podporovat alternativní a neformální přístupy k učení a uplatňovat individuální přístup.

7.1.1. Kvalita učitelů a mentorů má zásadní význam pro zajištění úspěchu a účinnosti vzdělávacích programů v oblasti podnikání. V tomto ohledu oceňují potenciální podnikatelé, kteří se nacházejí v počáteční fázi svého podnikatelského života, zejména zkušenosti a know-how například zkušených učitelů a zkušenějších podnikatelů, kteří se mohou podělit o své vlastní zkušenosti ⁽³¹⁾.

7.1.2. Jedním z příkladů účinnosti vzdělávacích programů v oblasti podnikání je program prováděný irskou nadací pro výchovu k podnikání (Irish National Foundation for Teaching Entrepreneurship) ⁽³²⁾, která nabízí intenzivní školení pro školitele, aby středoškolské učitele a osoby pracující s mládeží vybavila dovednostmi a zdroji, jež jsou nezbytné k úspěšnému školení mladých lidí v oblasti podnikání. Úspěšní absolventi tohoto programu získají kvalifikaci „Certified Entrepreneurship Trainers“ (CET).

7.1.3. Dalším příkladem je nizozemský akční program podnikání a vzdělávání ⁽³³⁾, jehož cílem je posílit podnikatelského ducha a podnikatelské myšlení studentů tím, že do nizozemského systému vzdělávání zakotví podnikatelské dovednosti a znalosti. Program tvoří různé složky, jejichž účelem je nabízet jednak širokou škálu aktivit zaměřených na rozvoj podnikatelských dovedností studentů v různých fázích jejich vzdělávání a jednak školení pro učitele, která jim mají usnadnit výuku v oblasti podnikatelského vzdělávání.

7.2. Učitelé, školitelé a vedoucí pracovníci v oblasti vzdělávání by se měli snažit rozvíjet svou tvořivost a inovativní postoje, zatímco školy by měly nabízet studijní prostředí, jež podporuje podnikatelské myšlení a je otevřeno širšímu společenství.

7.3. V červnu 2013 zveřejnila Komise příručku pro pedagogy ⁽³⁴⁾, která obsahuje seznam základních zásad pro učitele vyučující podnikání, podle nichž je třeba hodnotit kvalitu výsledků učení, pro mezioborové učení, základní vzdělání a odbornou přípravu učitelů, mentorství a inovace v pedagogice v oblasti podnikání a která předkládá klíčová sdělení obsažená v praktických příkladech.

⁽²⁸⁾ Projekt OECD Entrepreneurship 360.

⁽²⁹⁾ HEInnovate.

⁽³⁰⁾ Úř. věst C 214, 8.7.2014, s. 31.

⁽³¹⁾ Údaje se zakládají na nadcházející zprávě Eurofound (2015) Youth Entrepreneurship in Europe, EF 1507.

⁽³²⁾ Program nadace NFTE.

⁽³³⁾ Programy: Voortgangsrappportage Programma onderwijs en ondernemerschap a Landbouw en Innovatie, Brief Onderwijs en Ondernemerschap.

⁽³⁴⁾ Příručka vypracovaná ICF GHK pro GŘ pro podniky a průmysl Evropské komise nazvaná Entrepreneurship education – A guide for Educators (Vzdělávání v oblasti podnikání – Příručka pro pedagogy).

7.3.1. Instituce zaměřené na odbornou přípravu učitelů v oblasti podnikání by měly vypracovat jasnou koncepci vzdělávání, díky níž by učitelé nabýli schopnosti učit i s ohledem na potřeby trhu práce. Vzdělávání podporující podnikatelské myšlení musí být začleněno jako horizontální přístup a interdisciplinární předmět do studijního programu.

7.3.2. Podnikatelské vzdělávací programy pro učitele by měly motivovat budoucí učitele k rozvíjení jejich vlastních podnikatelských znalostí, dovedností a postojů.

7.3.3. Je třeba podporovat rozvoj bezplatných a volně přístupných digitálních a online nástrojů, které usnadňují získávání podnikatelských dovedností, a prozkoumat možnosti spolupráce s uživateli produktů s otevřeným zdrojovým kódem v zájmu propagace bezplatných podnikatelských nástrojů, jakož i odborné přípravy, pro účely uvedených nástrojů.

7.3.4. Důležitým faktorem je mobilita pedagogů v rámci Evropy, zvláště na vyšších stupních vzdělávání, v rámci programu EU pro celoživotní učení anebo dalších nástrojů, jež byly speciálně vytvořeny pro tento účel. Větší mobilita a výměna zkušeností je v Evropě zapotřebí, a to nejen v rámci vysokých škol, ale také mezi akademickou obcí, je-li to vhodné, a podnikatelskou sférou. Je třeba vyvinout programy, které pedagogům umožní trávit čas v jiných institucích anebo v soukromém sektoru, aby se mohli skutečně angažovat, učit a rozvíjet.

8. Zásada partnerství

8.1. Podniky by měly být konzultovány ohledně formulace vzdělávacích činností v oblasti podnikání. To je nezbytné, aby se zajistilo, že absolventi budou vybaveni odpovídajícími dovednostmi, které potřebují k tomu, aby uspěli. Podniky by měly být vyzvány, aby se více zapojily do odborné přípravy manažerů a pracovníků v oblasti podnikání, spolupráce a účasti při řízení svých organizací. Podniky by měly rovněž školit své pracovníky v potřebných dovednostech a nových poznatcích, jakož i v činění rozhodnutí v pracovních podmínkách, aby získali přístup k těmto vzdělávacím programům. Kromě toho by měly spolupracovat se vzdělávací komunitou, aby se mladí lidé mohli učit o trhu práce a uplatnit se na něm.

8.2. Vazba mezi odborovými organizacemi a mladými lidmi v oblasti vzdělávání je zvláště důležitá. Odborové organizace se mohou zapojit do odborné přípravy mladých lidí v pracovním prostředí jiném než ve školách nebo vzdělávacích střediscích. Nejzkušenější a nejkvalifikovanější pracovníci mohou s mladými pracovníky, stážisty a dobrovolníky pracovat jako mentoři a instruktoři anebo se mohou stát učiteli ve specifických zařízeních učňovské přípravy. Tyto vazby na podniky jsou důležité k výuce mladých lidí v oblasti fungování trhu práce a průmyslových vztahů. Odborové organizace učitelů jsou nepostradatelným zdrojem pro práci v oblasti účinné tvorby politik ve vzdělávání a odborné přípravě, ale důležité jsou i vztahy s podniky.

8.3. V rámci sociálního partnerství je především nutné zapojit organizace zaměstnavatelů a zaměstnanců do vytváření vnitrostátních strategií celoživotního učení a akčních plánů pro provádění záruk pro mladé lidi. EHSV podporuje rámec opatření pro zaměstnanost mladých lidí⁽³⁵⁾, který vypracovali evropští sociální partneři.

8.4. Je velice důležité zajistit, aby byly zapojeny organizace občanské společnosti. To by umožnilo různým organizacím občanské společnosti (se zaměřením na ženy, mladé lidi, rodiny, osoby se zdravotním postižením, migranty, menšiny a další skupiny), aby se účinněji zaměřovaly na potřeby a priority konkrétních skupin občanů ve vzdělávacím systému a na trhu práce.

8.5. Rodina hraje i nadále významnou úlohu, jak již bylo uvedeno ve stanovisku Výboru⁽³⁶⁾.

⁽³⁵⁾ Framework of Action on Youth Employment.

⁽³⁶⁾ Úř. věst. C 68, 6.3.2012, s. 1.

9. Účinné využívání stávajících i nových programů

9.1. Cílem programu **Erasmus+** ⁽³⁷⁾, což je nový program Komise týkající se vzdělávání, odborné přípravy, mládeže a sportu na období 2014–2020, je rozvíjet dovednosti mladých lidí a zvýšit jejich šance získat dobré zaměstnání a také modernizovat vzdělávání, odbornou přípravu a práci s mládeží. Tento sedmiletý program bude mít k dispozici rozpočet ve výši 14,7 miliard EUR, což představuje 40 % navýšení oproti současným výdajům a svědčí o zájmu EU investovat do této oblasti. Program Erasmus + umožní více než čtyřem milionům Evropanů studovat, získat pracovní zkušenosti a provádět dobrovolnou činnost v zahraničí. Jedná se o důležitý krok vpřed s výrazným potenciálem, pokud jde o podporu podnikatelské výchovy, například vybízením k začleňování spolupráce mezi oblastí vzdělávání a podniky do znalostních aliancí v případě vysokoškolského vzdělávání a do aliancí odvětvových dovedností v případě odborného vzdělávání a přípravy.

9.2. Existují i další programy a nástroje, které podporují podnikatelské vzdělávání v EU: **ESF** ⁽³⁸⁾, **Evropská klasifikace dovedností, kompetencí, kvalifikací a povolání (ESCO)** ⁽³⁹⁾, **COSME** ⁽⁴⁰⁾, **HORIZONT 2020** ⁽⁴¹⁾, **Iniciativa na podporu zaměstnanosti mladých lidí** ⁽⁴²⁾ a **Kreativní Evropa** ⁽⁴³⁾.

V Bruselu dne 27. května 2015.

předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Henri MALOSSE

⁽³⁷⁾ Erasmus+, Úř. věst. L 347, 20.12.2013, s. 50.

⁽³⁸⁾ ESF.

⁽³⁹⁾ ESCO.

⁽⁴⁰⁾ http://ec.europa.eu/cip/cosme/index_en.htm

⁽⁴¹⁾ http://ec.europa.eu/research/horizon2020/index_en.cfm?pg=home&video=none

⁽⁴²⁾ COM(2013) 144 final.

⁽⁴³⁾ Kreativní Evropa.

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu „Průmyslová politika EU pro odvětví výroby potravin a nápojů“

(2015/C 332/04)

Zpravodaj: Ludvík JÍROVEC

Spoluzpravodaj: Edwin CALLEJA

Dne 10. července 2014 se Evropský hospodářský a sociální výbor, v souladu s čl. 29 odst. 2 jednacího řádu, rozhodl vypracovat stanovisko z vlastní iniciativy k tématu

„Odvětví výroby potravin a nápojů“.

Poradní komise pro průmyslové změny, kterou Výbor pověřil přípravou podkladů na toto téma, přijala stanovisko dne 4. května 2015.

Na 508. plenárním zasedání, které se konalo ve dnech 27. a 28. května 2015 (jednání dne 27. května), přijal Evropský hospodářský a sociální výbor následující stanovisko 151 hlasy pro, 1 hlas byl proti a 5 členů se zdrželo hlasování.

1. Závěry a doporučení

1.1. Závěry

1.1.1. Trendy

V období od současnosti do roku 2050 budou jedněmi z hlavních demografických trendů rostoucí a stárnoucí populace, urbanizace a zvyšující se nerovnost. „Do roku 2050 dosáhne počet obyvatel na světě na 9,1 miliardy, což je o 34 % více než dnes. Téměř k většině tohoto růstu dojde v rozvojových zemích. Urbanizace bude pokračovat zrychleným tempem a zhruba 70 % světové populace bude žít ve městech (oproti dnešním 49 %). Ale ke zvládnutí následného zvýšení poptávky bude muset produkce potravin (bez potravin používaných na výrobu biopaliv) vzrůst o 70 % ⁽¹⁾.“

1.1.2. Úloha evropského potravinářského a nápojového průmyslu

Evropský potravinářský a nápojový průmysl si bude muset vytvořit strategii rozvoje v prostředí nízkého hospodářského růstu, menšího množství přírodních zdrojů, strukturálně vysokých cen komodit a energie a obtížného přístupu ke kapitálu. Jádrem jeho konkurenceschopnosti budou inovace.

Za takové situace musí být toto odvětví uzpůsobeno tak, aby plnilo úkoly, které před ním stojí. Toto stanovisko EHSV se zaměřuje na klíčové oblasti politiky, jimiž je potřeba se zabývat s cílem vytvořit podnikatelsky příznivější prostředí. Ty by měly potravinářskému a nápojovému průmyslu umožnit dosáhnout udržitelného růstu, inovovat a vytvářet pracovní místa a pokračovat přitom v dodávání bezpečných, výživných, vysoce kvalitních a cenově dostupných potravin spotřebitelům.

1.1.3. Požadavek na odvětvovou průmyslovou politiku pro evropský potravinářský a nápojový průmysl

EHSV důrazně podporuje odvětvovou průmyslovou politiku pro evropský potravinářský a nápojový průmysl, která by byla přizpůsobena jeho specifickým potřebám. Domnívá se, že toho lze dosáhnout prostřednictvím obnoveného mandátu fóra na vysoké úrovni pro lepší fungování potravinového řetězce na období 2015–2019 (mandát tohoto fóra skončil dne 31. prosince 2014).

⁽¹⁾ http://www.fao.org/fileadmin/templates/wsfs/docs/expert_paper/How_to_Feed_the_World_in_2050.pdf

1.2. Doporučení

EHSV upozorňuje Evropskou komisi, Evropský parlament, Evropskou radu a vlády členských států na níže uvedené prioritní oblasti pro další pokrok evropského potravinářského a nápojového průmyslu. Rovněž upozorňuje společnosti působící v tomto odvětví na iniciativy a opatření, jež jsou zapotřebí z jejich strany.

1.2.1. Pokrok v dokončování vnitřního trhu

Evropská komise a členské státy EU by měly usilovat o dokončení jednotného trhu, který zajišťuje volný pohyb potravin a nápojů. Je to předpokladem pro zlepšení konkurenceschopnosti podniků vyrábějících potraviny a nápoje v EU, což nutně neznamená přijetí dodatečných právních předpisů, ale podniknutí kroků k lepšímu provádění stávajících předpisů.

Komise by měla mapovat a monitorovat pokrok, pokud jde o:

- probíhající provádění programu REFIT pod vedením Komise, jež by mělo přispět k dokončení jednotného trhu pro potraviny, aniž by se přestal brát ohled na existující zásady v podmínkách zaměstnávání pracovníků;
- nedávnou reformu SZP, jež musí být provedena tak, aby nedošlo k narušení hospodářské soutěže mezi členskými státy, a způsobem, který stimuluje udržitelnou výrobu;
- závazek EU v oblasti učnovského školství, jenž při svém provádění vyžaduje plnou podporu členských států.

1.2.2. Mezinárodní usnadnění obchodu s potravinami a nápoji

V souladu se svým stanoviskem Obchod a zajišťování potravin⁽²⁾ ze dne 4. ledna 2010 EHSV připomíná, že zajišťování potravin musí zůstat klíčovým cílem jakýchkoli probíhajících celosvětových obchodních jednání.

EU by se ve svých vyjednávacích strategiích na mezinárodní úrovni měla snažit o odstranění cel na vývoz z EU a usnadnění obchodu prostřednictvím provádění mezinárodně uznaných norem v zemích s nejvyšším potenciálem v oblasti expanze obchodu. Komise by měla:

- usilovat o příznivý výsledek dosud neuzavřených významných obchodních dohod EU (zejména s USA, Japonskem a jihoasijskými partnery), neboť mohou přinést značné výhody pro producenty potravin a nápojů z EU;
- monitorovat uplatňování platných obchodních dohod;
- usilovat o lepší koordinaci mezi dvoustrannými a vícestrannými dohodami;
- zajistit reciprocitu v zacházení, jednak v souvislosti se snižováním celních překážek, jednak v souvislosti s odstraňováním necelních překážek, a zaručit, že budou zachovány platné normy EU pro ochranu spotřebitele, životního prostředí a zdraví.

Evropská komise by měla zvýšit svoji podporu pro zvýšení internacionalizace malých a středních podniků. Veřejná podpora je i nadále zásadní, aby bylo možné:

- vytvořit příznivé podmínky pro vývoz odstraněním překážek obchodu;
- usnadnit přístup k financování obchodu (vývozní úvěr a pojištění);

⁽²⁾ Úř. věst. C 255, 22.9.2010, s. 1.

- podporovat propagaci vývozu na základě spolupráce veřejného a soukromého sektoru;
- shromažďovat informace týkající se dovozních požadavků ve třetích zemích a předávat je sdružením zastupujícím malé a střední podniky.

1.2.3. **Iniciativy samotného odvětví výroby potravin a nápojů, jejichž cílem je posílení lidských zdrojů a upevnění zaměstnanosti**

Je naléhavě zapotřebí, aby si toto odvětví samotné zlepšilo image, zejména u mladých lidí. Nutnost přijímat kvalitnější lidské zdroje by se měla podpořit:

- větším množstvím vysoce kvalitních informací o trhu práce v tomto odvětví, které by byly dostupné v členských státech. Pomohl by se tak vyřešit problém rozcházejících se informací, jež mají zaměstnavatelé a potenciální zaměstnanci, a určil a napravil by se nesoulad v nabízených a požadovaných dovednostech;
- validací řádných studijních programů ve vysokoškolských institucích, do níž by byli zapojeni zástupci potravinářského a nápojového průmyslu, aby se zachovala relevance odborného vzdělávání;
- otevřením učňovských programů všem novým zaměstnancům odvětví výroby potravin a nápojů, nejen výhradně mladým lidem. To je zvláště důležité pro uvolnění potenciálu žen vracejících se na trh práce a starších pracovníků usilujících o změnu profesní dráhy;
- prostředky a zdroje pro odbornou přípravu a celoživotní učení, aby se získala kvalifikovaná pracovní síla. Zásadním faktorem je v tomto směru sociální dialog.

EHSV podporuje vytvoření potravinového znalostního a inovačního společenství v odvětví výroby potravin a nápojů, neboť představuje nejen důležitý závazek zvýšit do roku 2020 investice do VaV, ale rovněž významně přispívá ke zvyšování zaměstnanosti a růstu.

Závěrem Výbor zdůrazňuje význam:

- ochrany evropských práv zaměstnanců a spotřebitelů;
- plné a účinné ratifikace, provádění a prosazování základních norem Mezinárodní organizace práce;
- evropských norem kvality v odvětví výroby potravin a nápojů.

1.2.4. **Zajištění udržitelnosti potravinového řetězce**

EHSV opět připomíná, že je výhodné podporovat udržitelnou spotřebu a výrobu na jedné straně a provádění Plánu pro Evropu účinněji využívající zdroje na straně druhé⁽³⁾ a vyzývá členské státy, aby tyto politiky prováděly za pomoci zmíněného plánu a evropského semestru⁽⁴⁾. EHSV by proto uvítal komplexní plán směřující k dosažení udržitelnosti potravinového řetězce. EHSV vyzývá Komisi, aby uzpůsobila sdělení o udržitelnosti potravinových systémů.

EHSV by měl doporučením, jež jsou uvedena v tomto a dalších stanoviscích týkajících se potravin a dokončených v minulých měsících, zajistit plnou publicitu na Světové výstavě v Miláně.

⁽³⁾ COM(2011) 571 final.

⁽⁴⁾ Úř. věst. C 191, 29.6.2012, s. 6.

1.2.5. Plýtvání potravinami

EHSV připomíná své stanovisko ⁽⁵⁾, v němž uvedl, že je nezbytné zavést na úrovni EU definici a společnou, globální situaci přizpůsobenou metodiku pro vyčíslení množství potravinového odpadu vzniklého ztrátami a plýtváním, včetně recyklace a obnovy neprodaných potravin. Domnívá se však, že je třeba učinit konkrétní kroky a nečekat na výsledky probíhajících unijních a světových výzkumných projektů. Tyto kroky zahrnují zvyšování povědomí o plýtvání potravinami v potravinovém řetězci a příspěvek k rozvoji a šíření osvědčených postupů.

Jakákoliv budoucí politika pro odvětví výroby potravin a nápojů by měla obsahovat vyvážený přístup a řešit prevenci plýtvání potravinami. Politiky prevence plýtvání by měly zaujmout přístup založený na potravinovém řetězci (od předklizňové fáze ke spotřebitelům).

Dobře by v ní měla být prošetřena rovněž daňová politika (DPH) a koordinace činností v členských státech, aby se zjednodušilo darování do potravinových bank jakožto jeden z nástrojů omezení plýtvání potravinami.

1.2.6. Spravedlivé praktiky v dodavatelském řetězci

EHSV, stejně jako ve svém stanovisku ze dne 9. května 2013 ⁽⁶⁾, nadále podporuje kulturní změnu v obchodních vztazích, aby se v rámci zemědělsko-potravinového řetězce spravedlivě obchodovalo, a proto vítá úsilí, které vynaložili jak dodavatelé, tak výrobci potravin a nápojů na vytvoření dobrovolné iniciativy na podporu spravedlivých obchodních vztahů v potravinovém řetězci (SCI – Supply Chain Initiative ⁽⁷⁾).

1.2.7. Výzkum, vývoj a inovace

Odvětví výroby potravin čelí klíčovým výzvám a má přitom omezené finanční prostředky na VaV. EHSV se domnívá, že je zapotřebí, aby byl VaV jasně zaměřen, a že toto odvětví musí být klíčovým partnerem při zjišťování, jak by se to mělo provést. EHSV se dále domnívá, že by inovace měly být založeny zejména na očekávání spotřebitelů, aby měly úspěch a byly přijaty.

1.2.8. Malé a střední podniky v odvětví výroby potravin a nápojů

Náklady spojené s dodržováním právních předpisů EU jsou zátěží zejména pro malé a střední podniky. Časté změny a nedostatek harmonizace, například co se týče požadavků na označování, vytvářejí zátěž a překážky bránící růstu. EHSV se domnívá, že by se měla věnovat zvláštní pozornost specifickým potřebám malých a středních podniků, zejména s cílem omezit administrativní zátěž, ale vyzývá k opatrnosti, pokud jde o výjimky, zvláště výjimky pro malé a střední podniky týkající se bezpečnosti potravin, které by mohly mít negativní dopad a mohly by je vytlačit z trhu.

1.2.9. EHSV naléhavě vyzývá Komisi, aby vypracovala zprávu, v níž posoudí, zda by se u alkoholických nápojů měly poskytovat informace o složení a nutričním obsahu.

⁽⁵⁾ Úř. věst. C 161, 6.6.2013, s. 46.

⁽⁶⁾ Stanovisko EHSV k tématu Obchodní vztahy mezi velkými maloobchodními řetězci a dodavateli potravin – současný stav
Úř. věst. C 133, 9.5.2013, s. 16..

⁽⁷⁾ <http://www.supplychaininitiative.eu/>

2. Současný stav evropského potravinářského a nápojového průmyslu

2.1. Evropský potravinářský a nápojový průmysl je největším odvětvím zpracovatelského průmyslu EU. Jeho roční obrat přesahuje 1 bilion EUR a v EU přímo zaměstnává 4,25 mil. pracovníků. Je rovněž součástí hodnotového řetězce, který zaměstnává celkem 32 milionů lidí a vytváří 7 % HDP EU. 99,1 % společností potravinářského a nápojového průmyslu představují malé a střední podniky⁽⁸⁾.

2.2. 0,27 % obratu tohoto průmyslu tvoří soukromé investice do VaV. Společné výzkumné středisko potvrdilo ve svém srovnávacím přehledu z roku 2012 tendence zaznamenané v předchozích letech, především to, že soukromé investice do VaV se v EU drží na stejné úrovni, ale že EU stále zaostává za svými mezinárodními partnery⁽⁹⁾.

2.3. Potravinářský a nápojový průmysl zpracovává 70 % zemědělské produkce EU a zajišťuje bezpečné, kvalitní a výživné potraviny pro evropské spotřebitele.

2.4. V roce 2012 dosáhl export zpracovaných potravin a nápojů z Evropy do celého světa 86,2 mld. EUR⁽¹⁰⁾, což z Evropy činí největšího světového vývozce v tomto odvětví. Obchodní bilance EU v roce 2012 navíc zaznamenala rekordní přebytek ve výši 23 mld. EUR. Obchod s potravinářskými výrobky a nápoji mezi členskými státy se za posledních 20 let ztrojnásobil a dosáhl přibližně 450 miliard EUR⁽¹¹⁾.

2.5. Toto odvětví je necyklickým a odolným pilířem ekonomiky s výrazným zastoupením ve všech členských státech a nepochybně velkou měrou přispívá k úsilí evropského zpracovatelského průmyslu o zvýšení svého podílu na HDP EU na 20 %, jak stanovila Evropská komise v rámci strategie Evropa 2020⁽¹²⁾. EHSV potvrzuje svoji podporu a znovu opakuje své doporučení, aby byl tento cíl doplněn o důraz na kvalitativní stránku⁽¹³⁾.

2.6. Z hlavních ukazatelů konkurenceschopnosti však vyplývá, že toto odvětví ztrácí svoji konkurenční výhodu. V kontextu rostoucí světové poptávky tržní podíl vývozu rok od roku klesá (hodnota vývozu v roce 2012 činila 16,1 %, zatímco v roce 2002 to bylo 20,5 %⁽¹⁴⁾).

2.7. EHSV se v tomto stanovisku z vlastní iniciativy snaží položit zvláštní důraz na odvětví výroby potravin a nápojů tím, že označuje opatření nezbytná ke zvrácení tohoto negativního trendu a ke zvýšení konkurenceschopnosti tohoto odvětví jak na vnitřním trhu, tak v celosvětovém měřítku.

2.8. Spotřebitelé mají právo dostávat pravdivé a vyvážené informace o alkoholických nápojích, které jim pomohou činit informovaná rozhodnutí o své spotřebě. Pro všechny alkoholické nápoje bez ohledu na obsah alkoholu by měla platit stejná pravidla. EHSV naléhavě vyzývá Komisi, aby neprodleně vypracovala zprávu, již podle nařízení (EU) č. 1169/2011 měla předložit již v prosinci 2014 a v níž posoudí, zda by se na alkoholické nápoje v budoucnu měl vztahovat požadavek na poskytování informací o složení a nutričním obsahu.

3. Úsilí o zvýšení průmyslové činnosti v Evropě

3.1. Iniciativy evropských orgánů

Rada pro konkurenceschopnost uznala příspěvek, který mohou všechna průmyslová odvětví EU přinést evropskému hospodářství, a vyzvala Komisi k odvětvovým iniciativám⁽¹⁵⁾.

⁽⁸⁾ Zdroj: Data and Trends of the European Food and Drink Industry 2013–2014.
http://www.fooddrinkeuropa.eu/uploads/publications_documents/Data_Trends_of_the_European_Food_and_Drink_Industry_2013-20141.pdf

⁽⁹⁾ Zdroj: EU Industrial R&D Investment Scoreboard, JRC a GR RTD.

⁽¹⁰⁾ http://www.fooddrinkeuropa.eu/uploads/publications_documents/Data_Trends_of_the_European_Food_and_Drink_Industry_2013-20141.pdf

⁽¹¹⁾ http://ec.europa.eu/internal_market/publications/docs/20years/achievements-web_en.pdf

⁽¹²⁾ http://ec.europa.eu/priorities/docs/pg_cs.pdf

⁽¹³⁾ Stanovisko EHSV Za obnovu evropského průmyslu, Úř. věst. C 311, 12.9.2014, s. 47.

⁽¹⁴⁾ Zdroj: UN Comtrade, 2012.

⁽¹⁵⁾ <http://register.consilium.europa.eu/doc/srv?l=CS&f=ST%2017202%202013%20INIT>

Brzy poté následovalo sdělení Komise **Za obnovu evropského průmyslu (COM(2014) 014 final)** ⁽¹⁶⁾. O dva měsíce později, na summitu v březnu 2014 zdůraznily hlavy států a předsedové vlád EU rovněž to, že je nutné v Evropě rozvíjet „silnou a konkurenceschopnou průmyslovou základnu“. Vedoucí představitelé EU vyzdvihli to, že „konkurenceschopnost vyžaduje stabilní, nekomplikované a předvídatelné regulační prostředí“ a shodli se na tom, že „otázky konkurenceschopnosti průmyslu by měly být systematicky začleňovány do všech oblastí politik“ ⁽¹⁷⁾.

Mezitím vydalo **fórum na vysoké úrovni** ⁽¹⁸⁾ **pro lepší fungování potravinového řetězce**, jež v roce 2009 založil komisař EU pro průmysl a podnikání, svou závěrečnou zprávu. Její doporučení ohledně přípravy průmyslové politiky v zemědělsko-potravinářském sektoru byla jednomyslně přijata ⁽¹⁹⁾ na posledním zasedání fóra dne 15. října 2014. EHSV je v tomto stanovisku zohlednil.

EHSV se nyní těší, že přispěje k dalším iniciativám Evropské komise, včetně její přítomnosti na letošní Světové výstavě v Miláně, kde bude zajišťování potravin ústředním tématem jejího pavilonu. V říjnu 2015 by také měla být zveřejněna studie týkající se **konkurenčního postavení potravinářského a nápojového průmyslu EU**.

EHSV rovněž konstatuje, že tématem právě zahájené Světové výstav v Miláně je „Potraviny pro planetu, energie pro život“. Evropská komise vybízí k rozpravě o tom, jak věda a inovace mohou přispět k celosvětovému zabezpečení a udržitelnosti potravin. To představuje skvělou příležitost k tomu, aby EHSV veřejnosti představil své názory, o kterých se může diskutovat a které vycházejí z tohoto a dalších stanovisek týkajících se potravin a dokončených v minulých měsících. Stánek Evropské komise na Světové výstavě je ideálním místem k uskutečnění takovéto rozpravy a k uspořádání jednoho či více informačních seminářů za tímto účelem.

3.2. Výrobci potravin přijímají společná rozhodnutí s odborovými svazy

V březnu 2014 podepsaly FoodDrinkEurope a EFFAT (**Evropská federace odborových svazů v potravinářství, zemědělství a cestovním ruchu**) společné prohlášení o potřebě odvětvových opatření na evropské úrovni pro odvětví výroby potravin a nápojů.

4. Klíčové pilíře opatření – formování průmyslové politiky pro evropské odvětví výroby potravin a nápojů

4.1. Cesta k lépe fungujícímu potravinovému řetězci na jednotném trhu pro potraviny a nápoje

4.1.1. Právní předpisy EU týkající se potravin jsou vysoce harmonizované a toto odvětví má značný prospěch z příležitostí, které nabízí vnitřní trh. Hodnota obchodu mezi členskými státy během posledního desetiletí výrazně vzrostla a tento obchod v současné době představuje přibližně 20 % produkce potravin a nápojů v EU. Podniky však stále upozorňují na odlišný výklad a provádění právních předpisů EU týkajících se norem pro potraviny. Další integrace by otevřela nové příležitosti pro růst ⁽²⁰⁾.

Zásadní význam pro zajištění konkurenceschopného odvětví výroby potravin a nápojů má rovněž zlepšení vztahů v potravinovém řetězci ⁽²¹⁾.

4.1.2. Prvořadý význam má práce Evropské komise v oblasti sledování účinnosti evropské iniciativy dodavatelských řetězců ⁽²²⁾, jakož i prosazování pravidel na vnitrostátní úrovni ⁽²³⁾. Iniciativa dodavatelských řetězců je důležitou dobrovolnou iniciativou, již zřídily organizace zúčastněných stran z potravinářského řetězce. Je systémem, který těmto organizacím umožňuje zlepšit mezi sebou obchodní vztahy a nalézt řešení jakýchkoliv neshod v jejich obchodních stycích.

⁽¹⁶⁾ <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/ALL/?uri=CELEX:52014DC0014>

⁽¹⁷⁾ http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/CS/ec/141758.pdf

⁽¹⁸⁾ <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2010:210:0004:0005:CS:PDF>

⁽¹⁹⁾ http://europa.eu/rapid/press-release_IP-14-1139_cs.htm

⁽²⁰⁾ <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX:52014DC0014>

⁽²¹⁾ Stanovisko EHSV – Úř. věst. C 133, 9.5.2013, s. 16.

⁽²²⁾ <http://www.supplychaininitiative.eu/>

⁽²³⁾ COM(2014) 472.

4.2. Podpora udržitelné zaměstnanosti a produktivity práce

4.2.1. Ve snaze zlepšit dovednosti pracovní síly v tomto sektoru přijaly EFFAT a FoodDrinkEurope v roce 2013 společnou zprávu, v níž je popsán postup v oblasti odborné přípravy a dovedností, jež jsou zapotřebí, aby bylo možné čelit výzvám trhu práce⁽²⁴⁾.

4.2.2. Spustily také Youth Apprenticeship Pledge for the food and drink industry (Závazek v oblasti učňovského vzdělávání mládeže pro potravinářský a nápojový průmysl)⁽²⁵⁾, jež se snaží usnadnit zavádění vysoce kvalitních učebních oborů v podnicích potravinářského a nápojového průmyslu po celé EU, zejména v malých a středních podnicích.

4.3. Posílení mezinárodního obchodu

4.3.1. S kladnou obchodní bilancí ve výši 23 miliard EUR v roce 2012 zůstává EU největším vývozcem potravinářských produktů a nápojů, a to i navzdory jejímu snižujícímu se tržnímu podílu na světovém obchodu s potravinami a nápoji. Na druhé straně země jako Čína a Brazílie v posledních letech svůj podíl na vývozním trhu neustále zvyšují⁽²⁶⁾.

4.3.2. Nehledě na obecně uznávanou skutečnost, že prvořadě je zabezpečení potravin⁽²⁷⁾, je rozšíření vývozu jedním z hlavních zdrojů růstu pro každé odvětví. S tím, jak roste podíl movitých obyvatel v nově se rozvíjejících zemích, by tento průmysl měl být vybaven tak, aby byl schopen reagovat na rostoucí světovou poptávku.

4.3.3. Nejúčinnějším řešením pro otevření trhů by bývala byla smysluplná mnohostranná dohoda ve WTO, během několika kol jednání se však nepodařilo žádné komplexní dohody dosáhnout.

4.3.4. Velký význam tak získaly dvoustranné obchodní dohody, pomocí nichž se pro evropský průmysl obecně a potravinářský a nápojový průmysl konkrétně podařilo dosáhnout určitých výsledků. V probíhajících jednáních o transatlantickém obchodním a investičním partnerství by se měly řešit jak celní, tak necelní překážky a důraz by se měl položit na reciprocitu zacházení pro potraviny a nápoje z Evropy. Žádným způsobem by se přitom neměly ohrozit zájmy evropských spotřebitelů. Výsledek by měl vést ke značným ziskům pro evropský zemědělsko-potravinářský průmysl⁽²⁸⁾.

4.3.5. Propagační politika EU je dobrým nástrojem k lepšímu zhodnocení pozitivního image evropských zemědělsko-potravinářských výrobků na celém světě a informování obchodníků a spotřebitelů ve třetích zemích o klíčových attributech evropských potravin.

4.4. Příspěvek k udržitelné výrobě a spotřebě

4.4.1. Jak Výbor uvedl ve svém stanovisku z roku 2012⁽²⁹⁾, „udržitelná spotřeba a výroba ve smyslu používání služeb a výrobků, které nabízejí větší hodnotu s využitím méně přírodních zdrojů, je jádrem strategií, jejichž cílem je zvýšení účinnosti zdrojů a podpora ekologické ekonomiky“.

4.4.2. Evropský potravinářský a nápojový průmysl závisí na přístupu k dostatečnému množství zemědělských surovin, které splňují zvláštní kritéria kvality a jsou dostupné za konkurenceschopné ceny.

4.4.3. Jenou z největších výzev je plýtvání potravinami: v evropském potravinovém řetězci se ročně plýtvá přibližně 90 milionů tun potravin. Kdykoliv se plýtvá potravinami, plýtvá se rovněž zdroji použitými na jejich výrobu, např. surovinami: vodou, hnojivy a palivem. Z některých klíčových iniciativ vzešla řada partnerství s příslušnými zúčastněnými stranami, jako je např. kampaň Every Crumb Counts („Každý drobek se počítá“) a zveřejnění souboru nástrojů pro tento průmysl. EHSV o těchto problémech a jejich možných řešeních pojednal ve stanovisku o prevenci a omezování plýtvání potravinami, jež bylo přijato v roce 2013 (NAT/570).

⁽²⁴⁾ <http://www.effat.org/en/node/10599>

⁽²⁵⁾ http://ec.europa.eu/education/policy/vocational-policy/doc/alliance/fooddrink-europe-effat-pledge_en.pdf

⁽²⁶⁾ http://www.fooddrink-europe.eu/uploads/publications_documents/Data_Trends_of_the_European_Food_and_Drink_Industry_2013-20141.pdf

⁽²⁷⁾ Úř. věst. C 255, 22.9.2010, s. 1.

⁽²⁸⁾ Viz společné stanovisko Copa-Cogeca a FoodDrinkEurope –

<http://www.fooddrink-europe.eu/news/statement/agri-food-chain-reps-call-on-negotiators-to-resolve-non-tariff-measures-in/>

⁽²⁹⁾ Úř. věst. C 191, 29.6.2012, s. 6.

4.4.4. Evropská komise doporučila, aby byl potravinářský průmysl považován za prioritní oblast při zvyšování účinnosti využívání zdrojů, a provedla podrobnou konzultaci týkající se udržitelnosti evropského potravinového systému⁽³⁰⁾.

4.4.5. Na udržitelnost by se mělo nahlížet z širší perspektivy – nelze se zaměřovat pouze na environmentální udržitelnost, ale zohlednit by se měl i sociální a hospodářský pilíř udržitelnosti. Bylo tomu tak v případě společného prohlášení přijatého jedenácti organizacemi zastupujícími potravinový řetězec v rámci fóra na vysoké úrovni⁽³¹⁾.

4.5. Budování Unie inovací

4.5.1. Úroveň investic do výzkumu a vývoje v odvětví výroby potravin a nápojů v EU je ve srovnání s jinými odvětvími zpracovatelského průmyslu a jinými potravinářskými a nápojovými průmysly ve světě nízká⁽³²⁾.

4.5.2. Musí se stimulovat a podporovat znalostní a inovační společenství v odvětví výroby potravin a nápojů. Tato společenství se zabývají dlouhodobým horizontem 7–15 let a současně plní některé krátkodobé a střednědobé cíle, jako je prvořadý závazek zvýšit do roku 2020 investice do výzkumu a vývoje a přispívat ke zvyšování zaměstnanosti a růstu.

Podniky vyrábějící potraviny a nápoje čelí nekonečným problémům při zavádění inovačních výrobků a postupů. Nejvíce trpí malé a střední podniky, jelikož mají omezené kapacity, pokud jde o organizaci a zdroje, a chybí jim potřebné manažerské schopnosti, zkušenosti a strategická vize. Je potřeba urychlit schvalovací postupy pro uvádění nových výrobků na trh, přičemž se musí respektovat zásada předběžné opatrnosti a na trh vždy uvádět pouze takové výrobky, které jsou bezpečné pro zdraví spotřebitelů.

4.6. Snížení administrativní zátěže, zvláště pro malé a střední podniky

4.6.1. Šířením struktur, které mají za následek zbytečnou administrativní zátěž, trpí zejména malé a střední podniky. Tyto podniky mají klíčový význam pro konkurenceschopnost odvětví, a proto vyžadují zvláštní pozornost, aniž by byla dotčena bezpečnost potravin nebo práva pracovníků a spotřebitelů.

4.6.2. Komise učinila v rámci programu REFIT důležitý krok pro zajištění toho, aby byly právní předpisy EU vhodné pro podnikání a posílily konkurenceschopnost⁽³³⁾.

V Bruselu dne 27. května 2015.

předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Henri MALOSSE

⁽³⁰⁾ <http://ec.europa.eu/environment/eussd/food.htm>

⁽³¹⁾ Společné prohlášení ze dne 7. března 2014 s názvem Actions towards a more sustainable European food chain – <http://www.fooddrinkurope.eu/news/press-release/europes-food-chain-partners-working-towards-more-sustainable-food-systems/>

⁽³²⁾ Viz poznámka pod čarou 15.

⁽³³⁾ http://europa.eu/rapid/press-release_IP-14-682_cs.htm

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu *Žít zítřkem. 3D tisk jako nástroj k posílení evropského hospodářství*

(stanovisko z vlastní iniciativy)

(2015/C 332/05)

Zpravodaj: Dumitru FORNEA

Spoluzpravodajka: Hilde VAN LAERE

Dne 10. července 2014 se Evropský hospodářský a sociální výbor, v souladu s čl. 29 odst. 2 jednacího řádu, rozhodl vypracovat stanovisko z vlastní iniciativy k tématu

Žít zítřkem. 3D tisk jako nástroj k posílení evropského hospodářství.

Poradní komise pro průmyslové změny (CCMI), kterou Výbor pověřil přípravou podkladů na toto téma, přijala stanovisko dne 4. května 2015.

Na 508. plenárním zasedání, které se konalo ve dnech 27. a 28. května 2015 (jednání dne 28. května 2015), přijal Evropský hospodářský a sociální výbor jednomyslně následující stanovisko.

1. Závěry a doporučení

1.1 Aditivní výroba je jednou z klíčových základních technologií, jež budou utvářet nový přístup k výrobě a produktům a továrnám budoucnosti. Digitální revoluce spolu s touto výrobní revolucí umožní Evropě relokalizovat výrobu z regionů s nižšími mzdami s cílem urychlit inovace a vytvořit domácí udržitelný růst.

1.2 EHSV je přesvědčen, že si EU může udržet svoji stávající pozici významného globálního subjektu v oblasti aditivní výroby, ale aby toho dosáhla, musí být na evropské a vnitrostátní úrovni přijata tato opatření:

1.3 Investice do infrastruktury IKT by měly být prioritní, aby všichni občané a podniky měli přístup k vysokorychlostním internetovým sítím s co nejvyššími možnými standardy kvality a bezpečnosti.

1.4 Evropská kapacita pro ukládání a přenos velkého množství digitálních dat musí být posílena a aktualizována a ochrana těchto dat musí být zaručena v souladu s oprávněnými zájmy občanů a podniků EU.

1.5 Orgány EU a vlády členských států by měly pomoci investic do kulturních, vzdělávacích a školicích programů, které jsou v souladu s dynamikou a požadavky nových profilů pracovních míst souvisejících s novou generací výrobních systémů, občany připravit na výzvy digitální společnosti a související disruptivní technologie, jako je aditivní výroba.

1.6 K dosažení plného potenciálu aditivní výroby je třeba v podnicích a relevantních vzdělávacích a vědeckých institucích podporovat (prostřednictvím finančních a daňových pobídek) výzkum a tvořivost.

1.7 K rozšíření škály materiálů a počtu aplikací a ke zlepšení odolnosti, rychlosti, produktivity a vyspělosti této technologie je zapotřebí dalšího výzkumu. V Evropě bychom měli podniknout kroky směrem k vyspělému výrobnímu procesu, aby se zajistilo naše konkurenční postavení na globálních trzích a zachovaly se v rámci EU hospodářské přínosy a související vysoce kvalitní pracovní místa.

1.8 Evropská inovační partnerství musí zefektivnit úsilí o rozvoj nových materiálů pro aditivní výrobu. Rozšířená řada materiálů a vyšší počet dodavatelů povzbudí větší cenovou konkurenci, otevrou nová průmyslová odvětví a vytvoří větší objemy materiálů pro aditivní výrobu a konkurenčnější dodavatelské trhy.

1.9 EU musí usnadnit investice do nových zařízení pro aditivní výrobu a měla by povzbudit rozvoj technologií aditivní výroby v otevřených výrobních systémech, které jsou flexibilní a dají se snadno začlenit do jiných technologií výroby a konečné úpravy, s cílem rozšířit počet aplikací a zvýšit obrát.

1.10 Evropský ani vnitrostátní regulační rámce nedokázaly držet krok s rychlým tempem změn v aditivní výrobě, proto je třeba přijmout zvláštní nařízení, které se bude zabývat především normami a certifikací, právy duševního vlastnictví, ochranou spotřebitelů, bezpečností a ochranou zdraví při práci a životním prostředím.

1.11 Je třeba, aby regulační postup týkající se aditivní výroby vycházel z interdisciplinárního a vědeckého výzkumu dopadu této technologie a plně zapojil všechny zúčastněné strany.

2. Obecné připomínky

2.1 Zpracovatelský průmysl je pro hospodářství významným přínosem, zejména pokud jde o inovace, produktivitu a vysoce kvalitní pracovní místa. Evropský průmysl však v posledních dvou desetiletích ztratil své postavení, v důsledku čehož došlo k **poklesu zaměstnanosti v průmyslu a snížila se přidaná hodnota** ⁽¹⁾. Po desetiletích omezování zpracovatelského odvětví (kvůli externalizaci do zemí s levnou pracovní silou) se pozornost zaměřuje opět na výrobu v zemích s vysokými mzdami a na rozhodující roli domácích zpracovatelských kapacit při zavádění inovací a schopnost urychleně „navýšit“ výrobu nových produktů založených na pokročilých technologiích. Základem úspěšných průmyslových strategií jsou inovace, automatizace a propracované postupy, které se při udržování vedoucího postavení ukázaly jako rozhodující ⁽²⁾. Za využití správné pokročilé výrobní technologie by Evropa mohla **relokalizovat výrobu** z regionů s nižšími mzdami s cílem **urychlit inovace a vytvořit domácí udržitelný růst**. Pouze takto by Evropa mohla získat vedoucí postavení v nové průmyslové revoluci.

2.2 Aditivní výroba je, na rozdíl od metod výroby pomocí odebrání materiálu, proces spojování materiálů s cílem vytvořit předměty podle údajů trojrozměrného modelu, obvykle vrstvu po vrstvě. „Additive manufacturing“ (aditivní výroba) je oficiální termín odvětvové normy (ASTM F2792), zatímco jako synonymum se běžně používá výraz „3D printing“ (3D tisk).

2.3 Aditivní výroba je zastřešujícím termínem pro soubor technologií a postupů pro různé materiály (kovy, polymery, keramiku a další). Tyto technologie dosáhly úrovně vyspělosti, která stále více umožňuje vznik komerčních aplikací s přidanou hodnotou. Aditivní výroba je celosvětově považována za jednu z klíčových základních technologií, jež budou utvářet nové přístupy k výrobě a produktům a továrnám budoucnosti. Již existují tzv. fablabs, neboli laboratoře pro služby a produkty 3D tisku.

⁽¹⁾ Industry 4.0 *The new industrial revolution: How Europe will succeed*, Roland Berger Strategy Consultants 2014.

⁽²⁾ *Production in the Innovation Economy (PIE Study)*, MIT, 2013.

2.4 Aditivní výroba je **rychle rostoucí odvětví**. Růst se v posledních čtyřech letech zrychlil, neboť stále více organizací přebírá výrobky a služby aditivní výroby. Složená roční míra růstu (CAGR) celosvětových příjmů tvořených všemi výrobky a službami za posledních 25 let je impozantních 27 %. CAGR za poslední tři roky (2011–2013) činila 32,2 % a odbyt v roce 2013 dosáhl výše 2,43 miliard EUR ⁽³⁾. Společnost Wohlers Associates předpokládá, že do roku 2016 odbyt překročí částku 5,5 miliard EUR a 10 miliard EUR do roku 2018. Jelikož však jde o nově vznikající technologii, odborníci z odvětví aditivní výroby odhadují, že stávající penetrace trhu zahrnuje pouhý zlomek identifikovaných možných aplikací. V roce 2011 odborníci odhadovali, že penetrace trhu je nižší než 8 % (což znamenalo celkový odbyt ve výši přibližně 17 miliard EUR) ⁽⁴⁾. Pokud aditivní výroba získá pouhých 2 % celkového zpracovatelského trhu, je její potenciál desetkrát vyšší (přibližně 170 miliard EUR) ⁽⁵⁾.

2.5 Oblasti využití se vyvinula od vývoje prototypů na počátku devadesátých let k výrobě funkčních dílů. Očekávaný růst je spíše než navrhováním výrobků a vývojem prototypů poháněn především rychlou, nákladově efektivní a rozsáhlejší sériovou **výrobou konečných a komplexních funkčních výrobků** z různých materiálů (plastových, kovových či keramických). Aditivní výroba je vyzrálá v oblasti vývoje prototypů, ale v oblasti výroby konečných funkčních výrobků je stále v „novátorské“ fázi. Objevují se inovativní produkty vytvořené procesem aditivní výroby, které však nelze realizovat, protože chybí dostatečně robustní stroje a systémy velkoobjemové výroby.

2.6 Inovativní aditivní postupy budou mít zlomový vliv na to, jak jsou věci navrhovány a vyráběny. Aditivní výroba může zlepšit zhodnocení stávajících výrobků v rámci existujících dodavatelských řetězců nebo může mít zásadní dopad na výrobky, dodavatelské řetězce a obchodní modely ⁽⁶⁾. Je třeba, aby ve chvíli, kdy se rozběhne industrializace aditivní výroby, měla Evropa vedoucí postavení. Očekává se, že budoucího růstu v rámci evropských systémů aditivní výroby bude dosaženo rozšířením stávajících činností (ve chvíli, kdy nynější subjekty postoupí od vývoje prototypů k výrobě) a zahájením nových činností podél hodnotového řetězce.

2.7 Aditivní výroba se celosvětově považuje za klíčovou základní technologii pro inovaci výrobků a dodavatelského řetězce. Probíhá její začleňování do formální ekonomiky a získává značné finanční prostředky z veřejných zdrojů ke zvýšení vyzrálosti (např. v USA, Číně a Singapuru). EU má z historického pohledu dobré postavení, ale nebudou-li přijata žádná opatření, o toto postavení přijde a v boji o nové trhy bude zaostávat.

3. Konkrétní připomínky

3.1 Zlomový dopad aditivní výroby

3.1.1 Aditivní výroba bude na úrovni výrobního závodu utvářet nové přístupy k výrobě a továrnám budoucnosti:

- Aditivní výroba umožňuje vyrábět mnoho různých konečných výrobků za použití stejného zařízení, materiálů a postupů a usnadňuje přístupy k výrobě, které jsou za použití tradičních výrobních metod neproveditelné či nemožné.
- Jednou z největších výhod aditivní výroby bude její schopnost spojovat se ve výrobním závodě s jinými řešeními výroby s vysokou hodnotou.

⁽³⁾ Wohlers Associates, 3D Printing and Additive Manufacturing: State of the Industry, Annual Worldwide Progress Report 2014.

⁽⁴⁾ Special Interest Group Additive Manufacturing for the Technology Strategy Board of the UK (2012) „Shaping our national competency in Additive Manufacturing. A technology innovation needs analysis“.

⁽⁵⁾ Wohlers Associates, 3D Printing and Additive Manufacturing: State of the Industry, Annual Worldwide Progress Report 2014.

⁽⁶⁾ 3D Opportunity Additive manufacturing paths to performance, innovation, and growth, Deloitte Review 2014.

- Aditivní výroba je klíčovou technologií pro digitální výrobu v dynamických decentralizovaných dodavatelských řetězcích. Celosvětové rozšíření digitálního navrhování (neboli technických řešení) a specifikačních dokumentů tvoří základ pro místní personalizaci a výrobu a nahrazuje zasílání výrobků z centrálních výrobních závodů. Digitální výroba vede k rozložené a rozmanité výrobní základně, v níž výroba probíhá blíže zákazníkovi (včetně malovýroby v domácnostech nebo v tiskárnách v případě některých produktů). Dodavatelské řetězce mohou spojovat kapitálově náročné výrobní závody vyrábějící komplexní výrobky s přizpůsobováním součástí v distribuovaném systému v malém měřítku (provozovny vytvářející návrhy blízko zákazníkům nebo místu spotřeby).

3.1.2 Na úrovni výrobků se aditivní výroba stane základem pro jejich inovaci:

- Větší svoboda strojírenství vede k novým generacím výrobků. Téměř **neomezená svoboda v oblasti designu** může přinést celou řadu výhod v různých odvětvích (např. automobilovém, leteckém a kosmickém, lékařském, strojí a zařízení, sportovního vybavení a životního stylu): miniaturizaci, integraci funkcí, nízké hmotnosti, přizpůsobeným a podle zákazníka upraveným vlastnostem a uspořádání atd.
- **Extrémně krátká doba mezi započítáním procesu a jeho realizací** otevře nové příležitosti pro funkční prototypy nebo neobvyklé přizpůsobené/personalizované produkty B2C a B2B ve všech průmyslových odvětvích.
- **Vývoj aplikací je pro Evropu obrovskou ekonomickou příležitostí.** Technologický a tržní **vývoj pokročilých aplikací** začíná sestavením systému společně a digitalizací všech kroků. To vede k centralizované koncepci podnikání. Zvětšení tržního objemu (v rámci regionu nebo v zahraničí) vyžaduje segmentovanou decentralizaci bloků v rámci hodnotového řetězce. Udělování licencí na produkty, design a výrobní řešení umožňuje získat pro Evropu hodnotu z globálního rozšíření aplikací.

3.1.3 Na úrovni podniků povede aditivní výroba ke zlomovým obchodním modelům:

- **Digitální výroba vede ke zlomovým „digitálně poháněným“ obchodním modelům**, které se rychle mění a obsahují vysokou míru přizpůsobování. Internet umožňuje, aby byl obsah vytvářený uživateli předáván výrobcům hmotného zboží. Nové posouzení způsobu, jakým podniky vyrábějí a přesouvají výrobky pomocí svých dodavatelských řetězců, povede k neotřelým výrobním řetězcům a obchodním modelům, tedy k dodávkám v okamžiku, kdy jsou zapotřebí (*just-in-time*), výrobě na vyžádání blízko zákazníkovi, opravám součástí, elektronické výrobě (*e-manufacturing*), digitálním skladům pro malosériové (*long tail*) náhradní díly ⁽⁷⁾ nebo hromadnému přizpůsobování. Současný hodnotový řetězec může být nahrazen jednodušším a kratším hodnotovým řetězcem.
- Tradiční poskytovatelé služeb aditivní výroby se přesouvají ke smluvní výrobě a specializovaným službám pro zákazníky z řad OEM ⁽⁸⁾. Dodavatelské řetězce jsou podporovány strojírenskými nástroji a digitálními postupy elektronické výroby, díky čemuž dochází k „demokratizaci“ navrhování, takže je přístupné komukoliv, a to se všemi výhodami a problémy pramenícími z takového obchodního modelu.

⁽⁷⁾ Náhradní díly, jež se vyskytují v malém množství, takže jejich cena je vysoká.

⁽⁸⁾ Výrobce původního zařízení.

- Aditivní výroba umožňuje poskytovatelům těchto služeb, výrobním podnikům nebo dokonce domácnostem hospodárně vyrábět série na základě trojrozměrného modelu („stolní továrny“). Vznikají nové druhy poskytovatelů služeb: v evropských městech zahájily činnost 3D tiskárny, 3D obsah a služby na vyžádání propojují tvůrce 3D obsahu se spotřebiteli, kteří si díly objednávají z knihoven a od výrobců využívajících postupy aditivní výroby.

3.2 Technologický dopad aditivní výroby

3.2.1 Potřeba nové generace výrobních systémů

- V mezinárodních plánech pro aditivní výrobu ⁽⁹⁾, ⁽¹⁰⁾, ⁽¹¹⁾, ⁽¹²⁾, ⁽¹³⁾ se vyzdvihuje, že v oblasti aditivní výroby jsou zapotřebí významné technologické kroky, které jsou klíčovým faktorem k tomu, aby se uskýtala plánovaná přidaná hodnota a přijetí aditivní výroby. Dnešní technologie aditivní výroby byly vypracovány za účelem vývoje prototypů, stroje tedy zatím nejsou připravené k hromadné výrobě. Podniky v oblasti aditivní výroby narážejí na technologické překážky při její přeměně v sériovou výrobní technologii. Konstrukční koncepce strojů pro aditivní výrobu stále pochází z fáze vývoje prototypů a bylo zavedeno příliš málo inovací (dnešní stroje uvnitř vypadají téměř stejně jako jejich předchůdci z doby před 10–15 lety). Má-li se toto odvětví posunout na vyšší úroveň, jsou zapotřebí zlomové inovace strojů ⁽¹⁴⁾.
- K urychlení rozvoje potřebují podniky a výzkumní pracovníci v oblasti aditivní výroby přístup k otevřeným platformám (z hlediska hardwaru i softwaru), aby se překonala omezení komerčních strojů typu „černá skříňka“.
- Zvýšení kapacit (nákladové efektivnosti, robustnosti a spolehlivosti) by rozšířilo stávající potenciál aditivní výroby směrem k výrobě ve větším měřítku pro širokou škálu použití. Posun v oblasti technologických omezení a integrace s dalšími postupy (hybridní výroba) umožní vznik průlomových aplikací ⁽¹⁵⁾. Uplatnění ve zpracovatelském průmyslu vyžaduje integraci aditivní výroby do prostředí výrobního závodu a kontrolních systémů.
- Spolu s tímto strategickým výzkumem je třeba vytvořit nové zlomové koncepce výrobních systémů a na základě současných technologií aditivní výroby a způsobu začleňování těchto systémů do výrobního prostředí zásadně přehodnotit způsob, jakým jsou produkty vytvářeny. To znamená, že budoucí zpracování pomocí aditivní výroby již nebude založeno na strojích pro dávkovou aditivní výrobu umístěných vedle sebe ve výrobní hale. S ohledem na potřeby využití je nutná koncepce systémů kontinuální aditivní výroby založená na řetězci různých výrobních kroků. Tyto koncepce jsou již známé jako „AM machine 2.0“ a budou stát za budoucím vývojem strojů pro aditivní výrobu.

3.2.2 Potřeba nových postupů, které umožní certifikaci aditivní výroby:

K tomu, aby byly technologie aditivní výroby technicky uskutečnitelné v průmyslu, musí být certifikovány. Certifikace bude hybnou silou zprůmyslnění této technologie. Nyní je třeba vypracovat postupy umožňující certifikaci aditivní výroby, jako jsou pokročilé techniky inspekce během výrobního procesu a kontroly kvality, aby se zajistilo, že jsou normy dodržovány. Přinejmenším by tyto postupy měly zjistit, kdy výrobek nesplňuje normy, a měla by být skutečně vypracována metodika zabráňující nesouladu s normami a napravující závady.

⁽⁹⁾ European AM Platform initiated by Manufacture (2013) „Additive Manufacturing: Strategic Research Agenda (consultation document)“.

⁽¹⁰⁾ DMRC (Direct Manufacturing Research Centre, Paderborn Germany) (2012) „Thinking ahead the Future of Additive Manufacturing – Analysis of Promising Industries“.

⁽¹¹⁾ Innovatie Zuid (2013) Hightech Systemen en materialen: Roadmap 3D-Printen.

⁽¹²⁾ EFFRA (2013), „Factories of the Future 2020: Factories of the Future Public-Private Partnership roadmap“.

⁽¹³⁾ Flanders MAKE, Additive Manufacturing for Serial Production: Research Roadmap, 2014.

⁽¹⁴⁾ Flanders MAKE, Additive Manufacturing for Serial Production: Research Roadmap, 2014.

⁽¹⁵⁾ EPSRC Centre for Innovative Manufacturing in Additive Manufacturing, <http://www.3dp-research.com/Home>

3.2.3 Potřeba rozvoje a dostupnosti nových materiálů:

- Ti, kdo kontrolují distribuční kanály, si udržují dominantní postavení. Výrobci strojů například do svých smluv o údržbě a záruce zařazují povinnost používat konkrétní drahé suroviny, které často distribuují pouze oni, nebo využívají obchodní model *razor-razorblade*, kdy si levným dodáním stroje zajišťují odbyt nákladného spotřebního materiálu. Kvůli kontrole distribučních kanálů a stále omezenému objemu⁽¹⁶⁾ je pro dodavatele materiálů méně atraktivní, aby investovali značné prostředky do vývoje nových materiálů.
- Omezený počet zdrojů dodávajících materiály má za následek nepřiměřeně vysoké ceny surovin a zvyšuje rizika v oblasti zaručení dodávek koncovým zákazníkům. Tento tržní mechanismus omezuje potenciál technologie aditivní výroby.
- V současné době vytváří trh s dvouciferným růstem nové hospodářské příležitosti a přitahuje více poskytovatelů materiálů. Rozvoj materiálů je třeba podporovat a povzbuzovat. Je důležité rozšířit škálu materiálů a zlepšit jejich vlastnosti. Zvýšení počtu dodavatelů podpoří větší cenovou konkurenci, stane se zajímavějším nebrat na vědomí záruky na strojní zařízení a vytvoří se trhy s větším rozsahem a větší konkurencí.
- Rozšířená řada materiálů otevře nová průmyslová odvětví a vytvoří poptávku po větších objemech materiálů pro aditivní výrobu.

3.2.4 Hlavní technické překážky – hlavní překážky rozsáhlého pokroku v odvětvích, jako jsou letecký a kosmický průmysl, automobilový průmysl, zdravotnictví nebo spotřební zboží, souvisí především se zvýšením produktivity a lze je shrnout takto:

- postupy nejsou dostatečně robustní a rychlost výroby není postačující (což vede k nadměrně vysokým výrobním nákladům),
- je zapotřebí nové generace výrobní technologie v oblasti aditivní výroby, kterou lze začlenit do výrobního prostředí a hybridních systémů výroby,
- nedostatečné a nestabilní vlastnosti materiálů a výrobků, příliš omezená škála materiálů pro aditivní výrobu a jejich pomalý rozvoj,
- chybějící technologie pro víceoborový vývoj průlomových novátorských aplikací.

3.2.5 Strategický výzkum musí:

- přetvořit aditivní výrobu na **sériovou výrobní technologii** se stroji nové generace,
- **začlenit aditivní výrobu** do továrního prostředí a systémů jako skutečný výrobní nástroj,
- rozšířit **škálu materiálů pro aditivní výrobu**,
- vyvinout **novátorské aplikace** (a nástroje pro jejich rozvoj).

⁽¹⁶⁾ Wohlers Associates, *3D Printing and Additive Manufacturing: State of the Industry, Annual Worldwide Progress Report 2014*.

3.2.6 Riziko odlivu technologie z Evropy:

- Technologie aditivní výroby a trh v této oblasti dosáhly určitého stupně vyzrálosti, jehož výsledkem jsou první slučování v této oblasti. Velké společnosti se sídlem v USA investují a kupují malé a střední podniky (často sídlící v EU), jež mají znalosti, duševní vlastnictví a patenty na technologie aditivní výroby. Získané znalosti jsou často využívány mimo Evropu, protože trhy EU jsou různorodé a obtížně se na ně vstupuje. Je v zájmu evropských malých a středních podniků, aby je koupily velké společnosti se sídlem mimo EU, neboť jim tak otevřou rozsáhlé nové trhy pro jejich aplikace. Z obou těchto důvodů hrozí, že pokroky aditivní výroby dosažené v Evropě skončí mimo tento region.
- Pro podniky v oblasti aditivní výroby sídlící v Evropě není rozšiřování v jejích hranicích snadné. Značné množství malých a velmi rozdílných trhů v Evropě má za následek vysoké investiční náklady, než je dosaženo určitého stupně dostatečně velkého tržního objemu. Přechod na nové trhy je kromě toho často zpomalen některými chybějícími součástmi hodnotového řetězce. Podniky v oblasti aditivní výroby sídlící v EU proto dychtivě hledají velké trhy mimo EU, aby své znalosti využily co nejdříve.

3.3 Dopad aditivní výroby na právní záležitosti ⁽¹⁷⁾:

- Aditivní výrobou dnes sdělovací prostředky, tisk, veřejnost a političtí činitelé všeobecně rozumí spíše základní technologie 3D tisku pro inteligentní „domácí tisk“ než výrobní technologii budoucnosti. Ačkoli do budoucna budou platná obě pojetí, jejich trendy, překážky a priority výzkumu se zásadně liší. K tématům, jako je například normalizace, práva duševního vlastnictví a odpovědnost, se musí přistupovat zcela rozdílně v závislosti na tom, o jakou technologii a aplikace se jedná.
- **Normy a certifikace:** Všeobecně se uznává, že chybějící normy omezují zavádění aditivní výroby v klíčových průmyslových odvětvích, například v leteckém a kosmickém průmyslu a lékařství/zubním lékařství. Dostupnost norem pomůže zvýšit přijetí technologie a otevřít rozsáhlé možnosti výzkumu a vývoje. Profesionální trhy jsou často náročné a vyžadují certifikaci, což velmi ztěžuje přijetí nových technologií. Překážky pro všeobecné přijetí aditivní výroby jsou jak technické, tak legislativní. Proto je pro budoucí rozvoj těchto technologií nezbytným předpokladem další zapojení průmyslu do pracovních skupin ASTM F42, BSI a ISO.
- **Duševní vlastnictví:** Odborníci vyjadřují obavy ohledně nevyhnutelných otázek týkajících se duševního vlastnictví, které se budou objevovat se zvyšujícím se přijetím technologií aditivní výroby ⁽¹⁸⁾.
- Aditivní výroba by mohla mít významný dopad na duševní vlastnictví, protože předměty zapsané v digitálním souboru by mohlo být mnohem snazší kopírovat, distribuovat a neoprávněně reprodukovat. Mohlo by se odehrát naprosto totéž, co se děje v hudebním a filmovém průmyslu, tedy rozvoj nových nekomerčních modelů a rostoucí rozpor mezi bráněním inovacím a povzbuzováním pirátství ⁽¹⁹⁾.
- Velkým problémem je ochrana duševního vlastnictví vývojářů, jenž je velmi podobná ochraně práv v hudebním a filmovém průmyslu. Odvětví aditivní výroby by mělo hledat takové řešení týkající se ochrany duševního vlastnictví, které by vypracovalo samo odvětví. Široce sdílená technologie ochrany duševního vlastnictví dokonce překoná obavu, že technologii aditivní výroby kontroluje pouze několik organizací prostřednictvím ochrany příslušného duševního vlastnictví, což omezuje hospodářskou soutěž a určení nových aplikací. To zpomaluje inovace a udržuje vysoké systémové náklady.

⁽¹⁷⁾ European AM Platform initiated by Manufuture (2013) „Additive Manufacturing: Strategic Research Agenda (consultation document)“.

⁽¹⁸⁾ The National Law Journal, *Is intellectual property law ready for 3D printers? The distributed nature of Additive Manufacturing is likely to present a host of practical challenges for IP owners*, February 4, 2013.

⁽¹⁹⁾ Scapolo, F., Churchill, P., Castillo, H. C. G. & Viaud, V., December 2012. Návrh prognostické studie k tématu „How will standards facilitate innovation and competitiveness in the European Union in the year 2025?“, s. 1, Evropská komise.

- **Odpovědnost:** Existuje řada důsledků týkajících se odpovědnosti, zejména v případě amatérských nebo neinformovaných projektantů, výrobců dílů nebo distributorů. Selže-li určitý díl, kdo za to bude odpovědný? V odvětví aditivní výroby jde o oblast, která je zdrojem rostoucích obav, zejména pokud flexibilita, jedinečnost a vytváření vlastních designů povedou na neznámé území. Je třeba rozvíjet nové obchodní modely pro zásobování díly vyrobenými pomocí technologie aditivní výroby a související rizika podnikání.
- **Získání oprávnění a osvědčení v oblasti aditivní výroby** ⁽²⁰⁾: Všechny prvky technologie aditivní výroby (tj. materiály, zařízení, postupy) musí získat oprávnění a osvědčení, aby bylo možné opakovaně vyrábět vysoce kvalitní díly. Neexistující normalizace ztěžuje výrobu vysoce kvalitního dílu v první sérii. Vypracování norem pro získání oprávnění a osvědčení v oblasti aditivní výroby komplikují četné obměny strojů, materiálů a postupů a neexistence centrálního archivu údajů v oblasti aditivní výroby nebo orgánu v oblasti metod aditivní výroby. Další zavádění technologie aditivní výroby bude vyžadovat vypracování norem s cílem usnadnit rychlejší a nákladově efektivnější certifikaci všech materiálů, postupů a výrobků.

3.4 Dopad aditivní výroby na zaměstnanost, odbornou přípravu a vzdělávání

- Zavádění technologií aditivní výroby bude mít přímý dopad na tradiční výrobní modely, zejména na vnitřní organizaci dílen. Aditivní výroba usnadní zavedení velmi malých zpracovatelských závodů velmi blízko zákazníkům, kdekoli bude existovat poptávka. To povede k tvorbě nových pracovních míst, jejichž počet ještě nemůže být stanoven, protože průmyslové využití je příliš nové.
- Skutečný dopad na zaměstnanost lze určit jen velmi obtížně, protože nebyly provedeny žádné studie a protože je velmi pravděpodobné, že proběhne nahrazování současných pracovních míst za budoucí pracovníky v aditivní výrobě.
- Pracovní místa v oblasti technologií aditivní výroby budou vyžadovat nové dovednosti, jako je obsluha strojů schopná pracovat se softwarem specifickým pro dané postupy nebo inženýři schopní navrhnout díly pomocí nových metod: topologické optimalizace, reinženýringu atd.
- Po zavedení technologií aditivní výroby bude zapotřebí školicích a vzdělávacích zařízení, aby se udržela a rozvíjela zaměstnatelnost pracovníků. Evropské studijní programy v současné době do značné míry ignorují aditivní výrobu a totéž platí i pro mimoškolní odbornou přípravu. Většina kursů odborné přípravy pouze popisuje příslušné technologie a jejich potenciální možnosti, ale tyto kurzy nejsou určeny k tomu, aby studentům pomohly získat skutečné dovednosti. Místní samosprávy by měly do svých studijních plánů, alespoň pro odbornou přípravu, začlenit aditivní výrobu. Přitažlivost 3D tisku zahrnujícího v krátkém čase celý inovační proces (návrh, design, programování, robotiku a výrobu konečného fyzického produktu) by mohla být využita jako účinná instruktážní metoda v rámci školního vzdělávání zaměřující pozornost dětí na technologii a výrobu.
- Je žádoucí, aby veškeré nabídky odborné přípravy byly navrženy na základě spolupráce mezi průmyslem, místními orgány, vzdělávacími institucemi a organizacemi pracovníků a vycházely ze skutečných potřeb podniků působících v tomto odvětví.

3.5 Zdraví a bezpečnost při práci

Existuje jen velmi málo studií o aditivní výrobě z hlediska ochrany zdraví a bezpečnosti při práci, ačkoli jich je skutečně zapotřebí kvůli:

- chemickým rizikům vznikajícím kvůli těkavým pryskyřicím využívaným k aditivní výrobě polymerových dílů a kvůli těkavým kovovým nebo nekovovým příměsím v kovových práscích;

⁽²⁰⁾ Measurement Science: Roadmap for metal-based Additive Manufacturing, National Institute of Standards and Technology, May 2013.

- chemickofyzikálním rizikům vznikajícím při používání prášků, zejména pokud tyto prášky obsahují nanočástice;
- nebezpečí výbuchu vznikajícím při používání prášků;
- specifickým rizikům vznikajícím při používání laserových zdrojů, elektronových svazků atd.

Spolu se zaváděním průmyslových aplikací aditivní výroby je za účelem rozvoje ochranných systémů a norem naléhavě zapotřebí vypracovat konkrétní studie o posouzení rizik pro pracovníky. Je rovněž nutné vypracovat odbornou přípravu v oblasti bezpečnosti pro pracovníky obsluhující stroje pro aditivní výrobu. Mohlo by to být součástí vzdělávacího programu, který je třeba zlepšit nebo vytvořit.

V Bruselu dne 28. května 2015.

předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Henri MALOSSE

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu „Ochrana investorů a urovnávání sporů mezi investorem a státem v obchodních a investičních dohodách EU se třetími zeměmi“

(2015/C 332/06)

Zpravodaj: Sandy BOYLE

Na plenárním zasedání dne 10. července 2014 se Evropský hospodářský a sociální výbor, v souladu s čl. 29 odst. 2 jednacího řádu, rozhodl vypracovat stanovisko z vlastní iniciativy k tématu

„Ochrana investorů a urovnávání sporů mezi investorem a státem v obchodních a investičních dohodách EU se třetími zeměmi“.

Specializovaná sekce Vnější vztahy, kterou Výbor pověřil přípravou podkladů na toto téma, přijala stanovisko dne 28. dubna 2015.

Na 508. plenárním zasedání, které se konalo ve dnech 27. a 28. května 2015 (jednání dne 27. května 2015), přijal Evropský hospodářský a sociální výbor následující stanovisko 199 hlasy pro, 55 hlasů bylo proti a 30 členů se zdrželo hlasování.

Seznam zkratk používaných v tomto stanovisku

EK – Evropská komise

EP – Evropský parlament

EU – Evropská unie

EÚLP – Evropská úmluva o lidských právech

ICSID – Mezinárodní středisko pro řešení investičních sporů (International Centre for Settlement of Investment Disputes)

INTA – Výbor pro mezinárodní obchod, Evropský parlament

LSE – London School of Economics

NAFTA – Dohoda o severoamerické zóně volného obchodu

OECD – Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj

PZI – přímé zahraniční investice

SEU – Smlouva o Evropské unii

SFEU – Smlouva o fungování Evropské unie

TBC – Rada pro transatlantický obchod (Transatlantic Business Council)

TTIP – transatlantické partnerství v oblasti obchodu a investic (Transatlantic Trade and Investment Partnership)

UNCITRAL – Komise OSN pro mezinárodní obchodní právo (United Nations Commission on International Trade Law)

UNCTAD – Konference OSN o obchodu a rozvoji (United Nations Conference on Trade and Development)

1. Závěry a doporučení

Závěry

1.1 PZI významným způsobem přispívají k hospodářskému růstu a zahraniční investoři musejí být na celém světě chráněni před přímým vyvlastněním, nesmějí být diskriminováni a musejí požívat stejných práv jako investoři domácí.

1.2 Právo státu na regulaci ve veřejném zájmu má prvořadý význam a nesmí být omezováno ustanoveními žádné mezinárodní dohody o investicích. Zásadní jsou jednoznačná ustanovení, která toto právo prosazují na všech úrovních.

1.3 Urovnávání sporů mezi investorem a státem nesmí stavět status nadnárodního kapitálu na roveň statusu kapitálu svrchovaných států a nesmí ani umožňovat zahraničním investorům zpochybnit právo vlád regulovat a rozhodovat o vlastních záležitostech.

1.4 V průběhu času bylo při uplatňování mechanismu urovnávání sporů mezi investorem a státem poukázáno na několik případů zneužití, jimiž je nyní třeba se zabývat. Mezi systémové nedostatky, které se objevují při uplatňování mechanismu urovnávání sporů mezi investorem a státem, patří netransparentnost, nedostatek jasných pravidel rozhodčích řízení, neexistence práva na odvolání, diskriminace domácích investorů, kteří nemohou využívat tento systém, obava z ochrany čistě spekulativních investic, které mj. nevytvářejí pracovní místa, a strach ze zneužívání ze strany specializovaných advokátních kanceláří. Nynějším cílem je navrhnout na základě tohoto negativního vnímání alternativní mechanismus řešení sporů v zájmu sladění legitimních požadavků investorů se zájmy zbytku občanské společnosti.

Z konzultace, kterou EK pořádala k problematice urovnávání sporů mezi investorem a státem v rámci TTIP, vyplynuly zřetelné rozdíly mezi názory širokých podnikatelských kruhů a názory vyjádřenými v převážné většině odpovědí od zbylé občanské společnosti.

1.5 Existují obavy ohledně toho, že porota složená ze tří soukromých právníků má pravomoc rozhodovat a vydávat závazné rozsudky v oblastech zásadního veřejného zájmu. Navzdory skutečnosti, že UNCITRAL nedávno přijala nová pravidla transparentnosti, existují i nadále obavy, že tento systém z velké části postrádá transparentnost a nedává právo na odvolání.

1.6 Původní myšlenka, která stojí za urovnáváním sporů mezi investorem a státem, se již dávno vytratila. Zvrtla se ve velmi výnosný obchod pro omezený počet advokátních kanceláří specializovaných na investiční právo, které tuto oblast ovládly.

1.7 Některé specializované advokátní kanceláře nyní propagují urovnávání sporů mezi investorem a státem jako významný preventivní nástroj k omezení rizik při provádění investic. V některých význačných případech se z něho stal nástroj pro lobbvání, kdy již pouhá hrozba soudního sporu ochromuje zákonodárství a nedovoluje zákonodárcům přijímat patřičná opatření ve veřejném zájmu. Panují rovněž obavy ze skutečnosti, že přilákalo spekulativní investice hedgeových fondů atd.

1.8 Řada volných výkladů toho, co se rozumí vyvlastněním, vyvolala narůstající znepokojení nad tím, že daňoví poplatníci musí nést na svých bedrech odškodnění vyplácená za opatření ve veřejném zájmu, která údajně omezují zisky.

1.9 Dohoda mezi EU a Kanadou (komplexní dohoda o hospodářské a obchodní spolupráci) podepsaná koncem roku 2014 a zvláštní kapitola o investicích doplněná do dohody o volném obchodu mezi EU a Singaporem obsahují od roku 2009, kdy EU získala podle Lisabonské smlouvy pravomoc v oblasti investic, vůbec poprvé kapitolu věnovanou investicím, kterou kdy EU v nějaké dohodě vyjednala. Ačkoli se tyto kapitoly snaží stávající systém urovnávání sporů mezi investorem a státem vylepšit a stanovit – podle tvrzení Komise – nový „moderní“ unijní model urovnávání sporů mezi investorem a státem, zdaleka to nestačí k rozptýlení obav veřejnosti. Modely uplatňované v Singapuru a v komplexní dohodě o hospodářské a obchodní spolupráci uzavřené s Kanadou však nejsou stejné a mnozí jsou toho názoru, že urovnávání sporů mezi investorem a státem nadále zůstává nevyváženým a velmi nákladným mechanismem, který omezuje demokracii, nedává právo na odvolání a ohrožuje právo vlád na regulaci tím, že zahraničním investorům propůjčuje práva, jež překračují práva zakotvená v ústavách států a práva, jichž požívají domácí investoři. EHSV se znepokojením konstatuje, že ustanovení komplexní dohody o hospodářské a obchodní spolupráci týkající se urovnávání sporů mezi investorem a státem nyní slouží jako základ pro jednání o dohodě o volném obchodu mezi EU a Japonskem.

1.10 Výměna rolí mezi rozhodčími soudci a právními zástupci představuje jasný střed zájmů, který se v rámci komplexní dohody o hospodářské a obchodní spolupráci nedaří řešit. Toto potvrzuje názor, že mechanismus urovnávání sporů mezi investorem a státem není spravedlivý, nezávislý či vyvážený způsob řešení investičních sporů.

1.11 EHSV vítá veřejnou konzultaci týkající se urovnávání sporů mezi investorem a státem v rámci TTIP. Na rozdíl od komplexní dohody o hospodářské a obchodní spolupráci přispěla k větší transparentnosti jednání o TTIP a je významným precedencem, o němž je Výbor pevně přesvědčen, že musí být nyní dodržován při všech budoucích obchodních jednáních. Komise na to reagovala v tom smyslu, že je třeba určit čtyři konkrétní oblasti, jimiž je nutné se dále podrobněji zabývat. Podle EHSV sice tento počet není vyčerpávající, nicméně se k těmto konkrétním otázkám obšírně vyjadřuje v oddílech 7 až 10 tohoto stanoviska.

1.12 EHSV rovněž vítá záměr zamezit uplatňování *neopodstatněných nároků* v rámci veškerých budoucích mechanismů na ochranu investorů. Je důležité, aby byly smluvní strany jakýchkoli mezinárodních dohod o investicích chráněny obecným politickým filtrem, který jim na základě smlouvy umožní zabránit v řádně odůvodněných případech tomu, aby byla žaloba postoupena k rozhodčímu řízení.

1.13 Investoři by měli být vybízeni k tomu, aby řešení sporů zakotvené ve Smlouvě považovali za poslední možnost a aby hledali alternativní metody, jako je smírčí řízení a zprostředkování. Soukromé pojištění a smluvní ochrana jsou pro zahraniční investory vhodnými prostředky k minimalizování jejich rizik.

1.14 Potřeba chránit PZI se v jednotlivých zemích liší. V zemích s demokraticky fungujícím, vyspělým a nezkorumpovaným právním systémem by investiční spory měly být řešeny prostřednictvím zprostředkovávání, vnitrostátních soudů a mezistátních řešení. Tyto prvky jsou přítomny v EU, USA a Kanadě a současný vysoký objem transatlantických investičních toků průkazně dokládá, že neexistence ustanovení o urovnávání sporů mezi investorem a státem investicím nebrání. EHSV proto dospěl k závěru, že ustanovení o urovnávání sporů mezi investorem a státem v rámci TTIP nebo komplexní dohody o hospodářské a obchodní spolupráci není nutné, a vyslovuje se tudíž proti jeho zahrnutí do těchto dohod.

1.15 Urovnávání sporů mezi investorem a státem by mohlo zapříčinit neúspěch TTIP i komplexní dohody o hospodářské a obchodní spolupráci. Komise musí zvážit, zda je sledování tohoto politicky citlivého a obecně nepopulárního cíle rozumným a správným postupem.

1.16 Z rozvojových zemí zaznívá jasné poselství, že urovnávání sporů mezi investorem a státem je nepřijatelný mechanismus, který bude rázně odmítat stále větší počet významných globálních subjektů. Nebude-li nalezen alternativní mechanismus, bude stále obtížnější začlenit ochranu investorů do budoucích dohod se zeměmi, kde je to nejvíce zapotřebí.

1.17 V souvislosti se smlouvami EU a ústavním právem existují značné obavy ohledně toho, v jakém poměru stojí soudní rozhodnutí vydaná v rámci urovnávání sporů mezi investorem a státem k právnímu řádu EU. Soukromé rozhodčí soudy mohou vydávat rozhodnutí, která nejsou v souladu s právními předpisy EU nebo porušují Listinu základních práv. Proto se EHSV domnívá, že je naprosto nezbytné, aby Soudní dvůr na základě vypracování formálního posudku přezkoumal soulad mechanismu urovnávání sporů mezi investorem a státem s právními předpisy EU, dříve než příslušné orgány dospějí k rozhodnutí a případně mezinárodní dohody o investicích uzavřené Evropskou komisí vstoupí předběžně v platnost.

Doporučení

1.18 Má-li být nalezen univerzální způsob řešení investičních sporů, pak ale nesmí spočívat v nepatrném přepracování stávajícího systému urovnávání sporů mezi investorem a státem, který má jen velmi malou podporu veřejnosti.

1.19 V době, kdy se všechny státy G7 účastní pokročilých jednání o komplexních obchodních a investičních dohodách, se nabízí jedinečná příležitost k nalezení důvěryhodného systému, který sloučí legitimní zájmy investorů s právy států.

1.20 Pokud má být řešením jednotný orgán, neměl by se skládat ze soukromých advokátů, měl by být přístupnější pro malé a střední podniky a měl by umožňovat podání odvolání.

1.21 EHSV důrazně vyzývá EK, aby posoudila návrhy UNCTAD na reformu urovnávání sporů mezi investorem a státem, a usuzuje, že zřízení mezinárodního investičního soudu je nejlepším řešením jak zaručit, že tento systém bude demokratický, spravedlivý, transparentní a nestranný.

2. Úvod

2.1 Ve svém stanovisku REX/390⁽¹⁾, přijatém převážnou většinou hlasů, se EHSV rozhodl vypracovat stanovisko z vlastní iniciativy k otázce urovnávání sporů mezi investorem a státem. Přestože se toto doporučení týkalo konkrétně TTIP, bylo následně dohodnuto, že se rozšíří tak, aby se vztahovalo i na ochranu investorů a urovnávání sporů mezi investorem a státem v obchodních a investičních dohodách se třetími zeměmi.

2.2 Ačkoliv se toto stanovisko zabývá širokými důsledky urovnávání sporů mezi investorem a státem, značná část použitých podkladů a odkazů se samozřejmě týká i TTIP. Při jednáních o TTIP bylo pro zainteresované strany z EU a USA urovnávání sporů mezi investorem a státem nejdůležitější otázkou.

2.3 Komise prováděla po dobu 15 týdnů (od března do července 2014) veřejné on-line konzultace o urovnávání sporů mezi investorem a státem v rámci TTIP. EHSV považoval za rozumné vyčkat zveřejnění výsledků této konzultace a poté, dříve než dokončí své stanovisko, uspořádat veřejné slyšení. Výsledky konzultace byly zveřejněny v polovině ledna 2015 a slyšení se konalo 3. února 2015. Obě akce byly pro vypracování tohoto stanoviska velký přínosem.

3. Souvislosti

3.1 Systém

3.1.1 Urovnávání sporů mezi investorem a státem je nástrojem mezinárodního práva veřejného, které zahraničním investorům v souladu s ustanoveními mezinárodní dohody o investicích zaručuje právo zahájit proti vládě jiné země řízení o urovnání sporu. Smlouvy byly navrženy tak, aby pro smluvní strany zavedly v souvislosti se zahraničními investicemi několik základních povinností a poskytly záruku, že vlády budou dodržovat hlavní zásady, jako je

- povinnost nediskriminace na základě státní příslušnosti a povinnost zajistit spravedlivé a rovné zacházení;
- zákaz přímého nebo nepřímého vyvlastnění bez neprodlené odpovídající náhrady s ochranným účinkem;
- ochrana možnosti převádět kapitál.

3.1.2 V případě podezření na porušení těchto povinností ze strany státu se zahraniční investoři, na něž se vztahují ustanovení mezinárodní dohody o investicích, mohou prostřednictvím mechanismu urovnávání sporů mezi investorem a státem domáhat svých nároků u mezinárodní arbitráže. Žalující strana musí prokázat, že jí předmětné opatření způsobilo významnou újmu. Je-li žalobě vyhověno, je hostitelská země povinna poskytnout náhradu způsobené škody. Na rozdíl od mechanismu WTO pro urovnávání sporů není stát, pokud případ prohraje, povinen změnit své právní předpisy.

3.1.3 Urovnávání sporů mezi investorem a státem je do značné míry založeno na argumentu, že poskytuje odpolitizovaný neutrální prostor k řešení sporů mezi zahraničními investory a hostitelskými státy. Umožňuje společně žalovat státy u mezinárodních soudů. Tento opravný prostředek mají k dispozici pouze zahraniční společnosti nebo nadnárodní společnosti jednající prostřednictvím dceřiných společností v jiných zemích. Dotčené komunity, občané, domácí podnikatelé a vlády tento mechanismus využívat nemohou.

3.1.4 Rozhodčí soudci nemají funkci soudců s veřejnou mocí, jako je tomu ve vnitrostátních soudních systémech. Tribunál tvoří obvykle tři soukromí právníci, jejichž jednání jsou neveřejná a kteří jsou jmenováni ad hoc. Jejich rozhodnutí jsou konečná a nejsou předmětem žádných formálních odvolacích řízení.

⁽¹⁾ Stanovisko EHSV na téma Transatlantické obchodní vztahy a pohled EHSV na posílenou spolupráci a případnou dohodu o volném obchodu mezi EU a USA, Úř. věst. C 424, 26.11.2014, s. 9.

3.1.5 Pokud si to obě strany sporu přejí, mohou být řízení pro urovnání sporů mezi investorem a státem zcela důvěrná, i když se spor týká otázky veřejného zájmu. Ačkoliv standardní dvoustranné dohody o investicích v USA zaručují větší transparentnost, v mnoha současných dohodách stále existuje prvek utajení. Pravidla transparentnosti UNCITRAL situaci podstatným způsobem zlepšují, pokud budou obecně uplatňována.

3.2 *Fakta a statistiky*

3.2.1 93 % dvoustranných dohod o investicích obsahuje ustanovení o urovnávání sporů mezi investorem a státem⁽²⁾. Toto ustanovení je rovněž přítomno v některých mezinárodních obchodních dohodách, např. NAFTA, a mezinárodních investičních dohodách, např. Smlouvě o energetické chartě. V roce 2014 vystřídala Smlouva o energetické chartě dohodu NAFTA a stala se nejčastěji využívanou smlouvou⁽³⁾.

3.2.2 Členské státy uzavřely od 50. let 20. století více než 1 400 dvoustranných dohod o investicích, což je zhruba polovina všech dohod uzavřených na celém světě⁽⁴⁾. Všechny obsahují velmi podobná ustanovení o ochraně investorů a urovnávání sporů mezi investorem a státem. Investoři z EU údajně využívají urovnávání sporů mezi investorem a státem v celosvětovém měřítku nejčastěji (v 50 % všech případů).

3.2.3 EU v současné době jedná o TTIP s USA a o rozsáhlé dohodě o volném obchodu s Japonskem a nedávno uzavřela jednání s Kanadou. Tato jednání vyvolala více než jakékoli jiné otázky rozsáhlou veřejnou diskusi o potřebě zahrnout mechanismus urovnávání sporů mezi investorem a státem do všech kapitol týkajících se investic.

3.2.4 Pouze devět členských států EU má dvoustranné dohody o investicích se Spojenými státy (Bulharsko, Česká republika, Estonsko, Chorvatsko, Litva, Lotyšsko, Polsko, Rumunsko a Slovensko), sedm členských států má tyto dohody s Kanadou, s Japonskem žádný. Všechny tyto dohody byly podepsány již před přistoupením k EU.

3.2.5 Objem PZI v těchto devíti členských státech, který je v rukou investorů z USA, se rovná 1 % celkových PZI, které má USA v EU. Pokud jde o PZI těchto členských států do USA, dosahuje toto číslo pouhé 0,1 % celkových PZI v USA⁽⁵⁾.

3.3 *Počet případů*

3.3.1 Případů urovnávání sporů mezi investorem a státem mezi lety 2002 a 2014 dramaticky přibýlo (58 případů v roce 2013 a 42 v roce 2014)⁽⁶⁾ a na konci roku 2014 dosáhl počet rozhodčích řízení založených na Smlouvě 610. Jelikož však většina rozhodčích soudů nevede veřejný seznam žalob, odhaduje se, že celkový počet případů je vyšší.

3.3.2 Ze 356 známých případů, které byly uzavřeny, bylo 25 % vyřešeno ve prospěch investorů a 37 % ve prospěch státu. U 28 % případů nebylo zveřejněno, jaký byl jejich konkrétní výsledek.

3.4 *Čas a náklady*

3.4.1 Průměrné náklady na rozhodčí řízení činí 4 miliony USD pro každou stranu, z nichž přibližně 82 % připadá na právní poplatky⁽⁷⁾. U některých z nich může trvat několik let, než je řízení ukončeno.

3.4.2 Vysoké náklady vedly k tomu, že žaloby stále častěji financují třetí strany. To snižuje finanční riziko pro podniky a přispívá ke zvyšování počtu neopodstatněných případů, jejichž právní náklady nese stále v plné výši stát. EHSV důrazně odmítá hlášené případy spekulativních investic hedgeových fondů do konkrétních sporů mezi investorem a státem výměnou za podíl na jakékoli vyplacené náhradě škody⁽⁸⁾.

⁽²⁾ OECD, *Investor-State Dispute Settlement: A scoping paper for the investment policy community*, 2012.

⁽³⁾ UNCTAD, *Recent Trends in IIAs and ISDS*, č. 1, únor 2015.

⁽⁴⁾ Zpráva provázející veřejnou konzultaci týkající se urovnávání sporů mezi investorem a státem v rámci TTIP.

⁽⁵⁾ UNCTAD, zpráva o situaci ohledně urovnávání sporů mezi investorem a státem v USA a v EU.

⁽⁶⁾ Viz poznámka pod čarou 3.

⁽⁷⁾ E (SN/EP/6777), 10. prosince 2013.

⁽⁸⁾ Výzkumná služba Evropského parlamentu, *Investor-State Dispute Settlement (ISDS) – State of play and prospects for reform*, http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2015/545736/EPRS_BRI%282015%29545736_EN.pdf

4. Argumenty pro urovnávání sporů mezi investorem a státem

4.1 S výjimkou Irska mají všechny členské státy ve dvoustranných dohodách o investicích ustanovení o urovnávání sporů mezi investorem a státem. Existuje také 190 dvoustranných dohod o investicích v rámci EU, které představují 16 % veškerých známých případů urovnávání sporů mezi investorem a státem na celém světě.

4.2 Mandát k vyjednávání, který EK obdržela od 27 členských států v roce 2012, zahrnuje cíl vytvořit mechanismus urovnávání sporů mezi investorem a státem. Záměrem bylo zavést *účinný a moderní mechanismus urovnávání sporů*.

4.3 Postoj EK⁽⁹⁾ je takový, že mechanismus urovnávání sporů mezi investorem a státem je:

— *důležitým nástrojem k ochraně investic, a tím i pro podporu a zajištění hospodářského růstu v EU;*

— *účinným způsobem vymáhání závazků, na nichž se naši obchodní partneři při podpisu investičních smluv dohodnou s našimi investory.*

4.4 Kulatý stůl o obchodu, který organizovala skupina Zaměstnavatelé v EHSV k problematice TTIP, vyústil ve společné prohlášení⁽¹⁰⁾, v němž se uvádí, že *mezinárodní dohoda, jako je TTIP, by měla vytvořit správné podmínky pro přilákání velkého množství budoucích investic na transatlantický trh. To zahrnuje zaručení širokého přístupu a nediskriminačního zacházení pro investory obou stran a zlepšení stávajícího rámce pro ochranu investorů, včetně nastavení urovnávání sporů mezi investorem a státem tak, aby bylo přístupnější pro malé a střední podniky, a nalezení správné rovnováhy mezi právy investorů, právy států a místních orgánů vydávat právní předpisy ve veřejném zájmu. Potřeba zajistit, aby ustanovení ohledně urovnávání sporů mezi investorem a státem navržená v TTIP nijak neomezovala schopnost členských států EU vydávat právní předpisy ve veřejném zájmu, je uvedena i v závěrech společné schůze zájmových skupin Zemědělci a Spotřebitelé a životní prostředí k tématu transatlantických jednání, která se konala v červnu 2014.*

4.5 Potřebu mechanismu urovnávání sporů mezi investorem a státem důrazně podporují podnikatelské kruhy na obou stranách Atlantiku, které ho považují za hlavní záruku pro zahraniční investory a tvrdí, že

— *je zásadní součástí ochrany investic, zaručuje neutrální mechanismus řešení sporů opírající se o fakta a určuje pravidla pro podporu dodržování předpisů a zabránění zneužití;*

— *pomáhá nastolit právo států na regulaci a právo investorů na požívání ochrany podle mezinárodního práva.*

4.6 Tvrdí se rovněž, že mechanismus urovnávání sporů mezi investorem a státem je nástroj využívaný jako poslední řešení a uplatňuje se pouze v extrémních situacích, kdy již byly vyčerpány veškeré možnosti, a že přibližně 90 % dvoustranných dohod o investicích nebylo nikdy použito za tím účelem, aby investoři podali žalobu. I když celosvětově stav PZI přesahuje 25 bilionů dolarů, bylo od roku 1987 zaznamenáno jen zhruba 500 případů. Odškodné přiznané v rozhodčím řízení představuje pouze peněžitou náhradu. Rozhodčí soudci nemají možnost měnit právní předpisy ani státem přijatá opatření⁽¹¹⁾.

4.7 Podnikatelské kruhy rovněž tvrdí, že fungující a moderní systém urovnávání sporů mezi investorem a státem je důležitý i pro malé a střední podniky, které podaly v celosvětovém měřítku celkem 22 % žalob⁽¹²⁾.

4.8 Navzdory tomu, že podnikatelské kruhy požadují, aby se jednalo o liberální investiční dohodu⁽¹³⁾, se uznává, že by měla být přijata opatření, která by z urovnávání sporů mezi investorem a státem učinila účinnější, moderní, předvídatelný a transparentní nástroj. Podporují jasnější definice důležitých pojmů, jako je „investor/investice“, „spravedlivé a rovné zacházení“ a „nepřímé vyvlastnění“⁽¹⁴⁾.

⁽⁹⁾ Evropská komise, *Factsheet on ISDS*, odst. 2, 3. října 2013.

⁽¹⁰⁾ Kulatý stůl o obchodu organizovaný EHSV – společné prohlášení o TTIP, 16. prosince 2014.

⁽¹¹⁾ BUSINESSEUROPE, *ISDS – Overview of BUSINESSEUROPE position*, únor 2015.

⁽¹²⁾ Idem. Viz též stanovisko EUROCHAMBRES' *views and priorities for the negotiations with the United States for a Transatlantic Trade and Investment Partnership (TTIP)*, 6. prosince 2013.

⁽¹³⁾ Transatlantic Business Council, *Comments of the Transatlantic Business Council concerning the proposed Transatlantic Trade and Investment Agreement*, 10. května 2013.

⁽¹⁴⁾ BUSINESSEUROPE, *ISDS – An Indispensable Tool to Protect Investments*, 2. května 2014. BUSINESSEUROPE, *ISDS – Overview of BUSINESSEUROPE position*, únor 2015.

4.9 Vzhledem k velmi vysokému zájmu o TTIP, komplexní dohodu o hospodářské a obchodní spolupráci a jednání mezi EU a Japonskem o uzavření dohody o volném obchodu se tvrdí, že pokud by se v těchto případech nepodařilo dospět k dohodě, byly by vážně ohroženy vyhlídky na vyjednání ustanovení o urovnávání sporů mezi investorem a státem ve všech dalších dvoustranných dohodách o investicích, protože každá dohoda bude mít dopad na jiné připravované dohody.

5. Obavy a námitky

5.1 Podpora urovnávání sporů mezi investorem a státem nemá v žádných jiných klíčových oblastech občanské společnosti obdobu. Existuje však široká shoda na tom, že zahraniční investoři potřebují ochranu před přímým vyvlastněním, nesmí být diskriminováni oproti domácím investorům a musí mít přístup ke stejným možnostem jako domácí investoři.

5.2 Odborové svazy, nevládní organizace, spotřebitelské organizace a organizace působící v oblasti životního prostředí a veřejného zdraví na obou březích Atlantského oceánu vyjádřily důrazný nesouhlas.

5.3 Hlavní znepokojení panuje nad tím, že systém urovnávání sporů mezi investorem a státem neplní svůj účel a že propůjčuje nadnárodnímu kapitálu takový právní status, který náleží svrchovaným státům. Výbor však poukazuje na to, že pokud si dvě země přejí podpořit své vzájemné hospodářské vztahy prostřednictvím mezinárodní dohody o investicích, přislíbí jedna země druhé, že investorům a investicím z druhé země zaručí určitou úroveň zacházení.

5.4 Ze skromných začátků, kdy mělo urovnávání sporů mezi investorem a státem pomáhat PZI získat náhradu za přímé vyvlastnění soukromého majetku vládami rozvojových zemí se špatně fungujícími soudními systémy, se tento mechanismus vyvinul v nástroj, který:

- zásadně mění rovnováhu sil mezi investory, státy a dalšími dotčenými stranami;
- upřednostňuje práva podniků před právem vlád na regulaci a svrchovaným právem národů na řízení vlastních záležitostí.

5.5 Vyvlastnění se rozšířilo tak, že pojímá *opatření, která jsou srovnatelná s vyvlastněním, a nepřímé a regulační vyvlastnění*. Výsledkem je, že se uznávají žaloby vůči jakýmkoli státním opatřením, která mohou mít potenciální dopad na zisky, budoucí zisky nebo důvodně očekávané zisky, i když má daná politika či opatření obecnou povahu a netýká se konkrétní investice.

5.6 Zamítavá rozhodnutí vnitrostátních soudů byla napadena jako „vyvlastnění“, včetně žaloby o 500 milionů USD, kterou obří americká farmaceutická společnost Eli Lilly podala na Kanadu s odůvodněním, že rozhodnutí federálního soudu ohledně dvou patentovaných léků porušuje práva investorů této společnosti. Byl to první pokus, kdy farmaceutická společnost vlastníci patent využila mimořádnou výsadu poskytovanou obchodními dohodami USA jako prostředku k prosazení větší monopolní patentové ochrany ⁽¹⁵⁾.

5.7 Advokátní kanceláře specializované na právo obchodních společností v současné době nabízejí poradenství a profitují z poskytování poradenství v případech, které nemají téměř nic společného s vyvlastňováním soukromého majetku. Několik málo advokátních kanceláří zabývajících se investičním právem využilo velkého nárůstu soudních pří a tuto oblast zcela ovládlo.

5.8 Je ustanovení o urovnávání sporů mezi investorem a státem v rámci TTIP nezbytné?

5.8.1 U TTIP je obtížné argumentovat tím, že investoři mají důvod mít obavy z vnitrostátních právních systémů. EU i USA mají vyspělé a pevné právní systémy. Neexistuje žádný zřejmý důvod, proč by práva PZI nemohla být odpovídajícím způsobem chráněna prostřednictvím začlenění jednoduchého pravidla nediskriminační právní ochrany a rovného přístupu k vnitrostátním soudům. Podobné argumenty lze předložit v případě Kanady a Japonska. Ukáže-li se, že je obtížné prosadit uplatňování mezinárodního práva prostřednictvím vyjednávání, mediace nebo u vnitrostátních soudů v těchto vysoce rozvinutých demokratických zřízeních, pak by se tato problematika měla řešit v prvé řadě prostřednictvím mezistátních řešení.

⁽¹⁵⁾ <https://www.citizen.org/eli-lilly-investor-state-factsheet>

5.8.2 Zpráva LSE, v níž se rozebírá vzorová dvoustranná dohoda o investicích z roku 2012 z USA, dospěla k závěru, že *existuje velký počet konkrétních oblastí, v nichž dvoustranné dohody o investicích v USA zacházejí dále než právo Spojeného království. Z tohoto důvodu a vzhledem k rozsahu investic USA ve Spojeném království se domníváme, že Spojenému království hrozí velké riziko politických nákladů souvisejících s tím, že se kvůli námitkám investorů z USA investujících ve Spojeném království budou rušit nebo měnit budoucí upřednostňované politiky.*

5.8.3 Nemí věrohodné tvrdit, že neexistence mechanismu urovnávání sporů mezi investorem a státem je překážkou přílivu investic. Objem přílivu investic se v EU velmi liší. Některé členské státy EU, které mají ve svých dvoustranných dohodách o investicích s USA ustanovení o urovnávání sporů mezi investorem a státem, patří k těm, v nichž USA investují nejméně.

- objem PZI mezi USA a EU v současné době představuje více než 2,5 bilionu USD (1,5 bilionu EUR) každým směrem. Samotná Belgie má čtyřikrát vyšší úroveň PZI z USA než Čína;
- Brazílie, největší příjemce PZI v Latinské Americe, nemá žádné investiční dohody, které by obsahovaly ustanovení o urovnávání sporů mezi investorem a státem;
- Austrálie ukázala, že stát může věrohodně vyloučit ochranu investic z obchodní dohody s jedním státem (USA) a přitom ji zahrnout do dohody se státem jiným (Korea). Neexistuje žádný důvod, proč by se EU nemohla vydat podobnou cestou.

5.8.4 Je nanejvýš sporné, že by absence mechanismu urovnávání sporů mezi investorem a státem v rámci TTIP oslabila schopnost EU začleňovat urovnávání sporů mezi investorem a státem do budoucích dvoustranných dohod o investicích se zeměmi, jež nejsou členy OECD, jako je Čína. Čína již vybudovala hustou síť více než 130 dvoustranných dohod o investicích (včetně 26 členských států). Touha Číny po uzavření dohody je stejně silná jako v EU. Pochybnější je však to, zda by bylo v zájmu EU umožnit čínským státním podnikům, které jsou v zásadě prodlouženou rukou čínské vlády, aby využívaly mechanismu urovnávání sporů mezi investorem a státem ke zpochybnění vládní politiky. To by cizí zemi umožnilo využít původně komerčně uplatňovaného postupu v záležitostech, které by se měly řešit vyjednáváním a diplomatickou cestou.

5.8.5 Podrobný odborný článek zveřejněný v březnu 2015 Centrem pro evropská politická studia, Centrem pro transatlantické vztahy a Univerzitou Johnse Hopkinse došel k závěru, že „zahrnutí kapitoly o ochraně investic, která bude doplněna o urovnávání sporů mezi investorem a státem, do TTIP pravděpodobně pro EU nebude mít významný hospodářský nebo politický přínos. Naše analýza také naznačuje, že zahrnutí těchto ustanovení by EU způsobilo značné hospodářské a politické náklady. I když je důležité nezveličovat rozsah potenciálních nákladů, naše celkové posouzení je, že náklady velmi pravděpodobně převýší jakékoli potenciální výhody pro EU. Proto se domníváme, že pokud nebude urovnávání sporů mezi investorem a státem doprovázeno významnými ústupky ze strany Spojených států, aby se vykompenzovaly náklady spojené s urovnáváním sporů, bylo by od EU prozíravé, aby zvážila alternativy“⁽¹⁶⁾.

5.9 Současná politická scéna

5.9.1 Jižní Afrika, Bolívie, Ekvádor, Venezuela a Indonésie začaly rušit nebo postupně ukončovat platné dvoustranné dohody o investicích. Indie údajně také přezkoumává své smlouvy a Austrálie v důsledku případu Philip Morris oznámila, že nebude souhlasit se zahrnutím ustanovení o urovnávání sporů mezi investorem a státem do žádných budoucích dohod.

5.9.2 Národní konference státních zákonodárných sborů, která zastupuje parlamentní orgány všech 50 států USA, oznámila⁽¹⁷⁾, že *nepodpoří žádnou obchodní dohodu, která upravuje řešení sporů mezi investory a státem, neboť zasahuje do jejich způsobilosti jakožto státních zákonodárců stanovit a prosazovat spravedlivá a nediskriminační pravidla, která chrání veřejné zdraví, bezpečnost a dobré životní podmínky občanů, zaručují zdraví a bezpečnost pracovníků a chrání životní prostředí.*

⁽¹⁶⁾ „Transatlantic Investment Treaty Protection“ (Smluvní ochrana transatlantických investic), zveřejněno současně na internetových stránkách CEPS (www.ceps.eu) a CTR (<http://transatlantic.sais-jhu.edu>).

⁽¹⁷⁾ <http://www.citizen.org/documents/State-Legislators-letter-on-Investor-State-and-TPP.pdf>

5.9.3 Odpor vůči urovnávání sporů mezi investorem a státem roste také v Evropě; Německo, Rakousko, Řecko a Francie zpochybňují práva investorů v rámci TTIP.

5.9.4 Varovné signály vyslali v EP poslanci vlivného výboru INTA, kteří požadovali, aby bylo urovnávání sporů mezi investorem a státem z TTIP vypuštěno.

5.9.5 Výbor regionů varuje, že urovnávání sporů mezi investorem a státem mezi EU a USA, které obchází řádné soudy, představuje značné riziko, a proto by se od něj mělo upustit ⁽¹⁸⁾.

5.9.6 Tyto názory odrážejí postoj mnoha evropských organizací občanské společnosti, které jsou proti urovnávání sporů mezi investorem a státem v rámci TTIP. Jedním z hlavních argumentů je to, že pokud se investor obrátí nejprve na vnitrostátní právní systém a získá pravomocný rozsudek, může stále ještě podat žalobu u investičního soudu. Tento soud se tak stane konečným rozhodcem, což se v demokratické společnosti považuje za nepřijatelné.

6. Veřejná konzultace Evropské komise týkající se urovnávání sporů mezi investorem a státem v rámci TTIP

6.1 EHSV vítá, že se EK rozhodla zahájit veřejnou konzultaci týkající se urovnávání sporů mezi investorem a státem v rámci TTIP. Bez započtení duplicitních podání bylo obdrženo 143 053 odpovědí, což je důkazem rozsahu zájmu veřejnosti. Pracovní dokument útvarů Komise zveřejněný v lednu 2015 poskytuje důkladnou analýzu obsahu a podstaty odezvy veřejnosti ⁽¹⁹⁾.

6.2 Konzultace vycházela z referenčního textu založeného na komplexní dohodě o hospodářské a obchodní spolupráci s Kanadou. Tento návrh dohody ani návrh dohody se Singapurem nebyl bohužel předmětem veřejné konzultace. Nicméně skutečnost, že komplexní dohoda o hospodářské a obchodní spolupráci, o níž byla jednání již uzavřena, byla použita jako základ pro veřejné konzultace poté, co již zaslala tiskařská čern, vyvolala určité obavy, že veřejná konzultace je více méně *hotová věc*, jejímž účelem je paušálně schválit novou generaci investičních dohod, které EU navrhla. Tato obava byla dále posílena tím, že se konzultační dokument soustředil na formu a neobsahoval žádnou konkrétní otázku ohledně toho, zda má být urovnávání sporů mezi investorem a státem obecně součástí TTIP. Nicméně účelem konzultace bylo konzultovat se zainteresovanými stranami způsoby, jak mechanismus urovnávání sporů mezi investorem a státem v rámci TTIP zlepšit.

6.3 Konzultace nepřidává téměř nic nového k přemíře již dostupných informací z aktivní veřejné diskuse on-line o urovnávání sporů mezi investorem a státem. Šlo však o mimořádně užitečnou záležitost spojující navzájem různé argumentace a umožňující občanské společnosti přímo přispět.

6.4 Je politováníhodné, že někteří zastánci urovnávání sporů mezi investorem a státem odmítli 97 % odpovědí předložených společně prostřednictvím různých internetových platform. Společné podání je legitimní součástí veřejné konzultace. EHSV vítá ujištění EK, že všechny odpovědi byly rovnocenně zohledněny.

6.5 EHSV si všímá, že méně než 1 % respondentů uvedlo, že jsou investory v USA, nepovažuje to však za znepokojující. U otázek, jako je demokracie a svrchované právo států rozhodovat o vlastních záležitostech, jsou zásadním a nutným prvkem podněty a stanoviska široké části občanské společnosti.

6.6 EK určila čtyři oblasti, ve kterých by se měla posoudit možnost dalších zlepšení:

- ochrana práva na regulaci
- vytvoření a fungování rozhodčích soudů
- vztah mezi vnitrostátním soudním systémem a urovnáváním sporů mezi investorem a státem
- přezkum rozhodnutí v rámci urovnávání sporů mezi investorem a státem prostřednictvím odvolacího mechanismu.

⁽¹⁸⁾ Stanovisko VR Transatlantické partnerství v oblasti obchodu a investic (TTIP), únor 2015, ECOS-V-063.

⁽¹⁹⁾ http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2015/january/tradoc_153044.pdf

Tyto oblasti jsou podrobně popsány v koncepčním dokumentu *Investment in TTIP and beyond – the path for reform*, který komisařka Malmström v květnu 2015 předložila Evropskému parlamentu a Radě.

6.7 EHSV je překvapen, že na schůzi dialogu občanské společnosti, která se konala dne 18. května, bylo potvrzeno, že model ochrany investorů využívaný v současnosti v rámci jednání o dohodě o volném obchodu s Japonskem je modelem dohodnutým v rámci komplexní dohody o hospodářské a obchodní spolupráci. Vzhledem k tomu, že komisařka ve svém koncepčním dokumentu *Investment in TTIP and beyond – the path for reform*, který předložila dne 6. května EP, určila řadu oblastí, v nichž je třeba znění komplexní dohody o hospodářské a obchodní spolupráci vylepšit, je Výbor znepokojen tím, že je tento model nadále základem pro vyjednávání s tak významným globálním partnerem, jakým je Japonsko.

7. Právo na regulaci

7.1 EHSV je znepokojen, že podání Evropského fóra služeb do veřejné konzultace požaduje, aby byly výjimky a omezení sníženy na minimum a aby EK využila svůj mandát k jednání na základě Lisabonské smlouvy s cílem zlepšit a posílit, nikoli oslabit urovnávání sporů mezi investorem a státem. Mezi tyto požadavky patří *bezvýhradná doložka nejvyšších výhod a doložka národního zacházení, bezvýhradná doložka spravedlivého a rovného zacházení, široká zastřešující doložka, žádné výjimky pro specifická odvětví, žádné filtrovací mechanismy, plné odškodnění za přímé a nepřímé prostředky* ⁽²⁰⁾.

7.2 Urovnávání sporů mezi investorem a státem se stále více využívá k obcházení vnitrostátních právních systémů a podávání žalob na vlády u soukromých mezinárodních soudů s požadavkem na odškodnění za politiky veřejného zájmu, které údajně omezují zisky, z peněz daňových poplatníků. Tento postup je rozšířený především v oblastech ochrany zdraví a životního prostředí.

7.3 Nedávné významné případy posílily odpor proti urovnávání sporů mezi investorem a státem:

- Philip Morris proti Austrálii ohledně jednotného balení cigaret argumentuje, že ho toto balení připravuje o hodnotu jeho investic v oblasti ochranných známek a dalšího duševního vlastnictví;
- Vattenfall s využitím ustanovení Smlouvy o energetické chartě požaduje od Německa více než 3,7 miliardy USD kvůli rozhodnutí postupně utlumit jadernou energetiku;
- Lone Pine proti Kanadě požaduje 250 milionů CAD poté, co provincie Quebec uvalila moratorium na frakování kvůli obavám z dopadu na životní prostředí;
- Veolia proti Egyptu kvůli rozhodnutí zvýšit minimální mzdu, neboť by to poškodilo zisky Veolie;
- Libyi bylo nařízeno zaplatit 935 milionů USD kuvajtské společnosti za ušlý zisk ze skutečných a zaručených příležitostí kvůli zrušení projektu v oblasti cestovního ruchu ⁽²¹⁾. Investor do projektu vložil zatím 5 milionů USD a výstavba nebyla nikdy zahájena;
- Firma Micula podala žalobu na Rumunsko kvůli investici, kterou učinila před přistoupením země k EU a na niž získala vládní obchodní pobídku. Po přistoupení Rumunsko program pobídek ukončilo, aby vyhovělo pravidlům pro státní podporu. Soud přiznal odškodnění ve výši 116 000 USD plus úroky (celkem přibližně 250 000 USD) za nedodržení povinností podle dvoustranné dohody o investicích. V roce 2014 předalo GR pro hospodářskou soutěž Rumunsku příkaz, kterým mu prozatímne nařizuje, aby odškodnění nevyplácelo, protože by bylo považováno za protiprávní státní podporu. Navzdory tomu rozhodci zmocnili firmu Micula domáhat se odškodnění před soudy v USA za využití doložky odkazující na Newyorskou úmluvu.

⁽²⁰⁾ Odpověď ESF ve veřejné konzultaci týkající se urovnávání sporů mezi investorem a státem, 20. 6. 2014.

⁽²¹⁾ <http://www.iisd.org/itn/2014/01/19/awards-and-decisions-14/>

7.4 Smlouvy o investicích zakazují jakákoli omezení týkající se repatriace finančních prostředků nebo zisků. Vlády nesmí zavádět kapitálové kontroly, aby zastavily útoky na své měny, nebo omezovat toky *horkých peněz* během krize, přestože se MMF domnívá, že tyto kontroly jsou zásadním politickým opatřením. Žádný stát nebyl případy urovnávání sporů mezi investorem a státem postižen více než Argentina, která musí zaplatit více než 500 milionů USD v návaznosti na rozhodnutí z roku 2002 oddělit peso od amerického dolaru.

7.5 Výjimky pro veřejné služby existují v rámci kapitoly 11 komplexní dohody o hospodářské a obchodní spolupráci (Přeshraniční obchod se službami), ale neplatí pro ně žádné výjimky nebo vyloučení v rámci kapitoly 10 (Ochrana investic). Zatímco v zásadě musí být správné, že investoři jsou chráněni před svévolným akty státních orgánů, definice *vyvlastnění* a zejména *nepřímého vyvlastnění* vzbuzuje obavy, pokud jde o schopnost států vrátit kvůli opodstatněným důvodům veřejné politiky určité činnosti, které v současnosti zajišťují komerční subjekty, zpět do rukou státu. Vyvlastnění podle kapitoly 10 zahrnuje jakýkoli právní předpis, v jehož důsledku se sníží hodnota soukromých podniků. Odškodnění musí odrážet „skutečné ztráty“. Pro státy by tak mohl být návrat k poskytování služeb státem ekonomicky neúnosný.

7.6 V komplexní dohodě o hospodářské a obchodní spolupráci se uznává, že definice nepřímého vyvlastnění je příliš široká, a příloha X.11 odstavec 3 se to snaží vyjasnit stanovením cílů veřejné politiky, které nebudou znamenat nepřímé vyvlastnění, jako je zdraví, bezpečnost nebo životní prostředí. Existuje však nebezpečí, že by to mohlo být vykládáno jako normativní, a v rámci urovnávání sporů mezi investorem a státem by to tak vystavilo ostatní širší cíle veřejné politiky, jako je hospodářská či fiskální politika nebo znárodnění klíčových služeb, tvrzením, že jde o nepřímé vyvlastnění. Je velmi důležité, aby byla tato otázka vyjasněna.

7.7 Při oznámení svých plánů, jak zabránit investorům zneužívat urovnávání sporů mezi investorem a státem, EK prohlašuje, že by do TTIP *chtěla zahrnout ustanovení bránící neopodstatněným nárokům* ⁽²²⁾. Návrh komplexní dohody o hospodářské a obchodní spolupráci rovněž stanoví zrychlený postup pro zamítnutí nepodložených a neopodstatněných nároků. Definování pojmu „neopodstatněný“ v přísné právní terminologii bude ovšem nesmírně obtížné a mohlo by poskytnout další živnou půdu pro specializované investiční právníky.

7.8 Návrh komplexní dohody o hospodářské a obchodní spolupráci rovněž stanoví uzavřenou definici „spravedlivého a rovného zacházení“. Tato definice je odpůrci urovnávání sporů mezi investorem a státem považována za příliš širokou a podnikatelskou sférou za nedostatečně flexibilní. Stále ponechává prostor pro výklad soudu a neobsahuje pružný mechanismus přezkumu.

7.9 Pouhá hrozba právní kauzy na základě urovnávání sporů mezi investorem a státem může ochromit zákonodárství a odradit vlády od regulování ve veřejném zájmu z obavy před soudními spory a z toho vyplývajících sankčními poplatky. Například vláda Nového Zélandu odložila do vydání rozhodnutí ve věci Philip Morris proti Austrálii svůj vlastní zákon o jednotném balení tabákových výrobků.

7.10 Právnícká firma Freshfields Bruckhaus Deringer v přehledu pro své mezinárodní klienty uvedla, že *podniky nyní lépe chápou potenciální význam investičních dohod, a to nejen jako poslední ochranu v situaci, kdy věci přestanou fungovat, ale také jako důležitý přímý nástroj ke zmírnění rizika při zakládání investice*.

7.11 Ačkoli se EK zavázala k zajištění toho, aby v rámci budoucích obchodních/investičních dohod EU nemohl být stát nucen zrušit opatření, nebere se při tom v potaz potenciální dopad hrozby obrovské pokuty po podání žaloby v hodnotě několika miliard dolarů.

7.12 Návrh komplexní dohody o hospodářské a obchodní spolupráci rovněž stanoví, že náklady rozhodčího řízení nese neúspěšná strana sporu. To znamená, že subjekty podávající bezvýznamné pohledávky budou muset zaplatit veškeré náklady. Avšak obrovský rozsah mnoha nedávných pohledávek pravděpodobně nebude pro financemi oplývající nadnárodní společnosti a specializované advokátní kanceláře překážkou, pokud se budou poměřovat s potenciálními zisky. Na druhé straně průměrné náklady ve výši 4 milionů USD pro jednu stranu sporu musí působit jako významný odrazující prostředek pro malé a střední podniky uplatňující pohledávky podle ustanovení urovnávání sporů mezi investorem a státem.

⁽²²⁾ Informativní přehled EK o urovnávání sporů mezi investory a státem, odstavec 8, vydáno 3. října 2013.

8. Vytvoření a fungování rozhodčích soudů

8.1 Stávající systém je vysvětlen v kapitole 3. Jedná se o otázku, která během konzultace vyvolávala všeobecné obavy.

Existuje obecná shoda, že mechanismus urovnávání sporů mezi investorem a státem nemůže mít nadále současnou podobu.

8.2 Investiční rozhodci

8.2.1 Rozhodci jsou vybíráni pro každý případ tak, že obě strany jmenují svého rozhodce a ti se musí dohodnout na třetím rozhodci. Pokud se nedohodnou, rozhodne o třetím rozhodci obvykle orgán oprávněný ke jmenování. To představuje rozdíl oproti vnitrostátním soudcům, kteří jsou přidělováni bez přispění stran sporu. Obvykle jsou nejčastěji vybíráni z ICSID a UNCITRAL a jsou těmi nejlepšími příslušníky právníkové profese, včetně vysoce postavených právníků, profesorů a bývalých soudců. Na rozdíl od praxe WTO se nezdá, že jsou právní zástupci vlád pro urovnávání sporů mezi investorem a státem nebo vládní vyjednavací investičních smluv vybíráni jako rozhodci v případech týkajících se jiných států.

8.2.2 Jak uvádí Corporate Europe Observatory (CEO)⁽²³⁾, mnoho z nich také působilo jako právní zástupci v jiných případech: 50 % pro investory, 10 % pro státy. Tato střídavá změna rolí relativně malého počtu osob (15 právníků působilo jako rozhodci v 55 % všech případů)⁽²⁴⁾ je často vnímána jako příčina vzájemné solidarity podniků, což může vést k „nezdravým kompromisům“⁽²⁵⁾. Nárůst počtu námitek vznesených druhou stranou vůči navrženým rozhodcům naznačuje obavy ohledně nestrannosti kandidátů⁽²⁶⁾.

8.3 Je jasné, že ačkoli mnozí uznávají, že ustanovení komplexní dohody o hospodářské a obchodní spolupráci týkající se výběru a jednání rozhodců a vedení řízení představují v některých oblastech zlepšení, nemají tato ustanovení rozsáhlou podporu občanské společnosti. Existují vážné obavy týkající se zřízení a fungování rozhodčích soudů:

- návrhy států na regulaci ve veřejném zájmu by i přesto mohly být předmětem žaloby o náhradu škody, již bude posuzovat porota tvořená třemi soukromými právníky;
- záruky ohledně střetu zájmů jsou nedostatečné a téměř nemírní obavy, že mohou být v rámci systému urovnávání sporů mezi investorem a státem odstraněny. Článek X.25 komplexní dohody o hospodářské a obchodní spolupráci stanoví, že rozhodci musí splňovat směrnice Mezinárodní advokátní komory týkající se střetu zájmů v mezinárodním rozhodčím řízení. To však neřeší základní problém, že konkrétní jednotlivci působí jako právní zástupci i jako rozhodci pro tutéž stranu v různých případech, což je hlavní podstata střetu zájmů;
- návrh komplexní dohody o hospodářské a obchodní spolupráci stanoví, že na poskytnutí informací veřejnosti se použijí pravidla transparentnosti UNCITRAL a že slyšení budou veřejná. Tato původně přitažlivá podpora transparentnosti je vážně omezena skutečností, že soud má širokou pravomoc pořádat neveřejná zasedání a nezveřejňovat dokumenty.

⁽²³⁾ Corporate Europe Observatory (CEO) je nezisková výzkumná a aktivistická skupina, která provádí výzkum a zveřejňuje zprávy o činnostech lobbování v podnikové sféře na úrovni EU (<http://corporateeurope.org/>).

⁽²⁴⁾ EPRS – ISDS State of Play and Prospects for Reform, 21. 1. 2014.

⁽²⁵⁾ OECD Working Paper on International Investment No 2012/3, s. 44–45.

⁽²⁶⁾ UNCTAD – Reform of ISDS – In Search of a Roadmap – Issues Note No. 2, červen 2013, s. 4.

9. Vztah mezi vnitrostátním soudním systémem a urovnáváním sporů mezi investorem a státem

9.1 U PZI existuje v současné době téměř jedinečné právo, díky němuž může fyzická osoba zahájit rozhodčí řízení proti státu podle mezinárodního práva. Právo v oblasti lidských práv rovněž přiznává specifická práva, nicméně fyzické osoby mají – většinou kvůli tomu, aby se zabránilo obcházení vnitrostátních soudních systémů – povinnost vyčerpat místní opravné prostředky, než může být podána žaloba u mezinárodního soudu. Komplexní dohoda o hospodářské a obchodní spolupráci vyčerpání místních opravných prostředků nevyžaduje. Po investorech se pouze vyžaduje případ konzultovat.

9.2 Členské státy vyjádřily v souvislosti s urovnáváním sporů mezi investorem a státem tak, jak je stanoveno v komplexní dohodě o hospodářské a obchodní spolupráci a jak je naplánováno pro TTIP, zásadní obavy související se smlouvou a ústavním právem⁽²⁷⁾. Tyto obavy nerozptýlila ani doposud navržená vylepšení ustanovení o urovnávání sporů mezi investorem a státem v rámci dvoustranných dohod o investicích⁽²⁸⁾. EU je ve své obchodní politice (články 205 a 207 SFEU) vázána zásadami stanovenými v článku 3 SEU, Listině základních práv a dalších právních normách EU.

Nicméně v rámci obchodních smluv, v nichž o investičních sporech rozhodují mezinárodní rozhodčí postupy, které takto vázány nejsou, je možné dospět k rozhodnutím, jež nejsou v souladu s právními předpisy EU (viz odstavec 7.3 – Micula v. Rumunsko).

9.3 Toto přenesení soudní příslušnosti na soukromé rozhodčí soudy, které nejsou vázány zásadami EU, zřejmě není upraveno Lisabonskou smlouvou a mohlo by představovat značné překročení pravomocí. Soudní dvůr podmínil zavedení takovéto mezinárodní soudní příslušnosti tím, že nebude porušena zásada respektování autonomie právního systému EU ani rozdělení pravomocí stanovené Smlouvami⁽²⁹⁾.

9.4 Vzhledem k tomu, že urovnávání sporů mezi investorem a státem v rámci TTIP musí být dohodnuto na základě společné dohody, je před jeho (předběžným) vstupem v platnost nezbytný souhlas parlamentů všech 28 členských států. S ohledem na vyloučení vnitrostátních soudů je třeba respektovat zásadu subsidiarity.

9.5 Je třeba uznat, že mezi předpisy EU a mezinárodním právem existuje napětí, zejména co se týče monopolu Soudního dvora na soudní příslušnost (článek 19 SEU a článek 263 SFEU a následující). Svědčí o tom i posudek Soudního dvora týkající se přistoupení EU k EÚLP⁽³⁰⁾ a postoj EK, spočívající v požadavku svrchovanosti předpisů EU v případě Micula v. Rumunsko. Odstavec 14.16 návrhu komplexní hospodářské a obchodní dohody popírá přímý dopad komplexní hospodářské a obchodní dohody a stanoví, že aby se investoři mohli odvolávat na ustanovení dohody, musí být ustanovení začleněna do právních předpisů EU nebo členských států. To ještě více komplikuje vztahy mezi právním řádem EU a případy urovnávání sporů mezi investorem a státem, o nichž rozhodují rozhodčí soudy.

9.6 Vzhledem k tomu, že urovnávání sporů mezi investorem a státem v rámci dohod o volném obchodu EU je novinkou, která má pro členské státy a pro mnoho občanů EU celosvětové důsledky, je z pohledu EHSV naprosto nezbytné, aby Soudní dvůr předem přezkoumal soulad s předpisy EU. To je obzvláště důležité ve vztahu k základním hodnotám EU a Listině základních práv, ale také pokud jde o monopol Soudního dvora na právní výklad a subsidiaritu. Proto je před vstupem této dohody v platnost a i před jejím předběžným vstupem v platnost (článek 218 SFEU) třeba získat právní posudek a brát na něj ohled. V této souvislosti by se mělo podotknout, že vstoupí-li komplexní hospodářská a obchodní dohoda v platnost, obsahuje pojistnou doložku, která by v případě ukončení dohody prodloužila její ustanovení o investicích učiněných před ukončením smlouvy o 20 let.

⁽²⁷⁾ Právní stanovisko: *Europa- und verfassungsrechtliche Vorgaben für das Comprehensive Economic and Trade Agreement der EU und Kanada (CETA)* (Evropské a ústavní předpisy pro komplexní dohodu o hospodářské a obchodní spolupráci mezi EU a Kanadou), Dr. Andreas Fischer-Lescano, Brémy, říjen 2014; *Modalities for investment protection and Investor-State Dispute Settlement (ISDS) in TTIP from a trade union perspective* (Pravidla ochrany investic a urovnávání sporů mezi investorem a státem v rámci TTIP z pohledu odborů), Dr. Markus Krajewski, Friedrich-Alexander-Universität, Erlangen-Norimberk, FES říjen 2014; *Freihandelsabkommen, einige Anmerkungen zur Problematik der privaten Schiedsgerichtsbarkeit* (Dohoda o volném obchodu – několik poznámek k problematice soukromých arbitráží), Prof. Siegfried Broß, Bericht zur Mitbestimmungsförderung č. 4, H.-Böckler-Stiftung, 2015.

⁽²⁸⁾ CETA: *Verkaufte Demokratie*, Corporate Europe Observatory.

⁽²⁹⁾ Soudní dvůr, posudek 1/91, 14.12.1991 – EHP 1; posudek 1/00, 18.4.2002 – společný evropský letecký prostor; posudek 1/09, 8.3.2011 – Soud pro evropské patenty a patenty Společenství.

⁽³⁰⁾ Posudek 2/13 Soudního dvora, 18.12.2013.

9.7 Je naléhavě nutné, aby EK přemýšlela o tom, jak řešit otázku stávajících dvoustranných smluv o investicích uzavřených v rámci EU nebo uzavřených členskými státy EU se třetími zeměmi, zejména s rozvinutými zeměmi jako USA a Kanada, pokud tyto dohody obsahují zastaralé mechanismy urovnávání sporů mezi investorem a státem a mohou být v současné době využívány ke zpochybnění práva státu na regulaci a na provádění patřičných státních opatření. Většina těchto dohod obsahuje rovněž pojistné doložky, které ještě více komplikují jejich ukončení.

10. Mechanismus opravných prostředků

10.1 Z veřejné konzultace vyplynul široký souhlas občanské společnosti s mechanismem opravných prostředků a byl potvrzen během veřejného slyšení pořádaného EHSV.

10.2 Návrh komplexní hospodářské a obchodní dohody žádný systém podávání opravných prostředků neobsahuje. Otevírá však možnost takový systém vytvořit. Komplexní hospodářská a obchodní dohoda stanoví budoucí konzultace k systémům a způsobům podávání opravných prostředků. To, že se tato otázka zřejmě bude řešit až později, snižuje její význam. Je třeba neprodleně nalézt řešení.

10.3 Soudní rozhodnutí je v zásadě konečné a lze ho napadnout nebo zrušit pouze za velmi výjimečných okolností⁽³¹⁾. To není v souladu s žádným vnitrostátním soudním systémem a neřeší to zásadní obavy vyjádřené při konzultaci.

11. Jak modernizovat systém urovnávání sporů mezi investorem a státem

11.1 UNCTAD určila pět možností modernizace mechanismu urovnávání sporů mezi investorem a státem:

- přizpůsobit stávající systémy prostřednictvím mezinárodních dohod o investicích;
- omezit přístup investorů k mechanismu urovnávání sporů mezi investorem a státem;
- podporovat alternativní řešení sporů prostřednictvím státu;
- zavést možnost opravných prostředků;
- zřídit stálý mezinárodní investiční soud.

11.2 EHSV se domnívá, že si tyto možnosti zaslouží, aby byly hlouběji prozkoumány. EK se zabývala prvními čtyřmi možnostmi, když pracovala na novém přístupu k ochraně investic a k urovnávání sporů mezi investorem a státem v komplexní hospodářské a obchodní dohodě a v návrhu dohody mezi EU a Singapurem. Z konzultace vyplynulo, že přetrvávají hluboce zakořeněné obavy. Výbor se domnívá, že záměr zřídit mezinárodní investiční soud je nejlepším řešením, neboť by se tak nejlépe zaručila legitimita a transparentnost systému a zajistil se soudržnější výklad rozhodnutí a jejich větší přesnost. EHSV v této souvislosti vítá prohlášení komisařky pro obchod ve výboru INTA dne 18. března, že *mnohostranný soud by byl účinnějším využitím zdrojů a měl by větší legitimitu*.

11.3 EHSV se však nedomnívá, že by souběžná jednání o urovnávání sporů mezi investorem a státem v TTIP a střednědobá možnost zřízení mezinárodního investičního soudu byla tou správnou cestou vpřed. Pokud se dospěje k dohodě v rámci TTIP, téměř jistě se z ní stane uznávaná norma a vyloučí veškeré budoucí vyhlídky na získání podpory pro zřízení mezinárodního soudu. Situace se dále komplikuje tím, že TTIP se automaticky neodrazí v komplexní hospodářské a obchodní dohodě. Je důležité zdůraznit, že jednání o komplexní hospodářské a obchodní dohodě skončila a že není zaručeno, že kanadská vláda bude souhlasit se začleněním jakýchkoli změn dohodnutých v rámci TTIP.

⁽³¹⁾ Článek 52 Úmluvy o řešení sporů z investic mezi státy a občany druhých států.

11.4 Přijetím nynější strategie stojí Evropská komise před možností, že její první odvážný pokus o vyjednání ochrany investorů by mohl vyústit ve tři různé systémy pro USA, Kanadu a Singapur. Naproti tomu pokud Komise přeci jen zajistí jednotný systém, dosáhne toho jedině po velmi náročném vyjednávání. EHSV se domnívá, že by pak bylo prakticky nemožné získat podporu nezbytnou k tomu, aby se úsilí znovu zaměřilo na vytvoření mezinárodního soudu.

11.5 EHSV proto dospěl k závěru, že jelikož jsou hlavní světoví aktéři, jako jsou USA, Kanada a Japonsko, všichni zapojeni do souběžných nových obchodních a investičních jednání, je zde jedinečná příležitost usilovat o mezinárodní investiční soud. Výbor se také domnívá, že to zároveň poskytuje nejlepší vyhlídky na to, jak přesvědčit rozvojové země, v nichž je potřeba ochrany investic pravděpodobně mnohem větší, aby se podílely na novém celosvětovém systému.

V Bruselu dne 27. května 2015.

předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Henri MALOSSE

PŘÍLOHA

Stanoviska Evropského hospodářského a sociálního výboru

Následující protistanovisko, které získalo alespoň jednu čtvrtinu odevzdaných hlasů, bylo během rozpravy zamítnuto:

Vyškrtnout celý text dokumentu REX/411 a nahradit takto:**1. Závěry a doporučení**

1.1 Přímé zahraniční investice (PZI) významně přispívají k hospodářskému růstu a vytváření pracovních míst. Společnosti, které investují v jiné zemi, už tímto faktem přijímají zvláštní riziko, ale zahraniční dodavatelé musejí být chráněni před nepřiměřeným a nezákonným zacházením ze strany hostitelského státu, ve kterém investovali, k němuž může docházet například prostřednictvím přímého vyvlastnění, diskriminace na základě státní příslušnosti a nespravedlivého a nerovného zacházení ve srovnání s domácími investory. Neutrální mechanismus urovnávání sporů je důležitý. Investice jsou často velmi dlouhodobé a politické podmínky v hostitelských státech se mohou změnit.

1.1.1 Mezinárodní investiční dohoda mezi dvěma státy (nebo regiony) vyžaduje mezinárodní právo. K tomu, aby byla účinná, potřebuje efektivní, vyvažující mezinárodní mechanismus pro urovnávání sporů.

1.1.2 Mechanismus urovnávání sporů však ve většině mezinárodních investičních dohod propojuje jednotlivé společnosti a hostitelský stát prostřednictvím postupu urovnávání sporů mezi investorem a státem⁽¹⁾. Urovnávání sporů mezi investorem a státem má typicky zpětnou účinnost. Pokud stát právní spor prohraje, dochází na rozdíl od postupu urovnávání sporů v rámci WTO pouze k vyplacení náhrady škody. Stát nemusí rušit příslušné právní předpisy. Investice nepřísluší do pravomoci WTO, neboť byly vypuštěny z programu jednacího kola v Dohě v roce 2003.

1.2 EU je zároveň největším poskytovatelem i příjemcem mezinárodních investic. Pro podniky EU, včetně malých a středních podniků, jsou investice stěžejním zájmem. Výbor proto vítá postoj Komise⁽²⁾, že urovnávání sporů mezi investorem a státem je:

— důležitým nástrojem k ochraně investic, a tím i pro podporu a zajištění hospodářského růstu v EU;

— účinným způsobem vymáhání závazků, na nichž se naši obchodní partneři při podpisu investičních smluv dohodnou s našimi investory.

1.2.1 Kulatý stůl o obchodu, který organizovala skupina Zaměstnavatelé v EHSV k problematice transatlantického partnerství v oblasti obchodu a investic (TTIP), vyústil ve společné prohlášení⁽³⁾, v němž se uvádí, že *mezinárodní dohoda, jako je TTIP, by měla vytvořit správné podmínky pro přilákání velkého množství budoucích investic na transatlantický trh. To zahrnuje zaručení širokého přístupu a nediskriminačního zacházení pro investory obou stran a zlepšení stávajícího rámce pro ochranu investorů, včetně nastavení urovnávání sporů mezi investorem a státem tak, aby bylo přístupnější pro malé a střední podniky, a nalezení správné rovnováhy mezi právy investorů, právy států a místních orgánů vydávat právní předpisy ve veřejném zájmu.*

⁽¹⁾ Ustanovení pro urovnávání sporů mezi investorem a státem je obsaženo v přibližně 93 % z více než 3 250 dosud podepsaných mezinárodních investičních dohod, i když tento postup byl využit pouze ve 100 z nich, což je méně než 3 %.

⁽²⁾ Evropská komise, Factsheet on ISDS, odst. 2, 3. října 2013.

⁽³⁾ Kulatý stůl o obchodu organizovaný EHSV – společné prohlášení o TTIP, 16. prosince 2014.

1.3 Dosud neratifikovaná obchodní dohoda mezi EU a Kanadou (komplexní dohoda o hospodářské a obchodní spolupráci) obsahuje rozsáhlou kapitolu o ochraně investic, včetně ustanovení o urovnávání sporů mezi investorem a státem. Tato kapitola je spolu s kapitolou o investicích v dohodě o volném obchodu mezi EU a Singapurem ⁽¹⁾ vůbec první investiční dohodou, kterou EU vyjednala poté, co v roce 2009 získala na základě Lisabonské smlouvy pravomoci v oblasti investic. Jde o značný pokrok při vypořádání se s nedořešenými obavami, ale urovnávání sporů mezi investorem a státem se musí dále vyvíjet.

1.4 Vedle zásady „doložky nejvyšších výhod“ a pokrytí, jež Komise obvykle zahrnuje, pokud jde o kompenzaci v případě války, revoluce atd., EHSV požaduje, aby ochrana investorů v rámci mezinárodní investiční dohody, a tedy otevřená pro uplatnění mechanismu urovnávání sporů mezi investorem a státem, byla omezena na čtyři druhy hmotněprávní ochrany:

- zákaz diskriminace na základě státní příslušnosti investora;
- minimální standard zacházení, obvykle označovaného jako „spravedlivé a rovné“;
- okamžité, přiměřené a účinné odškodnění v případě vyvlastnění (nediskriminační povahy a s řádným procesem);
- umožnění převodu finančních prostředků souvisejících s investicí.

1.5 V průběhu času bylo při uplatňování mechanismu urovnávání sporů mezi investorem a státem poukázáno na několik případů skutečného a domnělého zneužití, jimiž je třeba se zabývat. Mechanismus urovnávání sporů mezi investorem a státem je třeba aktualizovat. Výbor vítá čtyři oblasti k další analýze týkající se ochrany investic a urovnávání sporů mezi investorem a státem, které v lednu 2015 Komise určila na základě veřejné konzultace o ochraně investic a urovnávání sporů mezi investorem a státem v rámci TTIP poté, co byly zařazeny do mandátu pro jednání jednomyslně uděleného členskými státy.

1.5.1 Jde o tyto oblasti:

- ochrana práva státu na regulaci;
- vytvoření a fungování rozhodčích soudů;
- přezkum rozhodnutí v rámci urovnávání sporů mezi investorem a státem prostřednictvím odvolacího mechanismu;
- vztah mezi mechanismem urovnávání sporů mezi investorem a státem a vnitrostátními soudními systémy.

1.5.2 Výbor považuje řádnou ochranu **práva státu na regulaci** za nejpodstatnější a případné přetrvávající nejasnosti by měly být odstraněny. Jak bylo uvedeno ve stanovisku Výboru k TTIP ⁽²⁾, je „zásadní, aby jakékoli ustanovení o ISDS navrhované v rámci TTIP neomezovalo schopnost členských států EU provádět regulaci ve veřejném zájmu“. Předchozí mezinárodní investiční dohody byly vypracovány primárně s potřebou chránit investice. Jak komplexní dohoda o hospodářské a obchodní spolupráci, tak dohoda se Singapurem zpřísnily klíčové definice, aby se zabránilo svévolnému výkladu, a v preambuli každé z dohod se konkrétně zmínilo právo na regulaci. EHSV se domnívá, že toto právo by nyní mělo být začleněno do hlavní části příslušného textu jako konkrétní článek každé takové dohody.

1.5.3 Je nezbytné, aby **rozhodčí soudci zasedající v soudech pro urovnávání sporů mezi investorem a státem** byli zcela nestranní a nepodléhali střetu zájmů. Výbor požaduje, aby všichni rozhodčí soudci byli povinně vybíráni ze seznamu, který předem stanoví smluvní strany příslušné dohody, a aby pro tyto rozhodčí soudce byly stanoveny jasné kvalifikace, zejména že jsou kvalifikováni pro výkon soudní funkce a mají prokazatelné odborné znalosti v příslušných oblastech mezinárodního práva.

⁽¹⁾ Také tuto dohodu je třeba nejprve ratifikovat, navíc byla právně napadnuta u Evropského soudního dvora, zda se nejedná o „smíšenou“ dohodu, která vyžaduje schválení parlamenty všech členských států.

⁽²⁾ Stanovisko EHSV na téma *Transatlantické obchodní vztahy a pohled EHSV na posílenou spolupráci a případnou dohodu o volném obchodu mezi EU a USA*, 4. června 2014, Úř. věst. C 424, 26.11.2014, s. 9.

1.5.4 Rovněž odvolací mechanismus je nezbytný – soudní řízení bez práva na odvolání je zcela oprávněně velmi zřídka, ačkoliv v současných mezinárodních investičních dohodách existuje. EHSV konstatuje, že v původních pokynech pro jednání o TTIP byl zmíněn odvolací mechanismus. Provedení tohoto mechanismu bude zásadně důležité, včetně způsobů jmenování členů, jejich kvalifikace a odměňování a rovněž lhůt, které mají být uplatněny. Měl by se také zabývat nesprávným právním posouzením a nesprávným posouzením skutkového stavu. Je třeba včas zvážit, zda by z dvoustranného mechanismu bylo možné vytvořit mnohostranný mechanismus, třeba podle vzoru odvolacího orgánu WTO. Podobný mechanismus bude znamenat náklady navíc, to by však mělo být zohledněno.

1.5.5 Obtížnější bude vyřešit vztah mezi **mechanismem urovnávání sporů mezi investorem a státem a vnitrostátními soudními systémy**. Mezinárodní investiční dohody jsou mezinárodní dohody a vnitrostátní soudy nemusí být nutně způsobilé vykládat záležitosti mezinárodního práva. I ten nejlepší systém může zakolísat, ale mělo by se zabránit předkládání dvojích nároků. Potenciální strany vedoucí spor by měly provést konečnou volbu na začátku řízení, jinak ztratí právo obrátit se na vnitrostátní soudy, jakmile uplatní mechanismus urovnávání sporů mezi investorem a státem.

1.6 Mnohostranný **mezinárodní soud** je dlouhodobější odpovědí. Je třeba ji rozvíjet souběžně s rozvojem mechanismu urovnávání sporů mezi investorem a státem v rámci TTIP i jinde. Je zcela nezbytné, aby byla zachována určitá forma mezinárodní ochrany investorů, zatímco se bude o takovém mezinárodním orgánu jednat a bude probíhat jeho zřizování.

1.6.1 Je důležité, aby bylo zajištěno kritické množství potřebné pro zřízení mezinárodního soudu jako dlouhodobějšího cíle pro urovnávání investičních sporů. Všeobecná přijatelnost takového mezinárodního odvolacího mechanismu by mohla pramenit z toho, že bude ustaven na základě shody, která by se měla zabývat případnými souvisejícími problémy, jimž čelí všechny nové mezinárodní instituce, včetně Mezinárodního trestního soudu.

1.6.2 EHSV varuje před názorem, aby členové skupiny G7 samostatně zahájili s ohledem na to, že jsou v současnosti všichni zapojeni do jednání o mezinárodních investičních dohodách, budování mezinárodního soudu. Kritického množství lze dosáhnout pouze tehdy, bude-li již od počátku zapojeno mnohem větší rozpětí zemí a budou-li ponechány otevřené dveře pro další země, aby se připojily ve chvíli, kdy budou mít zájem.

1.6.3 Mezitím EHSV doporučuje, aby se EU a USA angažovaly ve dvoustranném mechanismu urovnávání investičních sporů v rámci TTIP.

2. Východiska

2.1 Výbor poukazuje na to, že pokud si dvě země přejí podpořit své vzájemné hospodářské vztahy prostřednictvím mezinárodní dohody o investicích, přislíbí jedna země druhé, že investorům a investicím z druhé země zaručí určitou úroveň zacházení. Tyto dobrovolně přijaté sliby poté musí projít kompletním vnitrostátním ratifikačním procesem. Tento proces nijak neupřednostňuje zájmy podniků před právem vlád na regulaci. V zájmu právního státu je nicméně zapotřebí, aby vlády dodržely záruky, které poskytují.

2.2 Výbor uznává, že ačkoli jednající státy usilují o zahrnutí ustanovení na ochranu svých podniků před diskriminačními kroky obchodních partnerů, je nereálné, aby poškozený podnik očekával, že by se případný spor měl automaticky projednávat na mezistátní úrovni, čímž by se daná záležitost pozvedla na politickou či diplomatickou úroveň.

2.2.1 Pokud by se podniky spoléhaly na to, že EU pozvedne spory na mezistátní úroveň, mohlo by být vedeno jen velmi málo těchto sporů a menší podniky by měly menší pravděpodobnost, že budou vyslyšeny. Je nepravděpodobné, že mezi dvěma vyspělými demokratickými právními systémy bude existovat mnoho právních případů, ale pokud by se mezistátní urovnávání sporů stalo pravidlem, počet potenciálních případů by nevyhnutelně narostl, což by mělo pro státy významné dopady na zdroje.

2.2.2 Jako uvedla v souvislosti s jednáními o TTIP sama komisařka Malmström⁽¹⁾, před soudy v USA nelze uplatňovat mezinárodní právo a v USA neexistuje zákon zakazující diskriminaci zahraničních investorů. V jiných zemích mohou být vnitrostátní soudy méně důvěryhodné.

⁽¹⁾ Evropský parlament, 6. května.

2.2.3 Investice není totéž co obchod. V obchodním sporu je jasně povinností státu převzít iniciativu. Takové spory se budou pravděpodobně týkat kategorie produktů, jako jsou banány, solární panely nebo textil: dumping je klíčovou záležitostí mechanismu WTO pro urovnávání sporů.

3. Vývoj mechanismu urovnávání sporů mezi investorem a státem

3.1 Ačkoli celkový počet případů urovnávání sporů mezi investorem a státem ⁽¹⁾ zůstává nízký, uplatňování tohoto mechanismu od roku 2002 podstatně vzrostlo. Je to úměrné nárůstu celkových přímých zahraničních investic, které do roku 2013 celosvětově přesáhly 25 bilionů USD. Evropští investoři podali přibližně 50 % všech žalob od roku 2002. Značný počet z nich podaly menší nebo specializované podniky ⁽²⁾. Je důležité, aby byl jakýkoli upravený postup urovnávání sporů mezi investorem a státem přístupnější pro malé a střední podniky.

3.1.1 Ze 356 známých případů, které byly uzavřeny, bylo 25 % vyřešeno ve prospěch investorů a 37 % ve prospěch státu. Zbývající případy byly urovnány ⁽³⁾.

3.2 Kvůli domnělým i reálným problémům vyplývajícím z výsledků několika případů urovnávání sporů mezi investorem a státem na celém světě, včetně několika, které stále probíhají, je stále větší část veřejného mínění v EU vedená odbory, nevládními organizacemi a dalšími organizacemi, znepokojena jeho uplatňováním a roste opozice proti kapitole týkající se investic a urovnávání sporů mezi investorem a státem v rámci TTIP.

3.3 Výbor konstatuje, že bez reformy mechanismu urovnávání sporů mezi investorem a státem a zahrnutí kapitoly o investicích do TTIP se dosavadní opatření obsažená v 1 400 dvoustranných dohodách o investicích, jež si vyjednaly jednotlivé členské státy (s výjimkou Irska), a zejména v dohodách s USA, k nimž již dříve dospělo devět členských států, pochopitelně nezmění a budou i nadále platná.

Výsledek hlasování

hlasů pro:	94
hlasů proti:	191
hlasování se zdrželo:	25

⁽¹⁾ 610 případů do konce roku 2014.

⁽²⁾ Stockholmská obchodní komora oznámila, že ze 100 případů ukončených v letech 2006–2011 bylo 22 % předloženo malými a středními podniky; také BDI oznámila, že asi 30 % případů předložených německými podniky pocházelo od malých a středních podniků.

⁽³⁾ Evropská komise, Factsheet on ISDS, 3. října 2013.

III

(Přípravné akty)

EVROPSKÝ HOSPODÁŘSKÝ A SOCIÁLNÍ VÝBOR

508. PLENÁRNÍ ZASEDÁNÍ ESHV VE DNECH 27. A 28. KVĚTNA 2015

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu směrnice Rady, kterou se mění směrnice 2011/16/EU, pokud jde o povinnou automatickou výměnu informací v oblasti daní

(COM(2015) 135 final – 2015/0068 (CNS))

a k návrhu směrnice Rady, kterou se zrušuje směrnice Rady 2003/48/ES

(COM(2015) 129 final – 2015/0065 (CNS))

(2015/C 332/07)

Hlavní zpravodaj: Petru Sorin DANDEA

Dne 31. března 2015 se Rada Evropské unie, v souladu s článkem 115 Smlouvy o fungování Evropské unie, rozhodla konzultovat Evropský hospodářský a sociální výbor ve věci

„návrhu směrnice Rady, kterou se mění směrnice 2011/16/EU, pokud jde o povinnou automatickou výměnu informací v oblasti daní“

[COM(2015) 135 final – 2015/0068 (CNS)]

a

„návrhu směrnice Rady, kterou se zrušuje směrnice Rady 2003/48/ES“

[COM(2015) 129 final – 2015/0065 (CNS)].

Dne 17. března 2015 předsednictvo Výboru pověřilo specializovanou sekci Hospodářská a měnová unie, hospodářská a sociální soudržnost přípravou podkladů Výboru na toto téma.

Vzhledem k naléhavé povaze práce Evropský hospodářský a sociální výbor jmenoval pana Petru Sorina Dandeu hlavním zpravodajem na 508. plenárním zasedání, které se konalo ve dnech 27. a 28. května 2015 (jednání dne 27. května 2015), a přijal následující stanovisko 148 hlasy pro, 11 hlasů bylo proti a 15 členů se zdrželo hlasování.

1. Závěry a doporučení

1.1. Výbor vítá návrh směrnice předložený Evropskou komisí, který je pokračováním provádění opatření obsažených v akčním plánu pro posílení boje proti daňovým podvodům a únikům ⁽¹⁾.

⁽¹⁾ COM(2012) 722 final – Akční plán pro posílení boje proti daňovým podvodům a únikům.

1.2. EHSV souhlasí se zařazením informací o předběžných daňových rozhodnutích a předběžných režimech převodních cen do systému automatické výměny informací, jenž je upraven směrnicí Rady 2011/16/EU. Tyto informace jsou v některých situacích využívány podniky s přeshraniční činností pro budování struktur, jež vedou k oslabování daňové základny v členských státech a k narušení účinnosti vnitřního trhu.

1.3. EHSV je proti vyhýbání se daňovým povinnostem, jež sice není nezákonné, představuje však nemorální praxi umožňující podnikům, které ji používají, odvádět daně, jež jsou v absolutních číslech mnohem nižší než ty, které odvádějí jednotlivci nebo malé a střední podniky.

1.4. EHSV se domnívá, že opatření uvedená v návrhu směrnice mohou vést k významnému snížení ztrát příjmů členských států, a proto doporučuje, aby byla přijata co nejdříve.

1.5. Informace o předběžných daňových rozhodnutích nebo předběžných režimech převodních cen jsou velmi důležité a mohou pomoci členským státům při odhalování uměle vytvořených transakcí. EHSV však upozorňuje na skutečnost, že právní kvalifikace transakce jako uměle vytvořené se může v mnoha případech ukázat jako obtížně proveditelná, a proto doporučuje, aby členské státy usilovaly o co nejsprávnější provedení ustanovení návrhu směrnice.

1.6. EHSV doporučuje Evropské komisi, aby zintenzivnila vyjednávání na úrovni OECD s cílem schválit normu v oblasti oslabování daňové základny a přesouvání zisku a zahrnout do ní ustanovení obsažená v návrhu směrnice. Spolu s normou v oblasti automatické výměny informací půjde o nejužitečnější nástroje v celosvětovém měřítku pro boj proti daňovým únikům a vyhýbání se daňovým povinnostem.

1.7. EHSV vítá návrh Komise na zrušení směrnice Rady 2003/48/ES (směrnice o zdanění příjmů z úspor). Směrnice Rady 2014/107/EU, kterou se mění směrnice 2011/16/EU, zahrnuje všechny finanční produkty, včetně produktů, na něž se vztahuje směrnice o zdanění příjmů z úspor. Účelem návrhu na zrušení směrnice je zabránit souběžnému uplatňování dvou norem a zjednodušit právní předpisy.

2. Návrhy Komise

2.1. Dne 18. března 2015 předložila Evropská komise tři sdělení⁽²⁾, jejichž účelem je provádění opatření uvedených v akčním plánu pro posílení boje proti daňovým podvodům a daňovým únikům⁽³⁾. První z nich, COM(2015) 135 final, je návrh směrnice Rady, kterou se mění směrnice 2011/16/EU o správní spolupráci v oblasti daní. Druhé sdělení, COM(2015) 136 final, popisuje dosažený pokrok a opatření, která Komise zamýšlí přijmout za účelem zvýšení daňové transparentnosti. Třetí sdělení, COM(2015) 129 final, je návrh směrnice Rady, kterou se zrušuje směrnice Rady 2003/48/ES (směrnice o zdanění příjmů z úspor).

2.2. Prostřednictvím návrhu směrnice, kterou se mění směrnice 2011/16/EU, chce Komise zajistit komplexní a účinnou správní spolupráci mezi správci daně tím, že stanoví povinnou automatickou výměnu informací o předběžných rozhodnutích v přeshraničních věcech a o předběžných režimech převodních cen používaných podniky. Tato praxe může v některých případech vést k nízké úrovni zdanění v členském státě, který vydává rozhodnutí, a zároveň může být příčinou značného snížení příjmů ke zdanění v jiných členských státech.

⁽²⁾ COM(2015) 135 final – návrh směrnice Rady, kterou se mění směrnice 2011/16/EU, pokud jde o povinnou automatickou výměnu informací v oblasti daní.

COM(2015) 136 final – sdělení Komise Evropskému parlamentu a Radě o daňové transparentnosti v boji proti daňovým únikům a vyhýbání se daňové povinnosti.

COM(2015) 129 final – návrh směrnice Rady, kterou se zrušuje směrnice Rady 2003/48/ES.

⁽³⁾ COM(2012) 722 final – Akční plán pro posílení boje proti daňovým podvodům a únikům.

2.3. Návrh směrnice Rady, kterou se zrušuje směrnice Rady 2003/48/ES (směrnice o zdanění příjmů z úspor) je nezbytný, neboť přijetím směrnice Rady 2014/107/EU ze dne 9. prosince 2014, kterou se mění směrnice 2011/16/EU, pokud jde o povinnou automatickou výměnu informací v oblasti daní, jež do evropských právních předpisů zavádí celosvětový standard pro automatickou výměnu informací o finančních účtech, se bude tato směrnice vztahovat kromě jiných kategorií příjmů i na úspory. Z tohoto důvodu je třeba zrušit směrnici o zdanění příjmů z úspor, aby se zabránilo souběžnému uplatňování dvou norem, což by pro podniky mohlo znamenat nepřiměřenou dodatečnou administrativní zátěž.

2.4. Sdělení Komise Evropskému parlamentu a Radě o daňové transparentnosti v boji proti daňovým únikům a vyhýbání se daňové povinnosti ukazuje pokrok dosažený při provádění opatření uvedených v akčním plánu pro posílení boje proti daňovým podvodům a daňovým únikům. Komise rovněž představuje opatření, která by mohla být provedena v budoucnosti.

3. Obecné připomínky

3.1. Návrhem směrnice, kterou se mění směrnice 2011/16/EU o správní spolupráci v oblasti daní, Komise pokračuje v provádění opatření obsažených v akčním plánu pro posílení boje proti daňovým podvodům a únikům, který předložila na žádost Evropské rady na konci roku 2012. EHSV ve svém stanovisku ⁽⁴⁾ uvítal předložení tohoto plánu a vyjádřil podporu Komisi v boji proti těmto jevům, které ovlivňují vnitřní trh.

3.2. Účelem navrhované směrnice je zahrnout mezi informace, které podléhají povinné automatické výměně, předběžná daňová rozhodnutí s přeshraničním prvkem a předběžné režimy převodních cen s přeshraničním prvkem. Podniky od správců daně tato rozhodnutí často požadují, aby získaly potvrzení o legálnosti obchodních operací. Daňová rozhodnutí sama o sobě nepředstavují problém a využívá je mnoho členských států. Daňová rozhodnutí však někdy používají podniky při vytváření struktur umožňujících snížit daňovou povinnost, což vede k oslabování daňové základy členských států a narušení účinnosti vnitřního trhu. EHSV souhlasí se zahrnutím těchto informací mezi ty, jež podléhají povinné automatické výměně informací, protože jsou pro členské státy nezbytné v jejich úsilí bojovat proti agresivnímu daňovému plánování.

3.3. Změny navrhované Komisí umožní členským státům, aby identifikovaly případné postupy uplatňované podniky, jež vedou ke snižování daňové základny daného státu, např. uplatňováním převodních cen, které vedou k nižšímu zdanění příjmů v jiných jurisdikcích než těch, v jejichž rámci byly vytvořeny. EHSV se již mnohokrát vyslovil proti těmto praktikám, které sice nejsou nezákonné, jsou však nemorální, protože nutí členské státy zvyšovat míru zdanění malých daňových poplatníků, ať již se jedná o podniky či fyzické osoby, které nakonec v absolutním vyjádření platí vyšší daně než velké podniky.

3.4. Komise uznává, že vyhýbání se daňovým povinnostem, daňové podvody a daňové úniky mají významný přeshraniční rozměr, přičemž faktory, jež to umožňují, jsou globalizace a zvyšování mobility daňových poplatníků. EHSV se domnívá, že opatření uvedená v návrhu směrnice mohou vést k významnému snížení ztrát příjmů členských států, a proto doporučuje, aby byla přijata co nejdříve.

3.5. Zahrnutí úspor mezi kategorie příjmů podléhajících povinné automatické výměně informací, která je upravena směrnicí o správní spolupráci v oblasti daní, zjednodušuje regulační režim a zároveň zvyšuje transparentnost zdaňování. EHSV souhlasí s návrhem směrnice, kterou se zrušuje směrnice Rady 2003/48/ES (směrnice o zdanění příjmů z úspor), jejíž účel přebírá a rozšiřuje směrnice Rady 2014/107/EU, kterou se mění směrnice 2011/16/EU, pokud jde o povinnou automatickou výměnu informací v oblasti daní.

⁽⁴⁾ Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru ke sdělení Komise Evropskému parlamentu a Radě – Akční plán pro posílení boje proti daňovým podvodům a únikům (Úř. věst. C 198, 10.7.2013, s. 34).

4. Konkrétní připomínky

4.1. Agresivní daňové plánování prosazované některými podniky s přeshraniční činností vytváří pro rozpočty členských států ztráty v řádu stovek miliard eur ročně. EHSV souhlasí se zahrnutím předběžných daňových rozhodnutí a také předběžných režimů převodních cen vydaných orgány členských států mezi informace, které jsou předmětem povinné výměny informací upravené v čl. 8 písm. a) směrnice 2011/16/EU, a domnívá se, že tato změna je nezbytným krokem pro dosažení větší daňové transparentnosti a boj proti tomuto negativnímu jevu.

4.2. Skutečnost, že členské státy budou mít v souladu s ustanoveními návrhu směrnice přístup k informacím ohledně těchto dvou druhů rozhodnutí, nezajišťuje odstranění postupů používaných podniky s cílem vyhnout se placení daní. Tyto postupy ve většině případů využívají mezery v právních předpisech členských států nebo existující nesoulad mezi různými vnitrostátními právními předpisy. EHSV doporučuje, aby Komise a členské státy usilovaly o zjednodušení a harmonizaci stávajícího právního rámce na evropské i vnitrostátní úrovni.

4.3. Informace o předběžných daňových rozhodnutích nebo předběžných režimech převodních cen jsou velmi důležité a mohou pomoci členským státům při odhalování uměle vytvořených transakcí. Uplatněním obecného pravidla proti zneužívání stanoveného směrnicí 2011/96/EU (směrnice o společném systému zdanění mateřských a dceřiných společností z různých členských států), budou členské státy schopny kompenzovat ztrátu daňových příjmů v důsledku uměle vytvořené transakce. EHSV však upozorňuje na skutečnost, že právní kvalifikace transakce jako uměle vytvořené se může v mnoha případech ukázat jako obtížně proveditelná.

4.4. EHSV připomíná návrh, který předložil ve svém dřívějším stanovisku, aby členské státy zavedly postup, kterým by se podnikům, jež využívají vyhýbání se daňovým povinnostem nebo provádějí své operace prostřednictvím jurisdikcí známých jako daňové ráje, zakázal přístup k veřejným a evropským finančním prostředkům.

4.5. Vzhledem k velkému objemu informací, které budou předmětem povinné automatické výměny informací, a s ohledem na doplnění o další informace nad rámec těch, které jsou již stanoveny v článku 8, EHSV doporučuje, aby členské státy zajistily lidské zdroje a informační technologie nezbytné pro správné provádění ustanovení obsažených v návrhu směrnice. EHSV rovněž považuje za nezbytné vzdělávat pracovníky vnitrostátních daňových orgánů, kteří mají pravomoci v oblasti povinné automatické výměny informací, aby dokázali správně používat formuláře, které budou vypracovány společně s Komisí a usnadní výměnu informací, ale také jejich registraci v budoucím centrálním registru, který bude spravovat Komise.

4.6. V důsledku změn provedených v roce 2013, ale i změn předložených v tomto návrhu směrnice, stanoví směrnice 2011/16/EU výměnu informací pro všechny hlavní druhy příjmů fyzických osob a mnohem více druhů příjmů právnických osob. To znamená, že členské státy budou mít k dispozici informace o příjmech vytvořených na území Evropské unie. Postupy, které podniky vytvořily na podporu agresivního daňového plánování, v mnoha případech zahrnují jurisdikce nebo území nacházející se mimo EU. Protože je stávající návrh směrnice předložený Komisí ambicióznější než návrh normy v oblasti oslabování daňové základny a přesouvání zisku, o kterém se jedná na úrovni OECD, doporučuje EHSV Komisi a členským státům zvýšit snahu o spolupráci, aby se norma v oblasti oslabování daňové základny a přesouvání zisku spolu s normou v oblasti automatické výměny informací staly skutečnými celosvětovými normami.

4.7. EHSV vítá návrh Komise na zrušení směrnice Rady 2003/48/ES (směrnice o zdanění příjmů z úspor). Jak již bylo uvedeno, směrnice Rady 2014/107/EU, kterou se mění směrnice 2011/16/EU, zahrnuje prakticky všechny finanční produkty, včetně produktů, na něž se vztahuje směrnice o zdanění příjmů z úspor. Účelem tohoto návrhu směrnice je vyvarovat se souběžnému uplatňování dvou norem pro výměnu informací o finančních účtech. Takto se dosáhne zjednodušení právních předpisů v oblasti daní, ale i zvýšení jejich transparentnosti.

V Bruselu dne 27. května 2015.

předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Henri MALOSSE

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu rozhodnutí Rady o hlavních směrech politik zaměstnanosti členských států

(COM(2015) 098 final – 2015/0051 (NLE))

(2015/C 332/08)

Zpravodaj: Carlos Manuel TRINDADE

Spoluzpravodajka: Vladimíra DRBALOVÁ

Dne 10. března 2015 se Rada, v souladu s článkem 148 Smlouvy o fungování Evropské unie, rozhodla konzultovat Evropský hospodářský a sociální výbor ve věci

„návrhu rozhodnutí Rady o hlavních směrech politik zaměstnanosti členských států“

(COM(2015) 098 final – 2015/0051 (NLE)).

Specializovaná sekce Zaměstnanost, sociální věci, občanství, kterou Výbor pověřil přípravou podkladů na toto téma, přijala stanovisko dne 7. května 2015.

Na 508. plenárním zasedání, které se konalo ve dnech 27. a 28. května 2015 (jednání dne 27. května), přijal Evropský hospodářský a sociální výbor následující stanovisko 109 hlasy pro, 9 hlasů bylo proti a 4 členové se zdrželi hlasování.

1. Závěry a doporučení

1.1. Dlouhá a stále trvající hospodářská krize v EU má velmi negativní dopad na úroveň zaměstnanosti, a to zejména na dlouhodobou nezaměstnanost, a navzdory vynaloženému úsilí a přijatým opatřením je příčinou pomalého a obtížného přechodu mladých lidí ze vzdělávacího systému na trh práce a míry chudoby v převážné většině členských států. Namísto konvergence ekonomik se ještě prohlubují rozdíly mezi členskými státy a mezi jejich regiony. EHSV považuje tuto situaci za nepřijatelnou a doporučuje, aby Komise spolu s členskými státy stanovila podrobné krátkodobé cíle a opatření za účelem zvrácení této situace.

1.2. EHSV vítá, že Evropská komise pozměnila hlavní směry politik zaměstnanosti pro rok 2015 tak, aby odrážely aktuální situaci a řešily řadu stávajících hospodářských a sociálních nedostatků.

1.3. Zejména proto, že existuje silná interakce mezi hlavními směry hospodářských politik členských států a Unie a hlavními směry politik zaměstnanosti, žádá EHSV Komisi a členské státy, aby v zájmu úplného splnění cílů strategie Evropa 2020 urychleně provedly nezbytné změny své hospodářské, finanční a sociální politiky, jež budou vycházet ze strukturálních reforem.

1.4. EHSV uvítal balíček opatření v oblasti sociálních investic ⁽¹⁾ a ocenil spuštění záruk pro mladé lidi a předložil návrhy na jejich zlepšení ⁽²⁾. Tyto příspěvky EHSV zůstávají v platnosti a Komise by jim v rámci evropského semestru měla věnovat náležitou pozornost. Členské státy mají zásadně důležitou úlohu ve zvyšování veřejných investic za účelem vytváření pracovních míst a rozměr „zaměstnanosti“ musí být uznán jako důležité kritérium pro výběr návrhů při zadávání veřejných zakázek.

1.5. EHSV se domnívá, že nové hlavní směry politik zaměstnanosti musí odstranit nedostatky a vyvolat silnou angažovanost všech hospodářských a sociálních subjektů, pokud jde o přípravu vhodných a realistických politik, pomocí nichž by se zvýšil růst a konkurenceschopnost a které by vedly k tvorbě pracovních míst, aby došlo k realizaci strategie Evropa 2020 (a inteligentního a udržitelného růstu podporujícího začlenění) a zlepšily se životní podmínky evropských občanů a došlo přitom k jejich harmonizaci.

⁽¹⁾ Úř. věst. C 226, 16.7.2014, s. 21.

⁽²⁾ SOC/522, 18.3.2015 – stanovisko EHSV Iniciativa na podporu zaměstnanosti mladých lidí – předběžné platby (dosud nezveřejněno v Úředním věstníku).

1.6. EHSV je hluboce znepokojen tím, že se v EU pokračuje v úsporných opatřeních, která zabrání dosažení cílů zaměstnanosti a snižování chudoby. Výbor je v této souvislosti překvapen, že Komise jak ve společné zprávě o zaměstnanosti, tak v hlavních směrech politik zaměstnanosti zcela přehlíží nebezpečí toho, že nízká inflace přejde do deflace. Zasaženy byly obzvláště některé skupiny, jako jsou mladí lidé, osoby s nízkou kvalifikací, dlouhodobě nezaměstnaní, ženy, osoby se zdravotním postižením, migranti, děti, Romové a domácnosti s jedním rodičem. EHSV shledává, že hlavní směry politik zaměstnanosti dostatečně nezohledňují potřebu učinit z boje proti nezaměstnanosti a boje proti chudobě ústřední cíle politiky EU a členských států.

1.6.1. EHSV se domnívá, že EU selhala ve schopnosti vytvářet a nabízet pracovní příležitosti – EU a členským státům zbývá ještě náležitě a naléhavě vyřešit různé problémy:

- a) přetrvávající vysoká míra nezaměstnanosti v mnoha členských státech;
- b) nepřijatelně vysoká nezaměstnanost mladých lidí;
- c) znepokojující míra dlouhodobé nezaměstnanosti;
- d) rostoucí segmentace trhu práce a neustálý růst počtu nestandardních smluv;
- e) špatná kvalita nových pracovních míst;
- f) vysoké riziko sociálního vyloučení a segregace, zejména dětí, Romů, přistěhovalců a bezdomovců, jež vede ke ztrátě kontaktu s trhem práce a růstu chudoby;
- g) zvyšující se počet osob s nízkou mzdou a růst „chudoby zaměstnaných“;
- h) rostoucí nerovnosti mezi jednotlivými členskými státy i v jejich rámci;
- i) nízká mobilita pracovníků v rámci EU;
- j) přetrvávající nerovnost mezi muži a ženami a vyšší riziko chudoby u žen;
- k) nedostatečný soulad mezi nabídkou a poptávkou po pracovních místech v důsledku neadekvátních dovedností a nízká míra přechodu ze školy do zaměstnání;
- l) nedostatečné zapojení sociálních partnerů a občanské společnosti do politik na trhu práce.

1.6.2. V hlavních směrech by měly být stanoveny kvantifikované cíle v oblasti zaměstnanosti a snižování chudoby, které by měly být doplněny měřitelnými cíli pro zranitelné skupiny. Cíle členských států musí být – s přihlédnutím ke specifickým podmínkám natolik ambiciózní, aby mohla EU dosáhnout cílů vytyčených pro celý evropský prostor.

1.6.3. EHSV je toho názoru, že chybějící krátkodobá a střednědobá kvantifikace v hlavních směrech odráží oslabení evropského přístupu v oblasti zaměstnanosti a chudoby. To, že bylo stanovení cílů ponecháno výhradně na členských státech, povede k jejich menšímu zapojení do politik zaměstnanosti a boje proti chudobě a sociálnímu vyloučení.

1.6.4. EHSV naléhá na Komisi, aby podporovala sociální ekonomiku jako jeden z prostředků rozšíření příležitostí na trhu práce pro nezaměstnané a zranitelné skupiny, a doporučuje členským státům, aby v dlouhodobém horizontu vyčlenily odpovídající finanční prostředky.

1.6.5. EHSV sdílí tvrzení Komise, že malé a střední podniky mají i nadále omezený přístup k financování, což představuje velkou překážku pro vytváření pracovních míst. Dodává, že vývoj politiky ECB se neprojevil ve zlepšení podmínek financování v reálné ekonomice, což EHSV znepokojuje. EU a členské státy by této skutečnosti měly věnovat zvláštní pozornost. Je potřeba lépe využít potenciál malých a středních podniků pro tvorbu pracovních míst, a to prostřednictvím zlepšení přístupu k financování, nových informačních a komunikačních technologií a tržních příležitostí, přičemž je třeba mít na paměti úlohu středních a velkých podniků v tomto procesu.

1.6.6. EHSV je přesvědčen, že k obnově růstu v zájmu zlepšení na trhu práce je především nutné posílit domácí poptávku, zejména prostřednictvím vysokých veřejných investic jakožto katalyzátoru soukromých investic. To je způsob, jak Evropu přiblížit jejímu cíli plné zaměstnanosti, jenž je pro EHSV i nadále zásadní.

1.6.7. EHSV se domnívá, že klíčovou roli při zlepšování kvality na trzích práce mohou hrát sociální aspekty zadávání veřejných zakázek. Jakékoliv veřejná zakázka musí zahrnovat ustanovení zakazující dodavateli nebo jeho subdodavatelům používat nejisté pracovní smlouvy, vynucovanou samostatnou výdělečnou činnost nebo velmi dlouhé lhůty splatnosti faktur.

1.6.8. EHSV naléhá na členské státy, aby efektivněji zapojily sociální partnery do politik regulace trhu práce, zejména do podpory kolektivního vyjednávání, posílení aktivních politik na trhu práce, snížení segmentace trhu práce a zvýšení investic do lidského kapitálu, aby bylo možné čelit sociálním rizikům a dosáhnout většího sociálního začlenění.

1.6.9. EHSV žádá, aby byl text návrhu hlavních směrů politik zaměstnanosti změněn, a to následujícím způsobem:

- hlavní směr 5: doplnit do první věty „(...) omezit překážky bránící podnikům najímat pracovníky, **podporovat stabilitu zaměstnání a kvalitu pracovních míst** (...)“ a na konec této věty „**a vyžadovat ambiciózní používání sociálních investic ke stimulaci zaměstnanosti**“;
- hlavní směr 6: doplnit **konkrétní měřitelný cíl pro boj proti nezaměstnanosti mladých lidí a pravidelné hodnocení toho, zda jsou zdroje využívány účinným způsobem**;
- hlavní směr 7:
 - do navrhování a provádění příslušných reforem je nutné více zapojit sociální partnery a občanskou společnost, a **to v souladu s vnitrostátními specifiky a za respektování samostatnosti vnitrostátních sociálních partnerů**;
 - na konec prvního odstavce hlavního směru 7 doplnit: „Veřejné orgány musí jít příkladem, co se týče kvality pracovních míst, a při zadávání veřejných zakázek zachovávat především sociální aspekty, zejména nábor dlouhodobě nezaměstnaných nebo osob vyloučených z trhu práce.“;
 - doplnit definici „kvalitních pracovních příležitostí“ takto: „Mělo by být zajištěno vytváření kvalitních pracovních příležitostí z hlediska **spravedlivých platů/odpovídajících mezd, stabilních pracovních právních vztahů a zastoupení zaměstnanců**, socioekonomického zabezpečení, (...)“ a změnit název hlavního směru takto: „Zlepšení fungování trhů práce za účelem tvorby kvalitních pracovních míst“;
- hlavní směr 8: **odstranit návrh automaticky v členských státech přizpůsobovat zákonem stanovený věk odchodu do důchodu střední délce života a zařadit do něj naopak potřebu stimulovat opatření, která by přiblížila skutečný a zákonný věk odchodu do důchodu.**

2. Úvod

2.1. V roční analýze růstu ⁽³⁾, již se zahajuje pátý evropský semestr, doporučuje Komise pro hospodářské a sociální politiky Evropské unie v roce 2015 tři hlavní pilíře: koordinovanou podporu investic, obnovený závazek ke strukturálním reformám a úsilí o fiskální odpovědnost.

⁽³⁾ COM(2014) 902 final.

2.2. Součástí balíčku dokumentů, které byly zveřejněny spolu s roční analýzou růstu, je také společná zpráva o zaměstnanosti ⁽⁴⁾, která zkoumá vývoj zaměstnanosti a sociální situace v Evropě na základě provádění hlavních směrů politik zaměstnanosti, národních programů reforem a doporučení pro jednotlivé země na vnitrostátní úrovni.

2.3. V roce 2014 činil růst HDP v EU 1,3 % a v eurozóně 0,8 %. V roce 2015 bude růst o něco vyšší (1,5 % a 1,1 %) a v roce 2016 se očekává zlepšení (2,0 % a 1,7 %). Rychlejšímu růstu v EU brání určité vnitřní faktory. Hlavními obavami se staly trvalé riziko nízkého růstu, blízkého „nulové inflaci“, a vysoké míry nezaměstnanosti.

2.4. EHSV plně souhlasí s tím, že hospodářské oživení v Evropě ztěžují nízké investice. Vítá proto záměr Komise zlepšit konkurenceschopnost a stimulovat investice za účelem tvorby pracovních míst, a konstatuje, že investiční plán pro EU ⁽⁵⁾ je sice krok správným směrem, ale je příliš omezený, neboť přehlíží potřebu vysokých veřejných investic – počítá pouze s investicemi do infrastruktury a zapomíná na sociální investice ⁽⁶⁾. EHSV doporučuje, aby se budoucí veřejné investice nepovažovaly pro účely výpočtu schodku za výdaje podle fiskálních pravidel EU, a trvá na tom, že jsou zapotřebí nové přístupy k získávání prostředků a že se musí vyrovnávat přebytek zdrojů v některých členských státech s jejich nedostatkem v jiných členských státech.

2.5. EHSV v tomto stanovisku opakuje doporučení uvedená ve svých předchozích stanoviscích ⁽⁷⁾, která Komise nevzala náležitě v úvahu.

3. Přetrvávající vysoká míra nezaměstnanosti (včetně dlouhodobé nezaměstnanosti a nezaměstnanosti mladých lidí), chudoby a sociálních nerovností v EU

3.1. V této kapitole jsou prezentovány nejdůležitější aspekty společné zprávy o zaměstnanosti ⁽⁸⁾, jimiž se vyznačuje současná sociální situace v EU.

3.2. Evropa stále čelí mimořádně kritické situaci, pokud jde o **nezaměstnanost** ⁽⁹⁾, s výraznými rozdíly mezi členskými státy. V Evropské unii je v současné době 24,1 mil. nezaměstnaných a míra nezaměstnanosti se pohybuje od 4,8 % v Německu a 4,9 % v Rakousku po 23,7 % ve Španělsku a 25,8 % v Řecku.

3.2.1. Mezi prvním čtvrtletím roku 2008 a roku 2014 ⁽¹⁰⁾ klesl počet pracovních míst na plný úvazek o 8,1 milionu, neustále se však zvyšoval počet míst na částečný úvazek (více než 4 mil.). Uznává se dále, že nejvíce se změny dotkly dočasných pracovních míst (neobnovení smlouvy).

3.2.2. Nadále se zvyšuje dlouhodobá nezaměstnanost – za poslední rok vzrostla ze 45 % na 49 % celkové nezaměstnanosti. V Evropě se zvýšila rizika marginalizace, neboť „jeden z pěti dlouhodobě nezaměstnaných v EU nikdy nepracoval a tři ze čtyř jsou mladí lidé ve věku méně než 35 let“ ⁽¹¹⁾.

3.2.3. Nejvíce zasažení zvyšující se nezaměstnaností jsou mladí lidé ⁽¹²⁾ a pracovníci s nízkou kvalifikací: míra nezaměstnanosti u nich je téměř dvojnásobná než celková míra nezaměstnanosti. Míra nezaměstnanosti mladých lidí se pohybuje od 7,6 % v Německu a 9,1 % v Rakousku po 50,7 % v Řecku a 53,7 % ve Španělsku.

⁽⁴⁾ COM(2014) 906 final.

⁽⁵⁾ COM(2014) 903 final.

⁽⁶⁾ ECO/374, 19.3.2015 – Investiční plán pro Evropu (dosud nezveřejněno v Úředním věstníku).

⁽⁷⁾ Úř. věst. C 133, 9.5.2013, s. 77. Úř. věst. C 11, 15.1.2013, s. 65. Úř. věst. C 143, 22.5.2012, s. 94. Úř. věst. C 21, 21.1.2011, s. 66.

⁽⁸⁾ COM(2014) 906 final.

⁽⁹⁾ Přestože míra nezaměstnanosti v EU-28 klesla od prosince 2013 do prosince 2014 o 0,3 procentního bodu, dosahovala 9,9 % (11,4 % v eurozóně).

⁽¹⁰⁾ COM(2014) 906 final.

⁽¹¹⁾ Tamtéž.

⁽¹²⁾ Míra nezaměstnanosti mladých lidí sice ve srovnání s prosincem 2013 klesla o 1,7 procentního bodu, i tak však v prosinci 2014 činila v EU-28 21,4 % (v eurozóně pak 23 %).

3.3. Tento vývoj míry nezaměstnanosti se odráží také v **míře zaměstnanosti** EU, jež i nadále vykazuje negativní trend⁽¹³⁾. Cíle ve výši 75 %, stanoveného pro rok 2020, je tak prakticky nemožné dosáhnout. Kromě toho můžeme zaznamenat značnou nerovnováhu ve vývoji zaměstnanosti mezi jednotlivými segmenty trhu práce, jednotlivými členskými státy a jejich regiony.

3.3.1. V roce 2013 dosahovaly nejnižších měr zaměstnanosti členské státy na jihu Evropy. Mezi lety 2008 a 2013 se v řadě členských států na jihu citelně snížila míra zaměstnanosti, zatímco v některých členských státech na severu vzrostla nebo zůstala stejná.

3.3.2. Míra zaměstnanosti mladých lidí (15–24 let) klesla mezi lety 2008 a 2013 o pět procentních bodů (z 37 % na 32 %) (14). V osmi členských státech míra zaměstnanosti mladých lidí údajně poklesla až o 12 či více procentních bodů. Německo bylo jediným případem, kde nedošlo ke snížení míry zaměstnanosti mladých lidí (47 %).

3.4. Ve zprávě se konstatuje, že podstatně vzrostla **míra ohrožení chudobou a sociálním vyloučením** a prohloubily se rozdíly mezi členskými státy. Mezi roky 2008 a 2012 se počet Evropanů ohrožených chudobou nebo sociálním vyloučením zvýšil o 9 milionu osob a dosáhl 25,1 % obyvatelstva. EHSV považuje skutečnost, že v mnoha evropských zemích je míra ohrožení chudobou a sociálním vyloučením stále velmi vysoká a v posledních letech ještě vzrostla⁽¹⁵⁾, za nepřijatelnou.

3.4.1. Roste počet domácnosti bez zaměstnané osoby nebo s nízkou intenzitou práce a chudoba zaměstnaných. V roce 2013 bylo přibližně 32 milionů osob postiženo závažnou materiální deprivací.

3.4.2. Zvýšilo se riziko chudoby nebo sociálního vyloučení dětí, přičemž domácnosti s jedním rodičem čelí dvakrát vyššímu riziku chudoby než domácnosti se dvěma dospělými⁽¹⁶⁾. Dvakrát vyšší je rovněž riziko chudoby státních příslušníků třetích zemí než občanů členských států (49 % oproti 24 % v roce 2012). Přibližně 31 % rodin s třemi nebo více dětmi je ohroženo chudobou nebo sociálním vyloučením.

3.4.3. Od roku 2011 klesají sociální výdaje, v důsledku čehož se zhoršuje hospodářská a sociální situace⁽¹⁷⁾. V některých členských státech se lidé ve zranitelné situaci a lidé s nízkými příjmy i nadále potýkají s obtížnou dostupností zdravotní péče (zejména ve Finsku, Portugalsku a Řecku).

3.5. V několika členských státech je i nadále patrná značná **segmentace trhu práce**. Je třeba poukázat na vysoký podíl práce na dobu určitou (40 %) a na částečný úvazek (30 %) u mladých lidí, přetrvávající rozdíly v odměňování žen a mužů a nízké míry přechodu na pracovní smlouvy, jež zaměstnancům zajišťují větší ochranu.

4. Obecné připomínky k navrženým hlavním směrům

4.1. Výsledky nedávné veřejné konzultace ke strategii Evropa 2020⁽¹⁸⁾ ukázaly, že EU je velmi daleko od dosažení cílů stanovených v oblasti zaměstnanosti, výzkumu a vývoje a chudoby. Podle údajů za rok 2013 dosahovala míra zaměstnanosti 68,4 % (značně pod cílovou 75 % hodnotou), míra investic do výzkumu a vývoje 2,0 % HDP (velmi daleko od 3 % cíle) a 122 milionů lidí bylo ohroženo chudobou a sociálním vyloučením (dosti daleko od cíle ve výši 97 milionů).

4.2. EHSV bere na vědomí pokrok, kterého Komise v těchto hlavních směrech dosáhla oproti hlavním směrům z roku 2010, a vítá pozitivnější přístup v hlavním směru 5.

4.3. V kontextu vleklé hospodářské a finanční krize a stále ještě velmi nestálého oživení musí být boj proti nezaměstnanosti a chudobě jedním z ústředních cílů politiky EU a členských států. EHSV je toho názoru, že by se měla zlepšit opatření k monitorování trhu práce, přechodu ze školy do zaměstnání a boji proti chudobě a že by mělo obsahovat konkrétní cíle a opatření pro nejzranitelnější skupiny.

⁽¹³⁾ V roce 2013 dosahovala míra zaměstnanosti v EU 68,4 %, zatímco v roce 2008 to bylo 70,3 % (pokles o 1,9 procentního bodu).

⁽¹⁴⁾ V eurozóně klesla mezi lety 2008 a 2013 míra zaměstnanosti (20–64 let) o 2,5 procentního bodu (z 70,2 % v roce 2008 na 67,7 % v roce 2013).

⁽¹⁵⁾ COM(2014) 906 final.

⁽¹⁶⁾ V roce 2012 byly tyto hodnoty v EU-28 47,8 % a 24,4 %.

⁽¹⁷⁾ COM(2014) 906 final.

⁽¹⁸⁾ COM(2015) 100 final.

4.4. EHSV konstatuje, že hlavní směry politik zaměstnanosti neobsahují kvantitativní cíle, což snižuje angažovanost členských států pro dosažení společných cílů zaměstnanosti v EU. EHSV předložil v mnoha stanoviscích návrhy na stanovení měřitelných cílů, zejména pokud jde o rovnost žen a mužů, zaměstnanost mladých lidí, boj proti pracovním podmínkám s nedostatečnou sociální ochranou, boj proti chudobě (také zaměstnaných osob) a zaměstnanost migrantů a osob se zdravotním postižením⁽¹⁹⁾.

4.5. Sociální aspekty zadávání veřejných zakázek musí být zahrnuty jako jeden z klíčových prostředků zvýšení kvality na trhu práce a stimulace poptávky po pracovní síle.

4.6. Evropská strategie zaměstnanosti musí obsahovat jasné cíle v oblastech, jako je snižování nezaměstnanosti mladých lidí, snižování počtu dlouhodobě nezaměstnaných, nabídka zaměstnání nebo odborné přípravy mladým lidem ve velmi krátké lhůtě, vytváření vhodných pečovatelských zařízení za účelem sladění profesního a rodinného života, snižování nerovností mezi muži a ženami a boj proti chudobě, přičemž je zároveň potřeba hodnotit účinnosti přijímaných opatření. Hlavní směry z roku 2010 přispěly ke zlepšení zaměstnanosti a snížení chudoby jen málo, a EU a její členské státy proto z důvodu tohoto nedostatečného pokroku musí naléhavě najít ambicióznější řešení.

5. Konkrétní připomínky a návrhy změn čtyř hlavních směrů politik zaměstnanosti

5.1. Hlavní směr 5: Podpora poptávky po pracovní síle

5.1.1. EHSV výslovně podpořil cíl EU zvýšit do roku 2020 míru zaměstnanosti na 75 %. Považuje však za znepokojující negativní tendenci posledních let, v jejímž důsledku je nutné změnit politiky, aby bylo ještě možné dosáhnout stanoveného cíle.

5.1.2. EHSV uznává, že v tvorbě pracovních míst hraje zásadní úlohu stát a veřejné investice. Žádá proto o vyvinutí značného úsilí v oblasti veřejných investic a o inteligentní a ambiciózní politiky zaměstnanosti pro vytváření pracovních míst. Rozměr „zaměstnanosti“ musí být důležitým kritériem při zadávání veřejných zakázek. Prioritní oblasti hlavních směrů politik zaměstnanosti musí představovat pracovní místa v technologických oborech, „zelená“ a „bílá“ pracovní místa, mladí lidé a dlouhodobě nezaměstnaní.

5.1.3. EHSV vítá opatření k usnadnění tvorby pracovních míst, zejména podporu pro malé a střední podniky a podnikání a propagaci sociální ekonomiky a sociálních inovací, a vyzývá proto EU a členské státy, aby se na ně zaměřily. Zároveň požaduje, aby se pracovní místa vytvářela na udržitelném základě. V této souvislosti navrhuje doplnit první větu hlavního směru 5 takto: „(...) omezit překážky bránící podnikům najímat pracovníky **a podporovat stabilitu zaměstnání a kvalitu pracovních míst**, (...)“.

5.1.4. EHSV již dlouho zastává názor, že by se mělo investovat do výzkumu a vývoje, vzdělávání, infrastruktury, zdravotnictví a sociálních služeb, aby se vytvářela pracovní místa a generoval vyšší hospodářský růst. V této souvislosti zdůraznil EHSV řadu pozitivních dopadů sociálních investic na zaměstnanost a doporučil, aby byla podpora investic klíčovým aspektem při přezkumu integrovaných hlavních směrů⁽²⁰⁾.

5.1.5. Pokud jde o zdanění, doporučuje EHSV změny vedoucí ke snížení daňového zatížení práce, ovšem pod podmínkou, že nedojde ke snížení úrovně sociální ochrany a dalších sociálních výdajů, kterou je naopak potřeba zlepšit. Všechny příjmy musí odpovídajícím způsobem přispívat k financování sociálního zabezpečení. Proto bude nutné brát v úvahu i další zdroje příjmů, které kompenzují toto snížení (např. vlastní zdroje EU⁽²¹⁾, zdanění finančních transakcí a daně z majetku a podniků).

5.1.6. EHSV souhlasí s Komisí v tom, že je zapotřebí stimulovat sociální dialog a kolektivní vyjednávání, v souladu s vnitrostátními specifiky a zachováním nezávislosti sociálních partnerů. Stanovení minimálních mezd na vnitrostátní úrovni a zvýšení nejnižších mezd přispívá pozitivně ke zvyšování domácí poptávky a snižování chudoby.

⁽¹⁹⁾ Úř. věst. C 242, 23.7.2015, s. 9; Úř. věst. C 12, 15.1.2015, s. 16; Úř. věst. C 354, 28.12.2010, s. 8; Úř. věst. C 318, 23.12.2009, s. 52; Úř. věst. C 318, 23.12.2009, s. 15; Úř. věst. C 318, 23.12.2009, s. 113.

⁽²⁰⁾ Úř. věst. C 226, 16.7.2014, s. 21. odstavce 1.5 a 5.3.3.

⁽²¹⁾ Viz stanovisko ECO/377 – Evropská daň jako vlastní zdroj EU (dosud nezveřejněno v Úředním věstníku).

5.2. *Hlavní směr 6: Zlepšení nabídky práce a dovedností*

5.2.1. Jak již EHSV uvedl, politika vytváření kvalitních pracovních míst, k níž patří i ambiciózní cíle v oblasti vzdělávání, odborné přípravy a celoživotního učení, významně přispívá k růstu a zvyšování produktivity. Proto vítá prioritu, již Komise přikládá řešení problému předčasného ukončování školní docházky a nesouladu mezi nabídkou dovedností a potřebami trhu práce.

5.2.2. Navzdory „určitému pozitivnímu vývoji v oblasti míry nezaměstnanosti mladých lidí“⁽²²⁾ se EHSV domnívá, že situace zůstává v některých členských státech i nadále velmi vážná, a to zejména ve státech jižní Evropy, a nemůže se smířit s tím, aby mezi jednotlivými zeměmi přetrvávaly tak velké rozdíly. EHSV několikrát žádal, aby se stanovily ambiciózní cíle pro boj proti nezaměstnanosti mladých lidí, a to jak v rámci strategie Evropa 2020, tak v rámci hlavních směrů politik zaměstnanosti, a důrazně trvá na tom, aby bez ohledu na přezkum strategie Evropa 2020 byl v tomto hlavním směru stanoven kvantifikovaný cíl pro snížení nezaměstnanosti mladých lidí.

5.2.3. EHSV považuje za velmi znepokojující fakt, že se v polovině členských států podstatně zvýšil podíl mladých lidí, kteří nejsou zaměstnaní ani se neúčastní vzdělávání nebo odborné přípravy. Členské státy musí zavést systémy celoživotního učení a dalšího vzdělávání pro všechny věkové skupiny. EHSV vyzývá EU a členské státy, aby jako nejvyšší prioritu zavedly národní plány v rámci záruk pro mladé lidi a vybavily příslušné orgány nezbytnými prostředky a zároveň zhodnotily kvalitu národních plánů a účinnost již vynaložených finančních prostředků.

5.2.4. Vzhledem k rostoucímu počtu dlouhodobě nezaměstnaných považuje EHSV za naléhavé, aby EU a členské státy vypracovaly národní plány boje proti dlouhodobé nezaměstnanosti podobné současným plánům záruk pro mladé lidi a stanovily cíle pro její snížení.

5.2.5. EHSV je přesvědčen, že prvořadý je rozvoj dovedností pracovníků s nízkou kvalifikací a podpora vzdělávání dospělých a že je nutné zlepšit kvalifikace za účelem jejich lepšího přizpůsobení potřebám trhu práce. Členské státy musejí nabídnout příležitosti k odborné přípravě všem nezaměstnaným a zaměstnancům. Za tímto účelem se musí v tomto hlavním směru zvážet a požadovat opatření, jako je stanovení ukazatelů týkajících se veřejných a soukromých investic do odborného vzdělávání a právo zaměstnanců na placenou dovolenou za účelem odborné přípravy. Podpora odborné přípravy k výkonu povolání a modernizace programů odborného vzdělávání mají zásadní význam také pro usnadnění přechodu ze školy do zaměstnání, proto musí být podniky uvědoměny o významu odborné přípravy.

5.3. *Hlavní směr 7: Zlepšení fungování trhů práce*

5.3.1. EHSV je potěšen, že se v tomto směru uvádí, že by mělo být zajištěno vytváření pracovních míst, jež budou kvalitní z hlediska socioekonomického zabezpečení, příležitostí v oblasti vzdělávání a odborné přípravy, pracovních podmínek (včetně zdraví a bezpečnosti) a rovnováhy mezi pracovním a soukromým životem. EHSV však žádá, aby byly do definice kvality pracovních míst zařazeny zejména spravedlivé platy/odpovídající mzdy, stabilní pracovníprávní vztahy, rovnost žen a mužů a zastoupení zaměstnanců. EHSV trvá na tom, že je potřeba monitorovat trh práce, zejména snížení segmentace trhu práce a kvalitativní aspekty nově vytvořených pracovních míst.

5.3.2. Jak již EHSV uvedl, kvalitativní aspekt pracovních míst má extrémní význam, neboť tvorba pracovních míst za každou cenu, bez slušných/důstojných ekonomických a sociálních podmínek (tj. nejistých pracovních míst s nízkými platy a bez zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví při práci) nepředstavuje řešení. Je proto nezbytné zvrátit tento trend, jenž se projevuje v mnoha členských státech. Aby se na tuto prioritu položil důraz, navrhuje EHSV změnit název hlavního směru 7 takto: „Zlepšení fungování trhů práce za účelem tvorby kvalitních pracovních míst“.

5.3.3. EHSV se vyslovuje pro to, aby se systematicky monitorovala nově vytvořená pracovní místa na základě kvalitativních kritérií. Pracovní právo musí podporovat stabilní smlouvy. Bez ohledu na druh smlouvy nesmí být žádný pracovník zbaven práva na přiměřenou ochranu v zaměstnání. Nestandardní smlouvy musí být výjimkou, nesmí se stát pravidlem. EHSV zdůrazňuje, že je nutné, aby členské státy pokračovaly ve svém úsilí o začlenění neformální ekonomiky do formální ekonomiky a o vymýcení nehlášené práce.

⁽²²⁾ COM(2014) 906 final.

5.3.4. EHSV se domnívá, že veřejné orgány musí jít příkladem, co se týče kvality pracovních míst, jelikož taková povinnost nemůže být porušena při zprostředkování nebo při zadávání veřejných zakázek. Veřejné orgány by proto měly široce využívat možností sociálních aspektů zadávání veřejných zakázek uvedených ve směrnici 2014/24/EU, aby zaručily kvalitu práce. Musí se vyhnout nejistým pracovním smlouvám nebo vynucované samostatné výdělečné činnosti a musí uzavírat spravedlivé smlouvy se subdodavateli.

5.3.5. EHSV souhlasí s Komisí, že je potřeba posílit aktivní politiky na trhu práce a zlepšit jejich vzájemné působení s pasivními opatřeními. Veřejné služby zaměstnanosti musí věnovat zvláštní pozornost usnadnění přechodu z nezaměstnanosti do zaměstnání (s důstojnými ekonomickými podmínkami během období přechodu) a musí poskytovat individualizovanou a včasnou podporu nezaměstnaným. Aktivní politiky je nutné posílit, a ne oslabit. To znamená zachovat finanční základ uzpůsobený období krize a vážné situaci na trhu práce.

5.3.6. EHSV souhlasí se zvýšením mobility pracovníků v rámci evropského prostoru, pokud budou splněny následující podmínky: zajištění převoditelnosti nároku na důchod, uznání kvalifikací a zacházení s pracovníky v souladu s pracovními podmínkami platnými v hostitelské zemi. Také s pracovníky z třetích zemí se musí zacházet důstojně: musí se dodržovat právní předpisy a eliminovat zneužívání.

5.4. *Hlavní směr 8: Zajištění spravedlnosti, boj s chudobou a prosazování rovných příležitostí*

5.4.1. EHSV se domnívá, že v důsledku rostoucí sociální nerovnosti v Evropě je nutné posílit boj proti chudobě a sociálnímu vyloučení, což vyžaduje zvláštní opatření zaměřená na zranitelné skupiny, zejména mladé lidi a děti, domácnosti s jedním rodičem, migranty, menšiny, občany se zdravotním postižením, starší občany, Romy a osoby bez domova. Jak již EHSV uvedl, tento hlavní směr by měl položit důraz na snižování rizika chudoby a stanovit konkrétní cíle⁽²³⁾.

5.4.2. EHSV připomíná, že ke snížení rizika chudoby jsou zapotřebí stabilní a spolehlivé společné ukazatele k monitorování dosaženého pokroku. Přestože byl zaznamenán pozitivní vývoj, EHSV zdůrazňuje, že je nutné vyvinout nové ukazatele, které by umožnily zhodnotit zejména vztah mezi příjmem a kupní silou v každém členském státě.

5.4.3. EHSV zdůrazňuje, že je nezbytné zajistit zaručený minimální příjem⁽²⁴⁾ a bojovat proti zvyšování počtu osob s nízkou mzdou prostřednictvím opatření usilujících o snížení počtu „chudých pracujících“ a o omezení sociálního vyloučení. I když i nadále existují právní smluvní ujednání, je za tímto účelem potřeba minimalizovat nejisté pracovní smlouvy a podporovat dlouhodobé smlouvy se sociální ochranou, investovat do odborné přípravy a vytváření pracovních míst, bojovat proti nezaměstnanosti mladých lidí, podporovat začleňování vyloučených osob a zaručit sociální ochranu v období přechodu ze vzdělávání do zaměstnání.

5.4.4. EHSV vyzývá EU a členské státy, aby posílily opatření k boji proti chudobě a sociálnímu vyloučení, zabývaly se nejzranitelnějšími skupinami a stanovily konkrétní cíle pro začlenění osob do společnosti a do trhu práce.

5.4.5. EHSV připomíná, že nejlepším způsobem, jak zajistit snížení chudoby, je dát lidem kvalitní práci, podpořit jejich zapojení do trhu práce a do společnosti a zvýšit jejich zaměstnatelnost a adaptabilitu.

5.4.6. V předchozích stanoviscích⁽²⁵⁾ EHSV rovněž vyjádřil silné pochyby ohledně toho, zda lze zvýšení zákonného věku odchodu do důchodu považovat za účelný přínos k řešení demografických výzev. Musí jít spíše o to, aby se skutečný věk odchodu do důchodu přiblížil stávajícímu zákonnému věku odchodu do důchodu (což znamená, že se nejprve musí upravit pracovní podmínky věku pracovníků⁽²⁶⁾). Proto je nezbytné odpovídajícím způsobem změnit text hlavního směru 8 týkající se důchodové reformy.

V Bruselu dne 27. května 2015.

předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Henri MALOSSE

⁽²³⁾ Úř. věst. C 21, 21.1.2011, s. 66.

⁽²⁴⁾ Úř. věst. C 170, 5.6.2014, s. 23.

⁽²⁵⁾ Úř. věst. C 318, 29.10.2011, s. 1, odst. 2.2.

⁽²⁶⁾ Úř. věst. C 318, 29.10.2011, s. 1. části 2 a 6.

PŘÍLOHA

ke stanovisku Evropského hospodářského a sociálního výboru

Následující pozměňovací návrhy byly zamítnuty, obdržely však nejméně čtvrtinu odevzdaných hlasů:

Odstavec 1.6

Změnit:

„EHSV je hluboce znepokojen tím, že se v EU některých členských státech pokračuje v úsporných opatřeních, která zabrání dosažení cílů zaměstnanosti a snižování chudoby. Výbor je v této souvislosti překvapen, že Komise jak ve společné zprávě o zaměstnanosti, tak v hlavních směrech politik zaměstnanosti zcela přehlíží nebezpečí toho, že nízká inflace přejde do deflace. Zasaženy byly obzvláště některé skupiny, jako jsou mladí lidé, osoby s nízkou kvalifikací, dlouhodobě nezaměstnaní, ženy, osoby se zdravotním postižením, migranti, děti, Romové a domácnosti s jedním rodičem. EHSV shledává, že hlavní směry politik zaměstnanosti dostatečně nezohledňují potřebu učinit z boje proti nezaměstnanosti a boje proti chudobě a lepšího souladu mezi nabídkou a poptávkou na trhu práce ústřední cíle politiky EU a členských států.“

Výsledek hlasování:

hlasů pro: 32

hlasů proti: 66

zdrželo se: 9

Odstavec 1.6.9

Změnit:

„hlavní směr 8: ~~odstranit návrh automaticky v členských státech přizpůsobovat zákonem stanovený věk odchodu do důchodu střední délce života a zařadit do něj naopak~~ místo toho, aby se odkazovalo na zvyšování skutečného věku odchodu do důchodu, je třeba jasněji zmínit potřebu stimulovat opatření, která by přiblížila skutečný a zákonný věk odchodu do důchodu.“

Výsledek hlasování:

hlasů pro: 36

hlasů proti: 73

zdrželo se: 11

Vložit odstavce za odstavec 5.3

„Členské státy by měly snížit segmentaci trhu práce a předcházet jí a současně podporovat vytváření pracovních míst. Předpisy a orgány na ochranu zaměstnanosti by měly zajistit vhodné prostředí pro přijímání zaměstnanců, a to mimo jiné vytvořením škály smluvních ujednání, jež budou k dispozici na trhu práce.“

Výsledek hlasování:

hlasů pro: 36

hlasů proti: 63

zdrželo se: 10

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k „návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady, kterým se mění nařízení (ES) č. 1007/2009 o obchodování s produkty z tuleňů“

(COM(2015) 45 final – 2015/0028 (COD))

(2015/C 332/09)

Zpravodaj: Thomas McDONOGH

Dne 12. února 2015 se Evropský parlament a dne 20. února 2015 Rada rozhodly, v souladu s článkem 114 Smlouvy o fungování Evropské unie, konzultovat Evropský hospodářský a sociální výbor ve věci

„návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady, kterým se mění nařízení (ES) č. 1007/2009 o obchodování s produkty z tuleňů“

(COM(2015) 45 final – 2015/0028 (COD)).

Specializovaná sekce Zemědělství, rozvoj venkova, životní prostředí, kterou Výbor pověřil přípravou podkladů na toto téma, přijala stanovisko dne 5. května 2015.

Na 508. plenárním zasedání, které se konalo ve dnech 27. a 28. května 2015 (jednání dne 27. května 2015), přijal Evropský hospodářský a sociální výbor následující stanovisko 161 hlasy pro, 9 členů se zdrželo hlasování.

1. Závěry a doporučení

1.1 Tuto změnu právního předpisu EU je nutné přijmout, aby se vyhovělo doporučením a rozhodnutím ohledně základního nařízení, jež byla formulována dne 18. června 2014, kdy Orgán WTO pro řešení sporů (DSB) přijal zprávy panelu a odvolacího orgánu.

1.2 Různé orgány, včetně EU, by měly důrazně prosazovat pravidla a předpisy pro humánní způsob zabíjení. Je třeba učinit veškeré možné kroky pro to, aby se zabránilo zbytečnému strádání populace tuleňů. Například jarní ubíjení tuleních mláďat v Kanadě se nedá označit jinak než jako barbarské a vytrvale proti němu bojují organizace zabývající se ochranou práv zvířat na celém světě. EHVS odsuzuje tento způsob zabíjení.

1.3 Je nutné stanovit realistické a ověřitelné kvóty a také přípustné způsoby zabíjení pro tradiční lov za účelem obživy, který provádějí inuitská společenství. Současně musí být respektovány dobré životní podmínky zvířat.

1.4 Kvóty, omezení lovu a další dodržování pravidel by měly být náležitě monitorovány a kontrolovány.

1.5 Mohly by být vymezeny minimální požadavky na systém výsledovatelosti – jednalo by se o soubor požadavků, které by musely splnit hospodářské subjekty zamýšlející dovážet produkty do EU, zahrnující tři důležité aspekty ⁽¹⁾:

1. požadavky na identifikaci
2. požadavky na zaznamenávání a uchovávání údajů
3. schopnost sestavovat zprávy o výsledovatelosti (ověřování).

2. Úvod

2.1 Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1007/2009 ze dne 16. září 2009 o obchodování s produkty z tuleňů („základní nařízení“) stanoví všeobecný zákaz uvádění těchto výrobků na trh Unie.

⁽¹⁾ Studie o provádění opatření týkajících se obchodování s produkty z tuleňů, kterou financovala Komise a uskutečnila ji poradenská firma COWI ve spolupráci se společností ECORYS.

2.2 Základní nařízení obsahuje výjimku z obecného zákazu pro produkty z tuleňů získané při tradičních lovech tuleňů pořádaných inuitskými a jinými původními společenstvími, které přispívají k jejich živobytí (dále jen „výjimka týkající se původních společenství“).

2.3 Nařízení rovněž obsahuje výjimky pro dovoz produktů z tuleňů získaných z tuleňů ulovených výhradně za účelem udržitelného řízení mořských zdrojů na neziskové bázi a nikoli pro komerční účely („výjimka týkající se řízení mořských zdrojů“), jakož i pro dovoz příležitostný, který představuje výhradně zboží určené pro osobní použití cestujících nebo jejich rodin.

2.4 Prováděcí nařízení Komise (EU) č. 737/2010 ze dne 10. srpna 2010 stanoví podrobná prováděcí pravidla k základnímu nařízení.

2.5 Oba akty (dále jen „režim EU týkající se tuleňů“) byly v rámci Světové obchodní organizace (WTO) napadeny ze strany Kanady a Norska ve sporu Evropská společenství – opatření zakazující dovoz produktů z tuleňů a uvádění těchto produktů na trh (DS400 a DS401).

2.6 Zatímco v případě zákazu produktů z tuleňů zprávy WTO dospěly k závěru, že může být v zásadě odůvodněn etickými obavami ohledně dobrých životních podmínek tuleňů, obě uvedené výjimky (výjimka týkající se původních společenství a výjimka týkající se řízení mořských zdrojů) byly ve zprávách zpochybněny.

2.7 Výjimka týkající se řízení mořských zdrojů nebyla shledána opodstatněnou, jelikož případný rozdíl v komerční povaze komerčních lovů a lovů za účelem řízení mořských zdrojů (malý rozsah, neziskovost) nebyl dostatečný, aby takové rozlišení zdůvodnil.

2.8 Pokud jde o výjimku týkající se původních společenství, která se v zásadě opírá o legitimní rozlišení, odvolací orgán uvedl, že některé prvky obsažené v její koncepci a použití se rovnají „svévolné nebo neodůvodněné diskriminaci“.

2.9 Dne 10. července 2014 informovala Evropská unie Orgán WTO pro řešení sporů o tom, že zamýšlí provést doporučení a rozhodnutí uvedeného orgánu v tomto sporu způsobem, který respektuje její povinnosti v rámci WTO.

2.10 Dne 5. září 2014 se Evropská unie, Kanada a Norsko dohodly, že přiměřená lhůta pro provedení doporučení a rozhodnutí Orgánu WTO pro řešení sporů bude 16 měsíců. Z toho vyplývá, že přiměřená lhůta vyprší dne 18. října 2015.

2.11 Účelem tohoto legislativního návrhu je provést doporučení a rozhodnutí Orgánu WTO pro řešení sporů týkající se základního nařízení. Vytváří se tím rovněž právní základ pro uvedení nařízení (EU) č. 737/2010 do souladu s uvedeným rozhodnutím.

2.12 Obavy ohledně výjimky týkající se řízení mořských zdrojů vyřeší její odstranění ze základního nařízení. Řešením obav ohledně koncepce a používání výjimky týkající se původních společenství je její úprava, zejména propojení jejího používání s respektováním dobrých životních podmínek zvířat a stanovení omezení pro uvádění produktů z tuleňů na trh, pokud rozsah nebo jiné okolnosti jsou takové, aby naznačovaly, že se lov provádí především pro komerční účely.

2.13 Kromě toho odborníci Komise pracují společně s odborníky z Kanady na systému atestací nezbytnému k tomu, aby kanadští Inuité mohli využívat výjimku týkající se původních společenství v rámci režimu EU pro lov tuleňů.

2.14 Příslušné vlády by měly zřídit systém pro uvádění inuitských produktů na trh.

3. Obecné připomínky

3.1 Lov tuleňů je nedílnou součástí kultury a identity inuitských a jiných původních společenství a významně přispívá k jejich živobytí. Úplný zákaz lovu tuleňů, který byl pod tlakem veřejného mínění zaveden před několika roky, uvrhl inuitské společenství do hluboké krize, kdy trpí chudobou a nemůže si zajistit obživu. V současnosti je 90 % Inuitů nezaměstnaných a celá řada z nich je zcela odkázána na sociální zabezpečení. Z těchto důvodů byly tradiční lovy tuleňů pořádané inuitskými a jinými původními společenstvími nedávno znovu povoleny, musí ovšem jít o lov za účelem vlastní obživy.

3.2 EHSV navrhuje, aby bylo inuitské společenství zapojeno do procesu probíhajícího mezi Evropskou komisí a kanadskou vládou, a to s cílem nalézt společnými silami nejlepší způsob, jak Inuitům zaručit jejich právo na obživu a současně ochránit tuleně před mezinárodním obchodem a před vyhynutím.

3.3 Při lovech pořádaných inuitskými a jinými původními společenstvími stejně jako při jiných způsobech lovu tuleňů nelze účinně a soustavně uplatňovat skutečně humánní způsob zabíjení. Přesto je vhodné, aby se vzhledem k cíli sledovanému v nařízení (ES) č. 1007/2009 uvádění produktů z tuleňů získávaných při lovech tuleňů pořádaných inuitskými a jinými původními společenstvími na trh Unie podmínilo tím, že tyto lovy budou v co největší míře prováděny způsobem, který snižuje vystavení bolesti, rozrušení, strachu či jinému druhu strádání lovených zvířat.

3.4 Nařízení (ES) č. 1007/2009 formou výjimky rovněž umožňuje uvádět na trh produkty z tuleňů, které jsou výsledkem lovu prováděného výhradně za účelem udržitelného řízení mořských zdrojů.

3.5 Ačkoli se v nařízení uznává význam lovu prováděného za účelem udržitelného řízení mořských zdrojů, v praxi může být obtížné rozlišit tento způsob lovu od rozsáhlých lovů prováděných především pro komerční účely. To u dotčených produktů z tuleňů může vést k neodůvodněné diskriminaci. Proto by se tato výjimka již neměla udělovat.

3.6 Uvádění produktů z tuleňů na trh je povoleno pouze tehdy, jestliže produkty z tuleňů jsou získávány při lovech tuleňů pořádaných inuitskými a jinými původními společenstvími za předpokladu splnění všech těchto podmínek:

- a) lov byl tradičně pořádán společenstvím;
- b) lov přispívá k živobytí společenství a není prováděn především pro komerční účely;
- c) lov je pořádán způsobem, který v co možná největší míře snižuje vystavení bolesti, rozrušení, strachu či jinému druhu strádání lovených zvířat a přitom bere ohled na tradiční způsob života a živobytí společenství.

3.7 EHSV schvaluje podmínky pro uvádění produktů z tuleňů na trh, doporučuje však Komisi, aby našla správnou rovnováhu mezi ochranou tuleňů a potřebou Inuitů tato zvířata lovit, jelikož mají zásadní význam pro jejich obživu. Nepragmatický výklad těchto podmínek by v praxi mohl Inuitům lov tuleňů znemožnit.

3.8 EHSV se domnívá, že by bylo vhodné:

- a) zavést pro produkty z tuleňů, kteří byli uloveni Inuity tradičním způsobem, zvláštní status, například označení „uloveno tradičním způsobem Inuity“. V tomto případě by toto pojetí mohlo být jasně definováno jako „neprůmyslový lov“, aby se zabránilo mezinárodním sporům;
- b) vytvořit systém sledování a označování a zvláštní logo za účelem monitorování činnosti Inuitů a ochrany a informování spotřebitelů;
- c) zvážit stanovení dovozních kvót, pokud bude konstatováno porušování podmínek.

3.9 Dovoz produktů z tuleňů je rovněž povolen, pokud je pouze příležitostný a představuje výhradně zboží určené pro osobní použití cestujících nebo jejich rodin. Povaha a množství tohoto zboží nesmějí být takové, aby naznačovaly dovoz pro komerční účely.

3.10 Další organizace procesu vysledování závisí na tom, jaký systém bude zaveden a jaké úkoly budou jednotlivým subjektům přiděleny. V rámci nařízení o obchodování s produkty z tuleňů by tyto minimální požadavky měly být vykládány takto:

Požadavky na identifikaci

Požadavky na identifikaci zahrnují v zásadě tři prvky:

- lovce (buď lovce z řad Inuitů či původního obyvatelstva, nebo lovce s povolením, který loví za účelem řízení zdrojů) s jedinečným identifikačním číslem;
- sběrné místo (s uvedením oblasti/zeměpisné polohy);
- produkt (jde především o výsledování transakce mezi lovcem a sběrným místem).

Může být nezbytné identifikovat navíc nebo namísto toho „lov“, pokud jej nelze přímo přiřadit určitému lovcovi, není k dispozici sběrné místo nebo nepokrývá celý stát, nýbrž pouze konkrétní regiony.

3.11 Při formulování svého konečného a závazného rozhodnutí musí WTO sladit protichůdná ustanovení mezinárodních dohod, jež byly uzavřeny před téměř 70 lety. Jedno z nich zakazuje „svévolnou nebo neodůvodněnou diskriminaci“ mezi jednotlivými zeměmi. Dle jiného ustanovení mohou země postupovat způsobem, který „je nutný k ochraně veřejné mravnosti“⁽²⁾.

3.12 „Velikost národa a stupeň jeho mravního vývoje se pozná podle toho, jak zachází se zvířaty.“⁽³⁾

V Bruselu dne 27. května 2015.

předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Henri MALOSSE

⁽²⁾ A. Butterworth and M. Richardson, *Marine Policy* 38, 457–469, 2013.

⁽³⁾ Citát připisovaný Mahátmovi Gándhímu.

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady o změně nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1236/2010, kterým se stanoví systém kontroly a vynucování platný v oblasti vymezené Úmluvou o budoucí multilaterální spolupráci při rybolovu v severovýchodním Atlantiku

[COM(2015) 121 final – 2015/0063 (COD)]

(2015/C 332/10)

Dne 25. března 2015 se Evropský parlament a dne 23. března 2015 Rada, v souladu s čl. 43 odst. 2 Smlouvy o fungování Evropské unie, rozhodly konzultovat Evropský hospodářský a sociální výbor ve věci

návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady o změně nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1236/2010, kterým se stanoví systém kontroly a vynucování platný v oblasti vymezené Úmluvou o budoucí multilaterální spolupráci při rybolovu v severovýchodním Atlantiku

[COM(2015) 121 final – 2015/0063 (COD)].

Vzhledem k tomu, že Výbor se již vyjádřil k obsahu návrhu ve svém stanovisku k návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady, kterým se stanoví zvláštní podmínky rybolovu hlubinných populací v severovýchodním Atlantiku a ustanovení pro rybolov v mezinárodních vodách severovýchodního Atlantiku a kterým se zrušuje nařízení (ES) č. 2347/2002, přijatém dne 13. února 2013 ⁽¹⁾, a ve stanovisku k Akčnímu plánu pro námořní strategii v oblasti Atlantiku – Vytváření podmínek pro inteligentní a udržitelný růst podporující začlenění, přijatém dne 18. září 2013 ⁽²⁾, rozhodl se na 508. plenárním zasedání, které se konalo ve dnech 27. a 28. května 2015 (jednání dne 27. května 2015), 173 hlasy pro, 10 členů se zdrželo hlasování, nevypracovat k tomuto tématu nové stanovisko, ale odkázat na svůj postoj vyjádřený ve výše uvedených dokumentech.

V Bruselu dne 27. května 2015

předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Henri MALOSSE

⁽¹⁾ Úř. věst. C 133, 9.5.2013, s. 41.

⁽²⁾ Úř. věst. C 341, 21.11.2013, s. 77.

